

Culegere de instrumente de monitorizare și evaluare a competenței interculturale la copiii preșcolari și școlari pentru stagii de practică pedagogică

Culegere de instrumente de monitorizare și evaluare a competenței interculturale la copiii preșcolari și școlari

pentru stagiile de practică pedagogică

Culegere de instrumente de monitorizare și evaluare a competenței interculturale la copiii preșcolari și școlari pentru stagiile de practică pedagogică

Autori:

Angela SECRIERU

Svetlana ARNĂUT

Vitalie CÎRHANĂ

Daniela VACARCIUC

Această culegere de instrumente a fost elaborat în cadrul proiectului „Promovarea și dezvoltarea educației interculturale în formarea inițială a cadrelor didactice”, faza a II-a, implementat de Centrul Educațional PRO DIDACTICA, cu sprijinul Fundației pentru Copii „Pestalozzi”, Elveția.

Punctele de vedere exprimate în prezenta lucrare sunt cele ale autorilor și nu angajează în niciun fel instituțiile de care aceștia aparțin, tot așa cum nu reflectă poziția instituției care a finanțat elaborarea sau care a asigurat managementul proiectului.

Instrumentele au fost pilotate în școlile-partenere ale proiectului. Lucrarea este plasată și distribuită, cu acces liber, în varianta electronică pe pagina web a proiectului: www.eic.prodidactica.md

Directoare proiect: Rima BEZEDE, Centrul Educațional PRO DIDACTICA
Coordonatoare proiect: Cristina BUJAC, Centrul Educațional PRO DIDACTICA
Expertă proiect: Viorica GORAȘ-POSTICĂ, Universitatea de Stat din Moldova, Centrul Educațional PRO DIDACTICA
Expertă monitorizare proiect: Daniela PREAȘCA, Centrul Educațional PRO DIDACTICA
Autori: Angela SECRIERU, Svetlana ARNĂUT, Vitalie CÎRHANĂ, Daniela VACARCIUC
Recenzenți: Silvia GOLUBIȚCHI, dr., conf. univ., Universitatea Pedagogică de Stat *Ion Creangă* din Chișinău
Daniela STATE, gr. did. sup., formatoare, doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova

Colecția *Biblioteca Pro Didactica*
Seria *Aici și Acum*

Redactare: Mariana VATAMANU
Corectare: Vitalie SCURTU
Copertă și procesare computerizată: Nicolae SUSANU
Tipar: Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices”

Centrul Educațional PRO DIDACTICA
str. Armenească, nr. 13, mun. Chișinău, MD-2012
tel.: (022) 54 25 56, fax: 54 41 99
e-mail: prodidactica@prodidactica.md

© Centrul Educațional PRO DIDACTICA. Toate drepturile rezervate.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Culegere de instrumente de monitorizare și evaluare a competenței interculturale la copiii preșcolari și școlari pentru stagiile de practică pedagogică / Angela Secrieru, Svetlana Arnăut, Vitalie Cîrhană, Daniela Vacarciuc ; directoare proiect: Rima Bezedo ; Centrul Educațional „Pro Didactica” – Chișinău : [S. n.], 2023 (Bons Offices). – 112 p. – (Colecția „Biblioteca Pro Didactica”, ISBN 978-9975-3013-2-9) (Seria „Aici și Acum”, ISBN 978-9975-3013-3-6).

Aut. indicați pe verso f. de tit. – Referințe bibliogr. la sfârșitul compartimentelor. – Editat cu sprijinul Fundației pentru copii „Pestalozzi”, Elveția. – [16] ex.

ISBN 978-5-36241-133-6.

373.015
C 94

Cuprins

Introducere	5
Instrumente pentru elevii claselor primare (Angela SECRIERU, învățătoare clase primare, Liceul Teoretic <i>Ion Pelivan</i> , s. Răzeni, r. Iași)	
Instrumentul 1. Copacul emoțiilor.....	12
Instrumentul 2. Tehnica viselor.....	15
Instrumentul 3. Evaluarea în baza resurselor grafice.....	17
Instrumentul 4. Studiul de caz <i>Detectivul de emoții</i>	22
Instrumentul 5. Discuția dirijată	24
Instrumentul 6. Cadran de ceas.....	28
Instrumentul 7. Studiul de caz <i>Fetele și băieții</i>	30
Instrumentul 8. Proiectul	32
Instrumentul 9. Lectura ghidată.....	34
Instrumentul 10. Floarea emoțiilor.....	37
Instrumente pentru copiii/elevi/tineri de 3-18 ani (Svetlana ARNĂUT, psihologă)	
Instrumentul 1. Aranjăm împreună figurile	40
Instrumentul 2. Desen cu creta pe asfalt.....	42
Instrumentul 3. Împart iubirea mea.....	44
Instrumentul 4. Adăpost pentru animalele de la Zoo.....	46
Instrumentul 5. Suntem băieți și fete, într-un cuvânt – COPII.....	48
Instrumentul 6. Planetă inventată	52
Instrumentul 7. Mandala.....	55
Instrumentul 8. Toleranța.....	57
Instrumentul 9. Identitatea mea.....	59
Instrumentul 10. Toleranța la incertitudine.....	61
Instrumentul 11. Acceptare și acțiune.....	63
Instrumentul 12. Competențe interculturale (cunoștințe, atitudini, abilități)	65
Instrumentul 13. Competențe interculturale (respect, deschidere, curiozitate).....	68

Instrumente pentru elevi de 14-18 ani (Vitalie CÎRHANĂ, director, Institutul de instruire în dezvoltare *MilleniuM*)

Activitatea 1. Puteți negocia valorile	71
Activitatea 2. Schimbă-ți ochelarii.....	73
Activitatea 3. Ritualuri de salut.....	76
Activitatea 4. Să mergem împreună.....	78
Activitatea 5. Istoria mea	80
Activitatea 6. Răspuns la discriminare	81
Activitatea 7. Aisbergul culturii.....	90
Activitatea 8. Ce sunt stereotipurile și prejudecățile	93

Instrumente pentru elevi de 16-19 ani (Daniela VACARCIUC, directoare, Liceul Teoretic *Vasile Alecsandri* din Chișinău)

Instrumentul 1. Conversația euristică.....	98
Instrumentul 2. Ascultarea activă	100
Instrumentul 3. Oglinda percepției.....	102
Instrumentul 4. Sunt în rol.....	104
Instrumentul 5. Creionul compatibil.....	106
Instrumentul 6. Intra-act	107
Instrumentul 7. Frisco.....	108
Instrumentul 8. Comerțul cu o problemă	110

Introducere

Culegerea de instrumente de monitorizare și evaluare a competenței interculturale la preșcolarii și școlarii de vârstă 3-19 ani constituie un suport valoros pentru facultățile pedagogice și practicieni în implementarea și dezvoltarea educației interculturale.

Experții care au contribuit la elaborarea acesteia provin din domenii de activitate variate, inclusiv psihologie, formare continuă, managementul școlar și predare în clasele primare. Această diversitate aduce perspective diferite asupra dezvoltării copiilor din punct de vedere fiziologic și psihologic, al proceselor educaționale și al designului activităților interculturale. Astfel, instrumentele în cauză sunt concepute pentru a fi adaptate și aplicate în funcție de vârsta și nivelul de dezvoltare al copiilor/elevilor.

Culegerea de instrumente cuprinde o gamă vastă de tehnici de evaluare și monitorizare, precum conversația euristică, viziunea secvențelor video, jocul de rol, discuția pe marginea textelor, metode de rezolvare interactivă a problemelor și multe altele. Toate acestea au fost alese pentru a oferi multiple modalități de a observa și a evalua competența interculturală a copiilor, inclusiv abilitățile lor de comunicare, empatie, gândire critică și adaptabilitate la diversitate.

Aceste instrumente nu doar oferă suport în procesul de formare a viitorilor pedagogi, ci și ajută educatorii și profesorii să implementeze eficient educația interculturală în școli și grădinițe. Ele sunt propuse pentru a crea un mediu propice în care copiii să-și dezvolte abilitățile interculturale, să înțeleagă și să respecte diversitatea culturală și să devină cetățeni globali responsabili.

Prin intermediul acestor instrumente se promovează o integrare a competenței interculturale în competențele transversale, se abordează educația de manieră holistică, care se concentrează atât pe dezvoltarea cunoștințelor, cât și pe dezvoltarea abilităților sociale și emoționale, necesare pentru a trăi și a lucra într-o lume multiculturală și globalizată.

Integrarea educației interculturale în sistemul de învățământ este crucială, deoarece aduce o valoare adăugată în dezvoltarea competențelor soft ale copiilor, pregătindu-i pentru o lume tot mai diversă și mai interconectată, pe înțelegerea și aprecierea culturilor diferite, ceea ce reclamă empatie, adaptabilitate și deschidere mentală. Prin intermediul acestei dimensiuni a educației, elevii învață să-și dezvolte abilități de comunicare eficientă, de rezolvare a conflictelor și de lucru în echipă, ceea ce îi ajută să se integreze în societate și să construiască relații armonioase cu ceilalți.

Pe de altă parte, aceasta contribuie la îmbunătățirea competențelor de gândire critică și creativă: elevii sunt provocați să examineze și să analizeze diferite perspective culturale. Ei învață să identifice stereotipurile și prejudecățile culturale, să pună întrebări pertinente și să găsească soluții inovatoare la problemele apărute. Prin integrarea acestui tip de educație, profesorii pot crea mediul și contextul adecvat pentru dezvoltarea abilități-

lor necesare, utilizând metode de învățare interactive și cu intenții speciale de provocare.

De asemenea, se intenționează a favoriza pregătirea pentru succes într-o societate globalizată și diversificată, unde abilitățile interculturale sunt din ce în ce mai căutate. Aceste abilități presupun inclusiv adaptabilitatea la schimbare, conștientizarea culturală, comunicarea interculturală eficientă și capacitatea de a lucra în echipe multiculturale.

Pentru a preda educația interculturală din perspectiva competențelor transversale, cadrul didactic trebuie să adopte o abordare integrată. În primul rând, urmează să creeze un mediu sigur și deschis, în care copiii/elevii să se simtă confortabil să împărtășească experiențele culturale. Apoi, ar trebui să utilizeze metode activ-participative de învățare, cum ar fi studiul de caz, dezbaterile, jocul de rol etc.

Rezultatele învățării interculturale în învățământul preșcolar, primar și secundar sunt deosebit de importante pentru edificarea unei societăți deschise, tolerante și incluzive. Asemenea demersuri educaționale promovează înțelegerea, respectul și aprecierea diversității culturale, dar și dezvoltarea competențelor interculturale la vârstele timpurii.

Prin integrarea educației interculturale în învățământul preșcolar, primar și secundar, se urmărește atingerea următoarelor rezultate:

- 1. Dezvoltarea unei atitudini pozitive față de diversitate:** Educația interculturală îi învață pe copii să valorifice diversitatea culturală și să înțeleagă că fiecare persoană este unică și specială în felul său. Copiii învață să respecte și să aprecieze tradițiile, obiceiurile și valorile diferitelor culturi, reducând, astfel, prejudecățile și stereotipurile.
- 2. Înțelegerea și acceptarea celuilalt:** Prin educația interculturală, copiii învață să-și dezvolte empatia și să fie deschiși către ceilalți. Ei învață să înțeleagă perspectivele și experiențele altor culturi și să-și exprime propriile gânduri și sentimente într-un mod respectuos și tolerant.
- 3. Dezvoltarea competențelor de comunicare interculturală:** Educația interculturală îi ajută pe copii să-și dezvolte abilitățile de comunicare eficientă în contexte interculturale. Ei învață să asculte și să înțeleagă mesajele culturale, să comunice într-un mod adaptat și să-și exprime ideile și sentimentele într-un mod respectuos și deschis.
- 4. Formarea unei identități pozitive:** Educația interculturală contribuie la formarea unei identități pozitive la nivel individual și cultural. Copiii învață să-și cunoască și să-și aprecieze propria cultură, în timp ce înțeleg și respectă celelalte culturi. Acest proces le permite să se dezvolte echilibrat și să-și asume identitatea culturală într-un mod pozitiv.
- 5. Dezvoltarea spiritului critic și a gândirii interculturale:** Educația interculturală încurajează copiii să gândească critic și să analizeze stereotipurile și prejudecățile culturale. Ei învață să-și pună întrebări, să cerceteze și să evalueze informațiile, dezvoltând relații deschise și armonioase cu diferite culturi.

În acest context, acțiunile care pot fi întreprinse de grădinițe și școli pentru a promova competența interculturală a copiilor sunt:

Ațiuni bazate pe contactul inter-grup (între diferite grupuri cu același interes):

- Încurajarea prieteniiilor interculturale;
- Organizarea mobilităților/taberelor de studii în străinătate;
- Asigurarea contactului intercultural prin intermediul TIC;
- Stabilirea de legături și parteneriate școală/grădiniță-comunitate;
- Implementarea de proiecte de învățare privind mediile culturale specifice.

Ațiuni pedagogice:

- Sprijinirea reflecției critice a elevilor asupra propriilor experiențe interculturale și afilieri culturale;
- Învățarea prin cooperare și învățarea bazată pe proiecte;
- Îmbunătățirea procesului de dezvoltare a elementelor specifice ale competenței interculturale (de exemplu, activități care pun accentul pe perspective multiple, jocuri de rol și simulări, analiza textelor, filmelor, pieselor de teatru și sarcini cu caracter etnografic).

Ațiuni bazate pe politicile instituționale școlare:

- Utilizarea curriculumului de educație interculturală;
- Adoptarea unei abordări la nivel instituțional în ceea ce privește valorizarea diversității și a drepturilor omului.

Experiențele interculturale ale copiilor pot fi specifice anumitor subgrupuri definite în funcție de vârstă, gen, etnie, localitate și națiune (de exemplu, specifice fetelor dintr-un mediu minoritar care trăiesc într-un oraș mare multicultural dintr-o anumită țară sau specifice băieților dintr-un mediu majoritar național care trăiesc într-o zonă rurală monoculturală a altei țări). Cu alte cuvinte, copiii pot face parte din medii culturale foarte specifice. De aceea, vor fi necesare metode foarte diferite pentru a le dezvolta competența interculturală în funcție de poziționarea lor în acest mediu. Atât profesorii, cât și cercetătorii trebuie să fie conștienți de diversitatea internă a tuturor grupurilor culturale, să fie atenți la posibilitatea valorificării diferitelor acțiuni, pentru a promova cu succes competența interculturală și a evita tragerea de concluzii prea generale, care depășesc contextul specific.

Rezultatele învățării pentru dobândirea competențelor transversale în învățământul preșcolar și primar

Competența transversală în care se încadrează interculturalitatea	Ce poate copilul la etapa preșcolară:	Ce poate copilul la etapa primară:
Gândire critică și rezolvare a situațiilor-problemă	Folosește algoritmi pentru activitățile de zi cu zi în situații familiare, formulează secvențe de acțiuni simple și coerente, identifică o situație familiară, cauzele și consecințele evenimentelor, învață să evalueze credibilitatea informațiilor, să ia decizii și alegeri și să evalueze ceea ce s-a făcut.	Formulează întrebări cognitive deschise în situații legate de experiența personală. Compară, interpretează, evaluează, conectează și aranjează informații simple conform criteriilor furnizate. Caută fapte verificate, le verifică el însuși; Recunoaște și formulează probleme într-un context obligatoriu legat de experiența personală. Își stabilește un scop cu ajutorul unui profesor, oferă soluții, alege cea mai bună soluție; Caracterizează propria experiență în situații similare, vine cu idei de soluții. Cu ajutorul profesorilor, creează un plan de rezolvare a problemei alese, îl implementează prin învățarea mai multor strategii de rezolvare a problemelor și evaluează rezultatul.
Învățare independentă sau ghidată	Distinge emoțiile și le determină cauzele, învață să-și controleze comportamentul, respectă rutina zilnică, este capabil să aștepte, este capabil să finalizeze activitatea, se îmbracă singur și își face ordine în lucrurile personale, învață să-și stabilească un scop pentru activitatea sa, să își planifice activitatea pentru a pune în aplicare intenția sa, acționează independent, depășește greutățile cu sprijin din partea educatorului, învață să îndeplinească sarcinile atribuite, se mândrește cu realizările sale, eșecurile și greșelile sunt văzute ca parte a învățării, evaluează activitatea proprie și a celorlalți și rezultatul acesteia, explică argumentul evaluării.	Denumeste și aplică mai multe strategii de menținere a atenției, de memorare și amintire; Explică impactul diferitelor emoții asupra gândirii și a comportamentului; În procesul de învățare, cu sprijinul profesorului, urmărește îndeplinirea criteriilor de realizare stabilite anterior și evaluează activitățile de învățare și experiența de învățare.
Colaborare	Își exprimă părerea și sentimentele, învață să asculte pe ceilalți și să-și spună părerea, începe să înțeleagă modul în care propriile emoții și comportamentul său îi afectează pe ceilalți, învață să rezolve situații conflictuale, să coordoneze activitățile cu ceilalți, se comportă politicos și acționează într-un mod simpatic, învață să stabilească relații durabile și înțelegerea lor de prietenie, ajută și acceptă ajutor, învață să muncească, stabilindu-și un scop comun, își asumă și își împărtășește responsabilitatea.	Se asigură că interlocutorul a înțeles ceea ce i s-a spus. Conduce intenționat conversația cu sprijinul profesorului pentru a se înțelege unul cu altul și își aplică în mod conștient abilitățile sociale pentru a stabili și menține relații pozitive cu ceilalți și a se implica în relațiile sociale; Colaborează cu ceilalți pentru a îndeplini sarcini comune în mod constructiv.

Rezultatele învățării pentru dobândirea competențelor transversale în învățământul gimnazial și liceal

Competența transversală conform OECD	Unitatea de competență (* se încadrează interculturalitatea)	Ce poate elevul/tânărul:
Gândire critică și inovativă	Creativitate	Capacitatea de a utiliza o gamă largă de tehnici de creație (cum ar fi brainstorming-ul, pentru a genera idei noi și valoroase (atât concepte proprii, adăugate, cât și radicale), precum și creații observabile (cum ar fi lucrări de artă și spectacole). Aceasta include abilitățile necesare pentru a elabora, rafina, analiza și evalua propriile creații pentru a îmbunătăți și maximiza eforturile creative.
	Antreprenoriat	O combinație de abilități tehnice, de management al afacerii și determinare personală, inovare și asumare de riscuri necesare pentru a transforma ideile în acțiuni, precum și pentru a planifica și a gestiona proiecte de atingere a obiectivelor.
	Competențe aplicative	Se referă la abilitățile necesare implementării inovațiilor. Aceasta include capacitatea de a acționa asupra ideilor creative pentru a aduce o contribuție tangibilă și utilă la domeniul în care va avea loc aceasta.
	Gândire reflexivă *	Capacitatea de a reflecta critic asupra experiențelor și proceselor de învățare pentru a informa progresul viitor.
	Luarea deciziilor motivate *	Capacitatea de a utiliza diverse tipuri de raționament (inductiv, deductiv etc.) în funcție de situație, de a analiza și evalua eficient dovezile, argumentele, afirmațiile și convingerile în emiterea judecăților și a deciziilor.
Competențe interpersonale	De comunicare *	Capacitatea de a articula gânduri și idei în mod eficient, folosind abilitățile de comunicare orală, scrisă și nonverbală într-o varietate de forme și contexte.
	De organizare *	Organizarea generală, administrarea echipei, planificarea, gestionarea timpului, coordonarea resurselor și respectarea termenelor limită.
	De lucru în echipă *	Abilitățile necesare pentru a putea lucra cu ceilalți în vederea atingerii unui scop comun. Acestea includ capacitatea de a negocia, de a respecta o agendă și de a lua decizii asumate.
	De colaborare *	Capacitatea de a lucra eficient și respectuos cu diverse echipe, inclusiv abilitățile necesare pentru a exercita flexibilitatea și dorința de a fi de ajutor în a face compromisuri necesare pentru a atinge un obiectiv comun.

Alfabetizare informațională și media	Abilitatea de a obține și a analiza informația cu instrumente TIC*	Abilitățile necesare pentru a identifica, localiza și a accesa surse de informații adecvate (inclusiv adunarea de cunoștințe și informații în spațiul cibernetic) și pentru a interpreta aceste informații și a trage concluzii pe baza analizei.
	Abilitatea de a evalua critic conținutul informațional și media *	Abilitățile necesare pentru a evalua calitatea, caracterul adecvat și valoarea informațiilor, precum și sursele acestora.
	Utilizarea etică a TIC *	Abilitățile necesare de a aplica o înțelegere fundamentală a problemelor etice/juridice legate de accesul și utilizarea tehnologiilor informaționale.
Cetățenie globală	Respectarea diversității *	Abilitățile de a înțelege, a negocia și a echilibra opinii și convingeri diverse pentru a ajunge la soluții viabile, în special în medii multiculturale.
	Înțelegerea interculturală *	Respectarea diferențelor culturale și lucrul eficient cu oameni dintr-o gamă largă de medii culturale și răspunsul deschis la diferite idei și valori.
	Participare democratică *	Abilitățile necesare pentru participarea eficientă la viața civică prin cunoașterea modului de a rămâne informat și înțelegerea proceselor guvernamentale. Aceasta include abilitățile pentru exercitarea drepturilor și obligațiilor cetățeniei la nivel local, statal, național și global.
	Rezoluția conflictelor *	Capacitatea de a identifica zonele de acord și dezacord, de a reformula o problemă și de a analiza problemele și interesele în joc care sunt necesare pentru gestionarea și rezolvarea conflictelor.
	Respectarea mediului	Abilitățile și cunoștințele necesare pentru înțelegerea mediului și a circumstanțelor și condițiilor care îl afectează, în special în ceea ce privește aerul, clima, pământul, alimentele, energia, apa și ecosistemele. Aceasta poate include, de asemenea, capacitatea de a întreprinde acțiuni individuale și colective pentru abordarea provocărilor de mediu.
Competențe intrapersonale	Autodisciplina	A fi capabil să stabilească obiective cu criterii de succes tangibile și intangibile, să echilibreze obiectivele pe termen scurt și pe termen lung și să-și gestioneze eficient volumul de muncă. Abilități necesare pentru a-și gestiona viața într-o manieră organizată pentru a-i da sens și scop într-un mediu în schimbare.
	Capacitatea de a învăța independent	A fi capabil să monitorizeze, să definească, să prioritizeze și să finalizeze sarcini fără supraveghere directă. Aceasta include posibilitatea de a exercita în mod independent controlul asupra învățării și progresului cuiva.
	Flexibilitate și adaptabilitate *	Abilitățile necesare pentru a se adapta la diferite roluri, responsabilitățile posturilor, programe și contexte. Aceasta include, de asemenea, capacitatea de a lucra eficient într-un climat de ambiguitate și de priorități în schimbare.

	Conștiința de sine *	A fi capabil să interpreteze eficient propriile stări emoționale și motivaționale subiacente. Abilitățile necesare pentru a recunoaște și a înțelege punctele forte, punctele slabe, comportamentele și domeniile de dezvoltare personală, pentru a se auto-îmbunătăți.
	Automotivarea	Abilitățile necesare pentru a fi autonomi și a depăși stăpânirea de bază a abilităților și/sau curriculum-ului pentru a explora și a extinde propria învățare și oportunitățile de a dobândi expertiză.

Pentru a atinge obiectivele dezvoltării competențelor transversale, profesorul urmează:

- să angajeze elevii în dobândirea de experiențe care contrazic concepțiile și cunoștințele dobândite anterior;
- să permită răspunsuri, inițiative și interese ale elevilor care determină cursul lecției;
- să încurajeze formularea de întrebări, raționamente și discuții;
- să folosească terminologia cognitivă de tipul „clasifică”, „analizează”, „proiectează” atunci când stabilește sarcini;
- să stimuleze și să accepte autonomia și inițiativa elevilor, fără a pierde controlul asupra situației de învățare;
- să folosească date brute și surse primare, împreună cu alte materiale didactice (interactive, adaptate);
- să stimuleze utilizarea surselor alternative de informare;
- să încurajeze elevii să caute explicația *cauză-efect* a situațiilor și să prezică rezultatul acestora;
- să stimuleze autoanaliza, argumentarea și dezvoltarea (schimbarea) opiniilor și ideilor;
- să stimuleze învățarea în afara clasei și a școlii și să ajute elevii să se identifice cu problemele pe care le rezolvă.

Daniela Preașca,
expertă monitorizare proiect

Instrumentul 1. Copacul emoțiilor

Grup-țintă: 5-6 ani

Obiectiv de evaluare: distingerea emoțiilor proprii și ale celorlalți, exprimate prin gesturi, mimică, cuvinte și determinarea cauzelor; dezvoltarea abilității de a controla comportamentul

Descrierea tehnicii:

Copacul emoțiilor ajută la identificarea și conștientizarea emoțiilor elevilor, precum și la îmbogățirea vocabularului emoțional al acestora. Produsul este o planșă/ imagine care reprezintă un copac cu 6 ramuri principale, fiecare dintre acestea corespunzând unei emoții: bucurie, frică, furie, tristețe, îndrăzneală, calm. Fiecare emoție este reprezentată prin emoticoane. Acest instrument îi arată copilului că există un spectru larg de emoții, care pot fi resimțite diferit de la o situație la alta, și că acestea pot fi atât pozitive, cât și negative.

Condiții prealabile și resurse:

Copiii sunt organizați în cerc. Cadrul didactic pregătește imaginea unui copac; fișe sub formă de frunze, care conțin emoticoane ce reprezintă emoțiile de bază (bucurie, frică, furie, tristețe, îndrăzneală, calm); imprimări video despre emoții; plastilină; creioane colorate; imagini-emoticoane (Fișa-resursă 1). Poate fi realizată o prezentare PPT.

Tehnica poate fi utilizată la etapa de reflecție, pentru a încuraja copiii să își reamintească evenimentele zilei și emoțiile pe care le-au trăit, atribuind fiecărei situații una din ramurile principale ale copacului de pe planșă/ imagine, cu emoția de bază aferentă. Mai apoi, cu ajutorul întrebărilor, ghidat, copilul selectează emoticonul și numește culoarea, enumeră particularitățile emoției, alegând, în final, frunza cu emoția respectivă. În acest fel, el își va îmbogăți vocabularul emoțional și va învăța etichetele lingvistice corespunzătoare pentru o gamă complexă de emoții. Putem complica jocul, încercând să identificăm gândurile copilului în momentul trăirii unei emoții, precum și gândurile ce i-ar putea schimba starea (în cazul unor emoții negative). De asemenea, putem desfășura un joc de rol cu situații în care apar emoțiile de pe planșă/ imagine.

Beneficii ale competenței interculturale:

- Distinge emoțiile de bază și determină cauzele.
- Dezvoltă universul emoțional.
- Favorizează cristalizarea sentimentelor.
- Facilitează exprimarea emoțiilor și a sentimentelor negative/ pozitive de o manieră sănătoasă.
- Favorizează interacțiunea cu semenii, adulții.
- Contribuie la dezvoltarea capacității de a rezolva și stăpâni evenimentele plăcute sau

mai puțin plăcute ale vieții.

- Îmbunătățește abilitățile de comunicare.
- Dezvoltă cooperarea și colaborarea.

Algoritm:

1. Pentru documentare la subiect, în cadrul activităților de formare și dezvoltare a deprinderilor de diferențiere a emoțiilor, se propun spre vizionare secvențe video care prezintă informații despre emoțiile copiilor. Se formulează definiția – este ceea ce simțim într-un anumit moment și exprimăm cu ajutorul feței, corpului sau comportamentului. Simbolul emoției este emoticonul:
 - <https://www.youtube.com/watch?v=vM2hxMcdhVc>
 - <https://www.youtube.com/watch?v=mcGobvqDUOI>
 - https://www.youtube.com/watch?v=ll66TeL_04c
2. Exercițiul-joc *Culoarea dispoziției mele*: Copiii formează un semicerc, se apropie pe rând de copac, demonstrând emoticonul care reprezintă emoția trăită în momentul de față și numește culoarea cu care asociază emoția respectivă (nu se cer justificări pentru alegerea culorii, dar dacă sunt doritori s-o facă, sunt ascultați).
3. Jocul de rol *Copilul și oglinda*. Se formează perechi. În cadrul acestora, un participant va interpreta rolul copilului, iar celălalt – al oglinzii. Copilul va mima o emoție (bucurie, tristețe, furie, frică), iar oglinda o va imita, denumind-o. Apoi participanții vor face schimb de roluri.
4. Copiilor li se propune să deseneze și să modeleze emoticoane ce exprimă diferite emoții. Se determină emoțiile pozitive și cele negative. Din lucrările obținute se vor realiza două postere: emoticoanele desenate vor sta la baza *Copacului emoțiilor*, iar cele modelate vor fi plasate pe un suport plan (Fișa-resursă 1).
5. Concluzii. Toți oamenii au emoții pozitive și negative. Fiecare emoție are un nume.

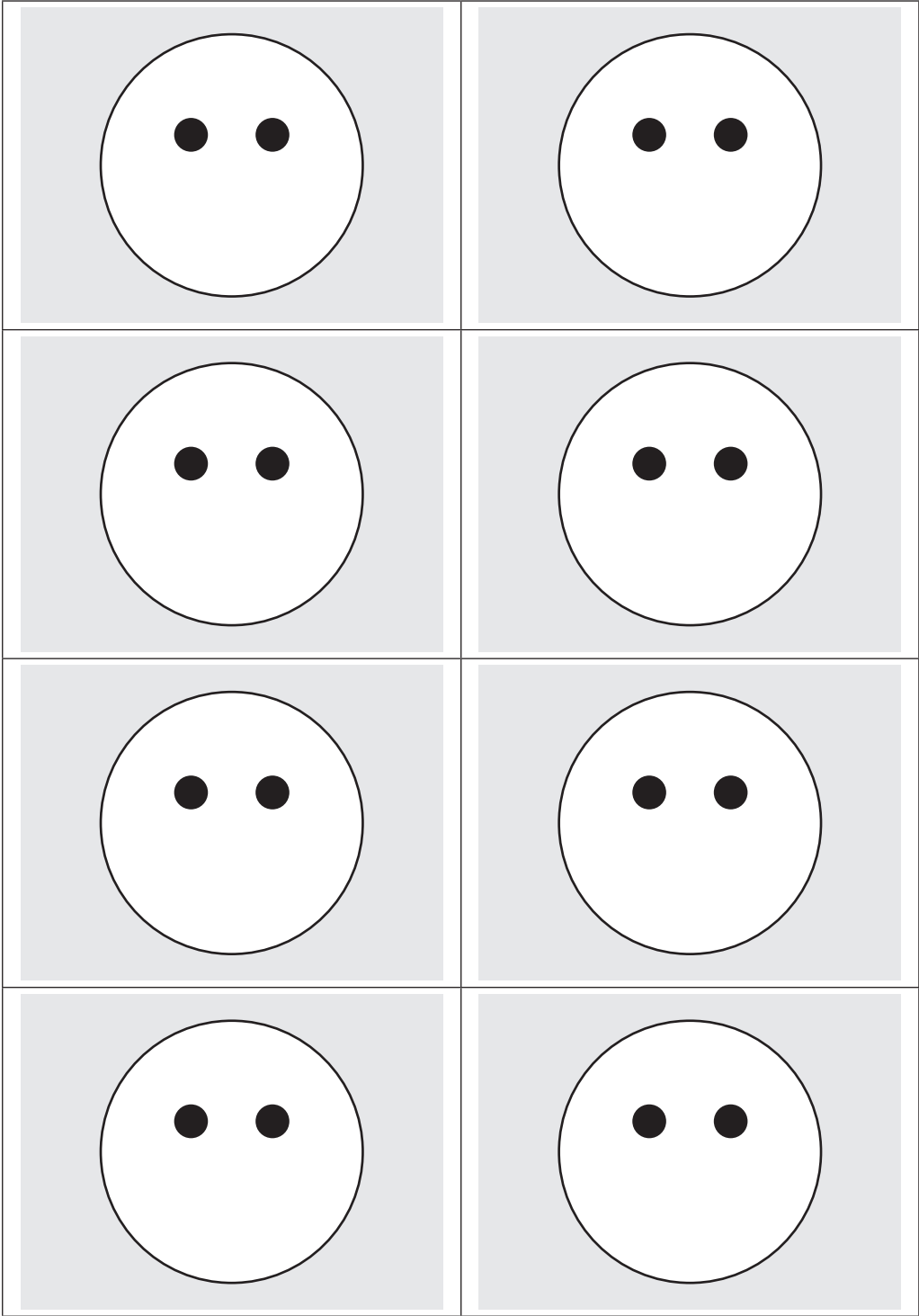
Grilă de evaluare

Numele copilului	Distinge/nu distinge emoțiile pozitive de cele negative, L02	Determină acțiuni/fapte pentru emoțiile pozitive/emoțiile negative, L02	Exemplifică comportamente pozitive/comportamente negative, L02
A			
B			
Total	Nr. de elevi ____% _____	Nr. de elevi ____ % _____	Nr. de elevi ____ % _____

Referințe bibliografice:

1. Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău, 2015.
2. Șova T., Parea A. Dezvoltarea emoțională a copiilor. Ghid metodologic pentru cadre didactice și părinți. Bălți, 2020.

Fișa-resursă 1

Instrumentul 2. Tehnica *Visele*

Grup-țintă: 5-6 ani

Obiectiv de evaluare: dezvoltarea gândirii critice, a competențelor de comunicare, de interrelaționare, de rezolvare a situațiilor de problemă

Descrierea tehnicii:

Tehnica *Visele* se bazează pe meditație. Copilul, lăsându-și în voie imaginația, exprimă ceea ce a gândit că poate face în viitor, apoi compară visul cu realitatea.

Condiții prealabile și resurse:

Acest instrument de evaluare urmează să fie aplicat după studierea temei *Familia mea*. Copiii enumeră activitățile de zi cu zi în context familial. Cadrul didactic le cere să-și amintească activitățile efectuate împreună cu părinții. El pregătește materiale, pentru fiecare grup, care conțin imagini ce reprezintă plimbări în parc, îngrijirea plantelor, lucrul în grădină, sărbătorirea zilei de naștere; cuburi; foi pentru desen; creioane colorate.

Algoritm:

Copiii formează 4 grupuri, care vor realiza diferite sarcini. Este binevenit să se țină cont de cele 8 tipuri de inteligențe multiple, conform lui Gardner. Li se propune să își prezinte familia în funcție de tipul de inteligențe multiple și produsele elaborate. Se încurajează formularea unor secvențe de acțiuni prin care să se demonstreze interacțiunile pozitive de zi cu zi cu membrii familiei, cauzele și consecințele unor evenimente. Copiii vor învăța să evalueze credibilitatea informațiilor, să ia decizii și să facă alegeri, să aprecieze ceea ce s-a făcut. Cadrul didactic dirijează observarea imaginilor, comunicarea pozitivă cu semenii, expunerea opiniei proprii. Se propun spre vizionare secvențe video care prezintă activitățile copiilor în familie, împreună cu părinții, bunicii, frații și surorile.

Exemplu:

- La sfârșitul studierii temei *Familia mea*, se va organiza jocul *Sunt fericit cu familia mea!*
- Lingviștii: „Descrieți o plimbare în parc împreună cu familia. Enumerați regulile de igienă pe care le respectați în fiecare dimineață.”
- Arhitecții: „Construiți/desenați casa în care locuiți.”
- Naturaliștii: „Imaginați-vă/descrieți acțiuni pe care le realizați împreună cu familia, la îngrijirea grădinii cu flori sau a plantelor din apartament.”
- Kinestezicii: „Imaginați-vă cum ați dori să vă sărbătoriți zilele de naștere”.

Grilă de evaluare

Numele copilului	Enumeră activitățile din familie	Identifică cauzele și consecințele unor activități	Evaluează și trage concluzii privind activitățile efectuate
A			
B			
Total			

Referințe bibliografice:

1. Educație interculturală pentru viitorii pedagogi. Materiale didactice distributive. Chișinău: C. E. PRO DIDACTICA, 2020.
2. Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău, 2015.
3. <https://www.youtube.com/watch?v=nizyZJJ3SrM>

Instrumentul 3. Evaluarea în baza resurselor grafice

Grup-țintă: 5-6 ani

Obiectiv de evaluare: dezvoltarea abilității de adaptare la o varietate de modalități de comunicare interculturală și de stiluri de învățare

Descrierea tehnicii:

Evaluarea în baza resurselor grafice are avantajul flexibilității. Cadrul didactic propune câteva imagini de colorat, care pot fi incluse într-o prezentare PPT. Copiii au libertatea de a alege o imagine, care reflectă prietenia, colaborarea, comunicarea, empatia, respectul, comportamentele pozitive între semeni. Se solicită alegerea instrumentelor pentru desen. Se vor anunța criteriile de evaluare: îmbinarea culorilor și claritatea mesajului, având prioritate și aspectele estetice. Copilul va putea să-și exprime emoțiile, opiniile față de personajele care manifestă atitudine grijulie, respect și prețuire în raport cu cei din jur, să țină un discurs, în baza desenului propriu, în fața auditoriului. Tehnica poate fi aplicată la sfârșitul unității de conținut *Dezvoltarea competențe de comunicare orală sau scrisă*.

Condiții prelabile și resurse:

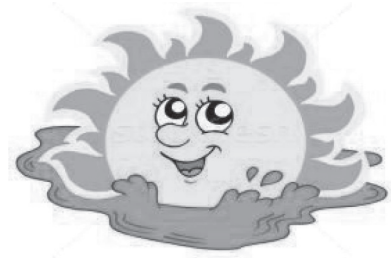
Sala este dotată cu cel puțin un laptop, cu creioane colorate, acuarelă, pensule, radiere pentru fiecare copil. Poate fi realizată o prezentare PPT sau un poster ce ar conține imagini colorate și imagini de colorat, care reflectă prietenia, colaborarea, comunicarea, empatia, respectul, comportamentele pozitive între semeni.

Algoritm:

1. Se organizează un dialog dirijat în baza poeziei *Cântecul soarelui* de Gr. Vieru.

Cuvântul cadrului didactic: În semn de respect și prețuire față de fiecare dintre voi, l-am invitat pe cel care zi de zi ne oferă lumină și căldură. Ascultați versurile lui Gr. Vieru:

- Soare-Soare, domn bălai,
Spune, câte raze ai?
- Zău că nu știu, măi nepoți,
Câte am, ajung la toți!
- Soare-Soare, domn frumos,
La câți dai lumină jos?
- Nu știu, eu nu socotesc
Pe câți mângâi și încălzesc!

- Razele soarelui ajung la noi toți?
- Numără soarele câtă lume încălzește?
- Ce părere aveți despre soare după lectura poeziei *Cântecul soarelui* de Gr. Vieru?
- Soarele demonstrează demnitate în armonie cu noi, cu oamenii?

Răspunsuri așteptate din partea elevilor:

- Da, razele soarelui ajung la toți oamenii de pe Terra.
 - Nu, el nu calculează, este darnic cu fiecare dintre noi.
 - Soarele are grijă de noi, indiferent în ce țară trăim, ce limbă vorbim. Ne bucurăm cu toții de lumina și căldura lui.
 - Da, el este demn, generos și prețuit de noi.
2. Copii sunt invitați să studieze imaginile incluse în prezentarea PPT sau aranjate pe un poster, fără comentarii.
 3. Ei sunt îndemnați să aleagă imaginea pe care o vor colora individual.
 4. Copiii colaborează, comunică, se ajută reciproc.
 5. Vizionează un film educativ despre colaborarea între semeni.
<https://www.youtube.com/watch?v=cJd4OtMAEOg>
 6. Prezintă mesajul oral în baza desenului realizat.
 7. Cadrul didactic aranjează pe un poster produsele copiilor. Se accentuează importanța relațiilor de prietenie, a colaborării, a comunicării, a empatiei, a respectului, a comportamentelor pozitive între semeni în activitățile de zi cu zi.

Referințe bibliografice:

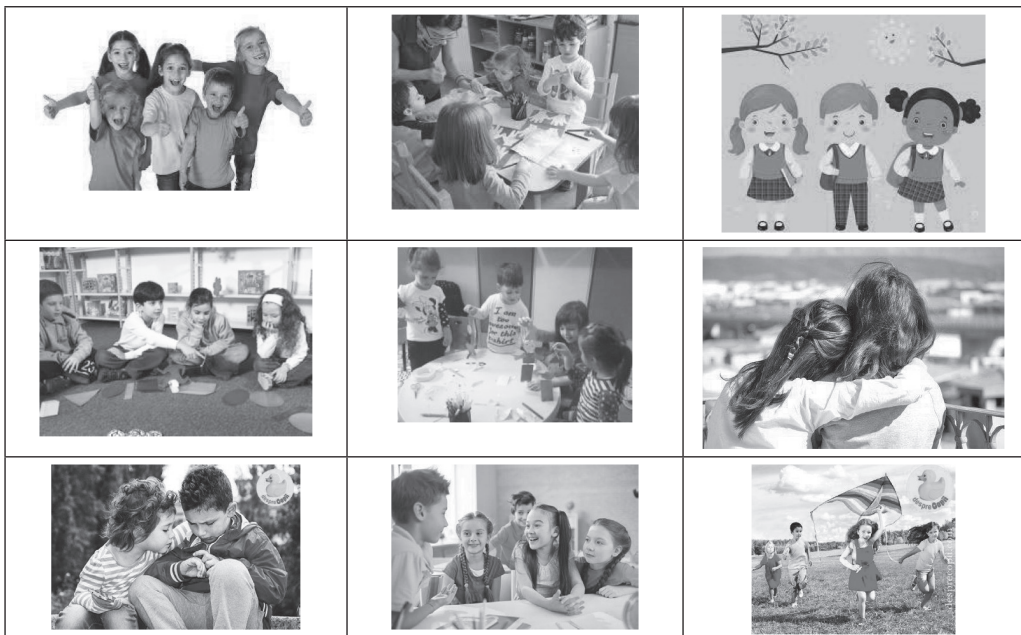
1. Competența interculturală: instrumente de evaluare. Ghid metodologic pentru cadrele didactice universitare. Chișinău: C.E. PRO DIDACTICA, 2016.
2. https://www.youtube.com/watch?v=l0eW92A_wNA

Model de grilă pentru evaluarea mesajului oral în baza desenului realizat

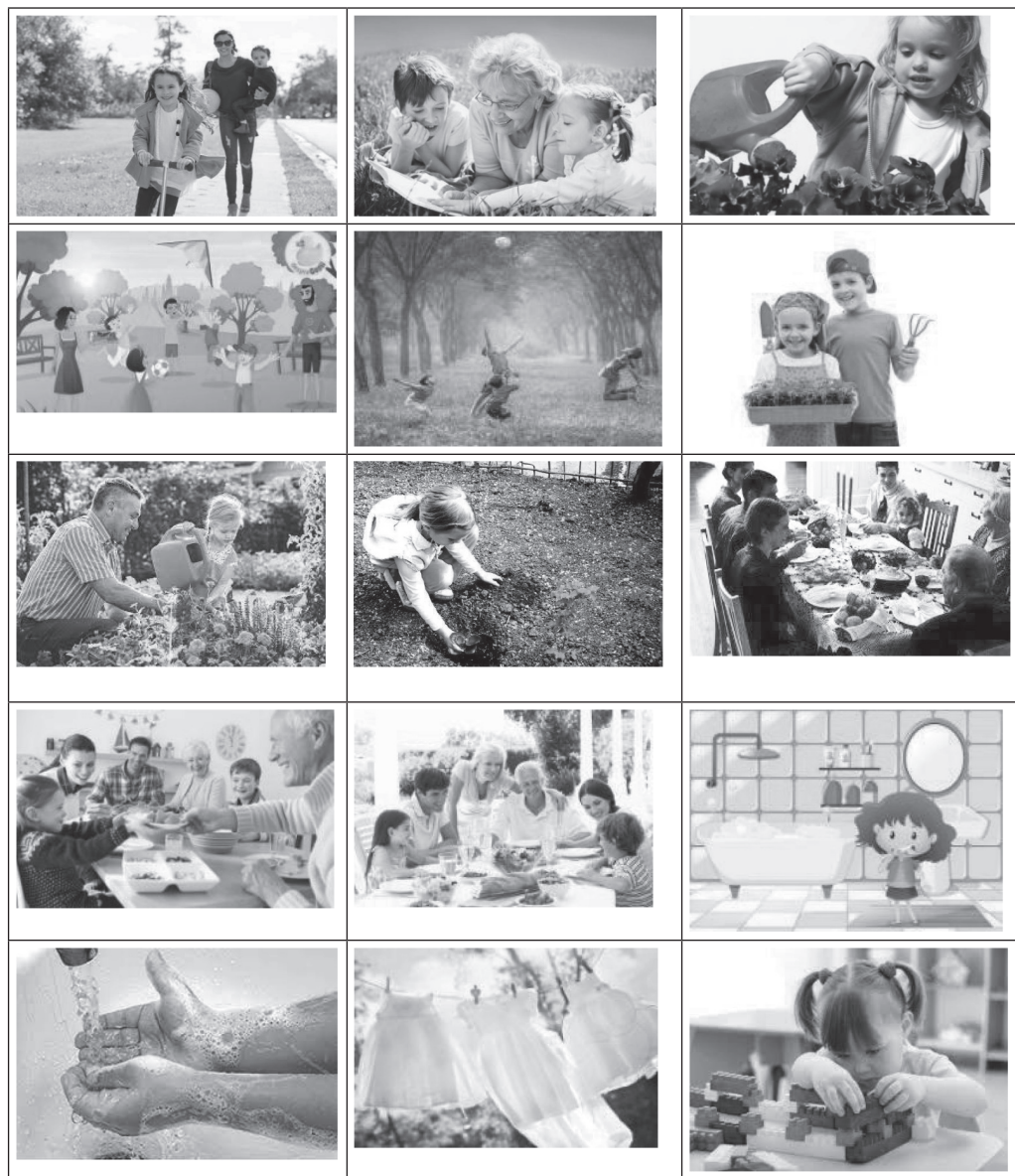
Numele, prenumele copilului	Indicatori			Total
	Prezintă mesajul oral în baza desenului	Combină reușit/ corespunzător/ adecvat culorile în lucrare	Acceptă propunerile și colaborează cu colegii la realizarea sarcinilor, lansează idei	
1.	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	
2.	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	
3.	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	
4.	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	0 1 2 3 4 5	

Descriptori	5 p.: Prezintă mesajul adecvat desenului. 4p.: Prezintă mesajul ghidat de cadrul didactic. 3 p.: Prezintă mesajul răspunzând la întrebările cadrului didactic. 2 p.: Prezintă desenul fără mesaj. 0 p.: Nu are idei proprii.	5 p.: Combină reușit culorile în lucrare. 4p.: Combină culorile în lucrare ghidat de învățător. 3 p.: Combină parțial culorile în lucrare. 2 p.: Combină 2-3 culori în lucrare. 1 p.: Combină 1-2 culori în lucrare. 0 p.: Nu combină culorile în lucrare.	5 p.: Acceptă propunerile și colaborează cu colegii, lansează idei. 4p.: Acceptă propunerile și colaborează cu colegii. 3 p.: Acceptă parțial propunerile și colaborează cu colegii. 2 p.: Nu demonstrează că acceptă propunerile colegilor, dar se implică în realizarea sarcinilor. 1 p.: Nu înțelege mesajul transmis de interlocutor, dar colaborează parțial cu colegii. 0 p.: Nu reușește să transmită un mesaj.	
Interpretarea punctajului: • 12-15 p.– nivel înalt al competenței interculturale; • 8-11 p. – nivel mediu al competenței interculturale; • 4-7 p. – nivel scăzut al competenței interculturale; • 0-3 p. – competența interculturală lipsește.				

Fișa-resursă 1

RECUNȘTINȚA ÎN ALTE CULTURI SARRETTI AND SARRI		
BANGSHI AND LIU	BANGSHI AND LIU	BANGSHI AND LIU
	BANGSHI AND LIU	BANGSHI AND LIU

Instrumentul 4. Studiu de caz

Grup-țintă: 6-7 ani

Obiectiv de evaluare: dezvoltarea abilităților de colaborare, exprimarea părerii și a sentimentelor, înțelegerea modului în care propriile emoții și comportamente îi afectează pe ceilalți

Descrierea tehnicii:

Studiul de caz face parte din ansamblul metodelor interactive care stimulează gândirea și creativitatea, îl determină pe educabil să caute și să dezvolte soluții pentru diferite probleme, să facă reflecții critice și judecăți de valoare, să compare și să analizeze situațiile date. Studiul de caz îl pune pe copil în contextul simulativ al unor probleme reale, pentru care va căuta soluții, le va verbaliza și le va analiza, iar ulterior va prezenta și va argumenta decizia luată.

Pașii de urmat:

1. Identificarea sau alegerea cazului;
2. Prezentarea cazului de către profesor (texte, documente, sarcini, filme);
3. Analiza cazului de către copii și identificarea problemei;
4. Stabilirea alternativelor de rezolvare;
5. Compararea soluțiilor prezentate;
6. Generalizarea soluțiilor.

Condiții prealabile și resurse:

Sala este dotată cu proiector, laptop; un poster cu fișe-model care reprezintă emoțiile de bază, diferite emoticoane. În timpul discuțiilor, cadrul didactic și copiii vor demonstra fișa-model.

Algoritm:

1. Se propune vizionarea filmului cu desene animate *Detectivul de emoții*.
<https://www.youtube.com/watch?v=hFhR6R6Jp0I>
2. Se enumeră emoțiile de bază.
3. Întrebări pentru evaluare:
 - Când v-ați întristat?
 - Când ați simțit bucurie, frică, ură?
 - Soluționarea studiului de caz prezentat în filmul *Detectivul de emoții*:
4. Cum a procedat Ela?
 - Cum ar fi trebuit să se comporte băieții?
 - Care este învățătura filmului vizionat?
5. Se stabilesc alternative de rezolvare a situațiilor din film.
6. Se compară soluțiile propuse de copii, se accentuează cele mai eficiente.
7. Generalizare. Formularea concluziilor:
 - Toți oamenii au emoții.

- Fiecare emoție are un nume.
- Dacă voi conștientiza ceea ce simt, îi voi putea înțelege și pe cei care mă înconjoară.
- Trebuie să învăț să-mi exprim emoțiile verbal.
- Emoțiile mă fac să plâng, dacă sunt trist, să râd, dacă sunt mulțumit, să strig, dacă sunt furios, să sar în sus de bucurie.
- Greșeala recunoscută e pe jumătate iertată.

Grilă de evaluare

Copilul	Își exprimă părerea și sentimentele, L02	Ascultă părerea celorlalți, L02	Înțelege modul în care propriile emoții și comportamente îi afectează pe ceilalți, L02
A			
B			
Total	Nr. de elevi ____ % _____	Nr. de elevi ____ % _____	Nr. de elevi ____ % _____

Referințe bibliografice:

1. Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău: C. E. PRO DIDACTICA, 2015.
2. Șova T., Parea A. Dezvoltarea emoțională a copiilor. Ghid metodologic pentru cadre didactice și părinți. Bălți, 2020.

Fișa-resursă 1

Instrumentul 5. Discuția dirijată

Grup-țintă: 7-8 ani

Obiectiv de evaluare: dezvoltarea competenței de adaptare la diferite modalități de comunicare interculturală și stiluri de învățare; interacțiunea cu colegii pentru identificarea asemănărilor și deosebirilor între sine și ceilalți în cadrul unor activități de colaborare interactive la diverse discipline școlare (*Dezvoltare personală, Educație moral-spirituală*), conform criteriilor stabilite; comunicare activă în grupuri, pe anumite subiecte legate de aptitudini și interese

Descrierea tehnicii:

Discuția dirijată poate fi definită ca un ansamblu de tehnici de comunicare, de interacțiune între cadrul didactic și un grup de elevi sau între elevi, prin care se urmărește implicarea participanților pentru efectuarea unor analize, explorarea ori aprofundarea unor teme, concepte sau probleme, prin abordarea unei secvențe prestabilite.

Condiții prealabile și resurse:

Evaluarea se realizează în grupuri de 4 elevi. Se pregătește spațiul pentru activitate, se aranjează mobilierul. Se creează condiții pentru buna desfășurare a activității (climat psihologic, materiale pentru lucrul individual și în echipe).

Algoritm:

1. Profesorul propune elevilor să formeze grupuri.
2. Fiecare elev realizează fișa *Despre mine*. Colorează imaginile care corespund cu preferințele și aptitudinile personale (Fișa-resursă 1).
3. În baza fișei *Despre mine*, membrii grupului completează tabelul, își scriu prenumele în rubrica corespunzătoare (Fișa-resursă 2. *Preferințe și aptitudini*).
4. Profesorul le explică sarcina pe care o au de îndeplinit, indică timpul de realizare (15-20 min.).
5. Elevii realizează sarcina în grup, respectând timpul alocat.
6. Clasa este încurajată să participe la analiza posterului și să reflecteze asupra tabelului, care a fost completat de toate grupurile prin continuarea enunțurilor lacunare: „Eu mă asemăn/mă deosebesc...”, „Eu pot să...”, „Culoarea mea preferată este...”, „Îmi place de mine, deoarece...”, „Apreciez la colega mea...”.
7. Concluzii. Fiecare dintre noi are aptitudini, talente, interese proprii, ne deosebim prin ceva, dar prin interacțiune pozitivă și comunicare cu ceilalți acestea ne asigură o stare de bine, o viață armonioasă.

Sarcină: Completați fișa *Despre mine*, colorați imaginile care reprezintă disciplinele școlare ori activitățile pe care le preferați sau le realizați cu plăcere. Observați prin ce vă asemenați și prin ce vă deosebiți. Grupurile vor analiza preferințele și aptitudinile membrilor lor, vor completa tabelul *Preferințe și aptitudini*. Produsele obținute vor fi aranjate pe un poster cu titlul *Diversitatea ne unește*.

Model de grilă pentru evaluator

Echipa	Interacțiune	Colaborare	Comunicare	Realizare	Prezentare	Total
I	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	
II	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	
III	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	
IV	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	
Scorarea	2 p.: Toți membrii grupului interacționează. 1 p.: O parte din membri interacționează. 0 p.: Nu interacționează.	2 p.: Toți membrii grupului colaborează. 1 p.: O parte din membri colaborează. 0 p.: Nu colaborează.	2 p.: Toți membrii grupului comunică între ei. 1 p.: O parte din membri comunică. 0 p.: Nu comunică.	2 p.: Toți membrii grupului au realizat posterul. 1 p.: O parte din membri au realizat posterul. 0 p.: Nu au realizat posterul.	2 p.: Toți membrii grupului au participat la prezentarea posterului. 1 p.: O parte din membri au participat la prezentarea posterului. 0 p.: Nu au participat la prezentarea posterului.	
Totalul grupului						
Interpretarea punctajului:						
• 9-10 p. – nivel înalt al competenței interculturale; • 6-8 p. – nivel mediu al competenței interculturale; • 3-5 p. – nivel scăzut al competenței interculturale; • 0-2 p. – competența interculturală lipsește.						

Fișa-resursă 1

Despre mine

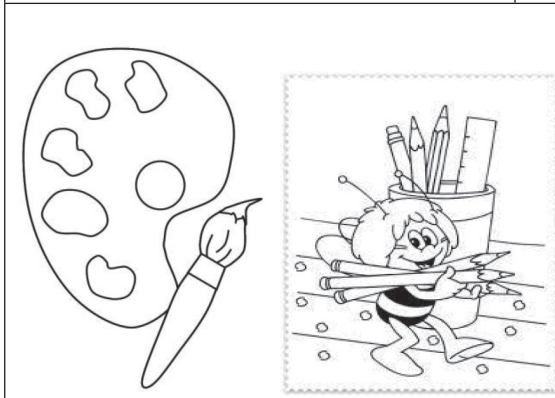
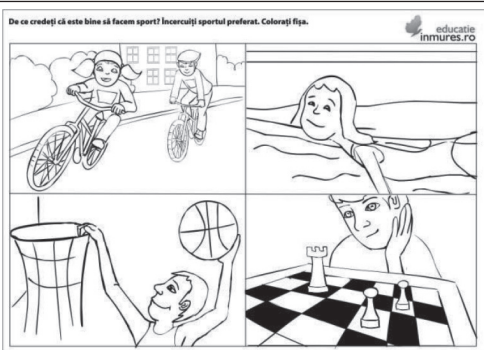
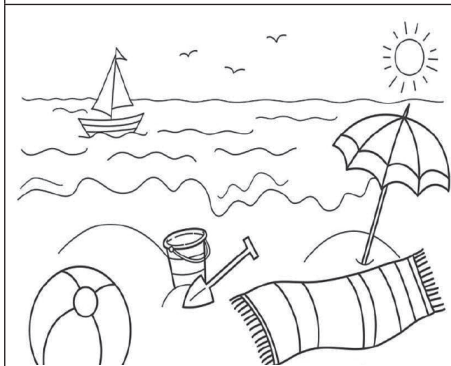
Numele, prenumele _____

Am _____ ani. Sunt elev în clasa a _____.

Patru cuvinte care mă definesc: _____.

Prefer

Fișa-resursă 2

Preferințe și aptitudini						
Lectură	Matematică	Arte	Tehnologii	Jocuri sportive	Călătorii	Muncă în gospodărie

Referințe bibliografice:

1. Educație interculturală pentru viitorii pedagogi. Materiale didactice distributive. Chișinău: C.E. PRO DIDACTICA, 2020.
2. Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău, 2015.

Instrumentul 6. Cadran de ceas

Grup-țintă: 7-8 ani

Obiectiv de evaluare: dezvoltarea competențelor sociale și civice prin manifestarea interesului pentru problemele persoanelor aflate în dificultate, a respectului pentru valorile și opiniile altor persoane

Descrierea tehnicii:

Cadran de ceas este o tehnică de relaționare a unor produse/acțiuni/fapte/activități într-un ciclu temporal (4 cadrane): început, continuare, urmare și sfârșit. Poate fi aplicată la orice etapă a lecției, în funcție de complexitatea sarcinii. Activitatea implică diferențierea valorilor, aplicând propriile cunoștințe, modalități de acțiune și trăiri sufletești; abilități de analiză, de interpretare și de relaționare cu cei din jur; gândire critică, abilități de rezolvare a situațiilor de problemă caracteristice competenței interculturale.

Condiții prealabile și resurse:

Sala de clasă va fi dotată cu cel puțin un laptop, boxe, fișe de lucru, pix. Elevii enumeră valori, au formate deprinderi de a argumenta importanța lor în sporirea încrederii în sine și în ceilalți. Profesorul poate oferi fișe cu valori, care vor fi selectate după vizionarea filmulețului.

Algoritm:

Clasa este împărțită în 4 echipe. Elevii vizionează filmulețe educative, desene animate. Profesorul distribuie echipelor materialele și explică sarcinile. Elevii pot viziona repetat filmul, observă personajele, formulează o problemă, discută despre desfășurarea evenimentelor din perspectiva celor 4 reperi: început, continuare, urmare și sfârșit.

Exemplu:

Tehnica poate fi utilizată la disciplinele *Educație moral-spirituală, Limba și literatura română*, dar o prezentăm la sfârșitul modulului *Arta cunoașterii de sine și a celui alt*, disciplina *Dezvoltare personală*. Elevii pot identifica valorile moral-spirituale în situații concrete de viață, apreciază comportamentele copiilor în familie, în comunitate. Se propune vizionarea filmul educativ *Oița* (<https://www.youtube.com/watch?v=cpuECXNFWH4>). Profesorul explică pașii realizării sarcinilor în grup. Elevii vizionează repetat filmulețul și realizează sarcinile (1. Recunosc și formulează problema; 2. Oferă soluții). Grupurile prezintă pe rând produsele, care sunt fixate pe un poster. Cu ajutorul profesorului, elevii își stabilesc un scop, aleg cea mai bună soluție.

Deducerea concluziei: În lumea aceasta, un sfat bun poate conduce la evitarea unor nemulțumiri în relațiile cu ceilalți.

Grilă pentru evaluarea abilităților de observare a problemelor cotidiene

Elevul	Implicarea în desfășurarea activității, 0123	Recunoaște problema, 0123	Oferă soluții, 0123	Stabilește soluții pentru rezolvarea dificultăților, 0123	Total
A					
B					
Descriptori	3 p.: În toate activitățile. 2 p.: Cu abateri semnificative. 1 p.: Participă ca ascultător. 0 p.: Nu se implică.	3 p.: Recunoaște și formulează problema. 2 p.: Recunoaște problema. 1 p.: Recunoaște parțial problema. 0p.: Nu recunoaște problema.	3 p.: Oferă 3 soluții. 2 p.: Oferă 2 soluții. 1 p.: Oferă o soluție. 0 p.: Nu oferă soluții.	3 p.: Stabilește soluții independente. 2 p.: Stabilește soluții în colaborare cu colegii. 1 p.: Stabilește soluții cu ajutorul profesorului. 0 p.: Nu manifestă interes pentru stabilirea soluțiilor	
Interpretarea rezultatului:					
• 10-12 p. – nivel înalt al competenței interculturale; • 5-9 p. – nivel mediu al competenței interculturale; • 0-4 p. – nivel scăzut al competenței interculturale.					

Referințe bibliografice:

1. Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău, 2015.

Instrumentul 7. Studiul de caz *Fetele și băieții*

Grup-țintă: 8-10 ani

Obiectiv de evaluare: dezvoltarea abilităților de colaborare la îndeplinirea unor sarcini comune și constructive. Stimularea comportamentelor corecte în grup, în relațiile cu colegii de ambele genuri

Descrierea tehnicii:

Studiul de caz face parte din ansamblul metodelor interactive care stimulează gândirea și creativitatea, îl determină pe elev să identifice și să dezvolte soluții pentru diferite probleme, să facă reflecții critice și judecăți de valoare, să compare și să analizeze situațiile date. Studiul de caz îl pune pe elev în contextul simulativ al unor probleme reale, pentru care va căuta soluții, le va verbaliza, le va analiza, iar ulterior va prezenta și va argumenta decizia luată.

Pașii de urmat:

1. Identificarea sau alegerea cazului;
2. Prezentarea cazului de către profesor (texte, documente, sarcini, filme);
4. Analiza cazului de către elevi și identificarea problemei;
5. Stabilirea alternativelor de rezolvare;
6. Compararea soluțiilor prezentate;
7. Generalizarea soluțiilor.

Aplicarea studiului de caz este recomandată numai în cazul când elevii sunt familiarizați cu această metodă de evaluare.

Condiții prealabile și resurse:

Profesorul selectează o situație reală din viața elevului de vârstă școlară mică, pregătește fișe de lucru, poate realiza o prezentare PowerPoint despre activitățile comune ale fetelor și băieților. La lecție, se formează echipe din 3-4 elevi, care vor analiza cazul selectat.

Algoritm:

După studierea unităților de conținut *Eu la școală, Eu în comunitate* (disciplina *Educație moral-spirituală*) și *Arta cunoașterii de sine și a celuilalt, Asigurarea calității vieții* (disciplina *Dezvoltare personală*), în cadrul orei cu subiectul *Fetele și băieții*, elevii vor stabili alternative de rezolvare/identificare a unei soluții eficiente pentru o situație-problemă legată de relațiile dintre băieți și fete.

Exemplu de desfășurare a activității:

1. Repartizarea elevilor în echipe.
2. Discuție dirijată în baza imaginilor din prezentarea PowerPoint.
3. Activitate în echipe (5-6 minute).

Sarcini: Citiți și discutați în baza studiului de caz.

Olgăi îi place fotbalul. S-a antrenat de multe ori cu tatăl ei, cunoaște regulile jocului, știe să joace. Peste câteva săptămâni, între clasele a II-a „A” și a II-a „B” se va organiza un meci. Ea dorește să facă parte din echipă. Unii colegi acceptă propunerea ei, alții nu.

- Ce soluții propuneți pentru această situație?
 - Considerați că doar băieții trebuie să joace fotbal?
 - Este mai important pentru băieți, decât pentru fete, să practice sport?
4. Stabilirea alternativelor de rezolvare. Profesorul notează pe un poster soluțiile prezentate de fiecare grup.
 5. Compararea soluțiilor prezentate, argumentarea.
 6. Alegerea soluției optime.

Model de grilă pentru evaluare

Nivel de competență interculturală	Elevul
Scăzut	Înțelege esența situației-problemă, dar nu oferă soluții
Mediu	Poate formula soluții logice de rezolvare a problemei fiind ghidat de cadrul didactic.
Înalt	Poate formula o variantă optimă, pe care o expune argumentat.

Referințe bibliografice:

1. Handrabura L., Goraș-Postică V. Educație pentru echitate de gen și șanse egale. Chișinău, 2018.
2. Trei soluții pentru egalitatea de gen în educație. Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare cu suportul Fundației Est-Europene, din resursele acordate de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Guvernul Suediei și Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Danemarcei/DANIDA.

Instrumentul 8. Proiectul

Grup-țintă: 8-10 ani

Obiectiv de evaluare: deschidere spre cunoașterea unei culturi noi și colaborarea cu exponenții altor culturi. Dezvoltarea capacităților de colectare/prelucrare/elaborare a materialelor relevante tematicii interculturalității, de lucru în echipă, de comunicare și de prezentare

Descrierea tehnicii:

Proiectul reprezintă o metodă de evaluare care poate furniza informații variate în legătură cu competențele elevilor și, în general, cu progresele înregistrate pe parcursul unei perioade îndelungate de timp. Este o activitate centrată în exclusivitate pe elevi, care le creează sentimentul utilității a ceea ce produc. Aceasta încurajează abordarea integrată a învățării și oferă elevilor posibilitatea de a asambla, într-o viziune personală, achizițiile de la diferite discipline de studiu.

Condiții prealabile și resurse:

Sala de clasă este dotată cu proiector, laptop, hârtie pentru poster, creioane colorate, guașă, carioci, clei, foarfece, radieră. Elevii cunosc obiceiurile și tradițiile de iarnă de la disciplinele: *Limba și literatura română, Educație moral-spirituală, Educație muzicală, Educație tehnologică*. Poate fi realizată o prezentare ce include imagini, video cu obiceiuri și tradiții de iarnă, prin care se vor actualiza informațiile studiate anterior.

Algoritm:

1. Motivarea elevilor de a participa la elaborarea unui produs colectiv (poster sau dramatizare), pentru a fi prezentat la o expoziție cu genericul *Tradiții și obiceiuri de iarnă*, la care vor participa elevi din mai multe localități din țară.
2. Organizarea ședințelor de lucru în vederea selectării obiceiurilor, tradițiilor specifice sărbătorilor de iarnă.
3. Colectarea informației.
4. Elaborarea materialelor pentru poster (semnificația obiceiului/tradiției, lucrări plastice, poezii, ghicitori, jocuri populare, felicitare ilustrată adresată unor rude/prieteni stabilite/ți cu traiul în altă țară).
5. Tehnoredactarea și corectarea materialelor.
6. Confecționarea posterului.
7. Prezentarea posterului/jocului popular/dramatizării.
8. Evaluarea activității pe parcurs și la final.

Exemplu:

Metoda poate fi utilizată la diferite discipline școlare la finele unei unități de învățare, dar și la sfârșitul semestrului I, în cadrul unor activități transdisciplinare. În procesul de învățare, elevul, cu sprijinul profesorului, urmărește îndeplinirea sarcinilor, a respectării criteriilor de realizare

stabilite, evaluează activitățile și experiențele de învățare în colaborare cu semenii caracteristice competenței interculturale.

Fișa de evaluare: Cum a colaborat grupul nostru?

Indicatori	Nivel de performanță		
	Perma- nent	Deseori	Uneori
Ședințele noastre au fost bine organizate.			
Am ascultat propunerea fiecărui membru din grup.			
Am participat cu toții la discuții.			
Am lansat propriile idei.			
Am colaborat prietenește.			
Discuțiile dintre noi au fost plăcute.			
Cei mai mulți au contribuit la îmbunătățirea discuțiilor.			

Fișa de autoevaluare privind activitatea ca membru al grupului

Indicatori	Nivel de performanță		
	Perma- nent	Deseori	Uneori
Am participat cu plăcere la toate activitățile cu colegii de grup.			
Am ascultat atent ce spune fiecare membru al grupului.			
Am lansat propriile idei.			
Am fost ascultat de membrii grupului.			
În colaborare cu colegii au apărut situații de conflict.			
M-am simțit onorat în cadrul activității grupului.			

Grilă de evaluare a produsului: poster colectiv *Tradiții și obiceiuri de iarnă*

Criterii	Nivel de performanță	
	Nivelul I	Nivelul II
1. Colectarea informației	Colectează informații relevante din 3-4 surse scrise sau orale.	Colectează informații relevante din 2 surse scrise sau orale.
2. Conținutul	Include semnificația tradiției, lucrări plastice, poezii, ghicitori, jocuri populare, felicitare adresată unor rude/prieteni stabilite/ți cu traiul în altă țară.	Se atestă absența uneia dintre: semnificația tradiției, lucrări plastice, poezii, ghicitori, jocuri populare, felicitare ilustrată adresată unor rude/prieteni stabilite/-ți cu traiul în altă țară.
3. Prezentarea	Prezintă posterul/jocul popular/tradiția într-un limbaj clar, coerent, solemn.	Prezintă posterul/jocul popular/tradiția într-un limbaj clar, coerent, solemn, dar persistă și o serie de expresii confuze.

Referințe bibliografice:

1. Competența interculturală: instrumente de evaluare. Ghid metodologic pentru cadrele didactice universitare. Chișinău, 2016.

Instrumentul 9. Lectura ghidată

Grup-țintă: 9-10 ani

Obiectiv de evaluare: dezvoltarea competenței de înțelegere a punctelor de vedere ale celorlalți; emiterea judecăților de valoare (se recomandă pentru disciplinele ariei curriculare *Limbă și comunicare* și *Educație socioumanistică*), prin comunicarea activă în grup mare și mic, pe anumite subiecte legate de prejudecăți; exprimarea opiniei, pornind de la o situație dată; depășirea obstacolelor împreună cu ceilalți; formularea de idei pentru soluționarea unei probleme prin completarea unui text lacunar cu cuvinte proprii.

Descrierea tehnicii:

Lectura ghidată este o tehnică de lucru pe un text narativ, care nu a fost citit anterior și care, prin subiectul captivant, trebuie să-i motiveze pe elevi să lanseze presupuneri. Activitatea se va subordona obiectivului de a crea situații pentru fiecare elev ca să-și formeze abilități de analiză și reflecție critică asupra comportamentului personajelor. Profesorul are pregătite fișe cu textul redactat, citește câte un fragment și adresează întrebări clare, ordonate după conținut, implicând și îndrumând elevii spre formularea de presupuneri. Tehnica este utilă pentru a dezvolta înțelegerea punctelor de vedere ale celorlalți, conștiința de sine. Elevilor trebuie să li se ofere oportunități de a se afirma, de a-și expune propriile păreri și de a accepta ideile colegilor.

Condiții prealabile și resurse:

Cadrul didactic va avea pregătit textul, asigurându-se că elevii nu l-au citit anterior. După citirea fiecărui enunț/fragment de către profesor, se formulează întrebări de tipul: Ce urmează? Ce va avea loc? Cu cine se întâlnesc?... Elevii emit presupuneri. Ideile propuse se discută, sunt acceptate mai multe variante de răspuns.

Apoi se citește enunțul sau fragmentul următor. Astfel se desfășoară prima lectură a textului necunoscut.

Ulterior, în baza acestuia, se efectuează sarcinile, frontal.

Algoritm:

Profesorul anunță condiția și regulile pentru o discuție constructivă. Este important ca întrebările să fie adresate pe rând, să se facă o pauză după lectura fragmentului și formularea întrebării, iar răspunsurile să nu fie apreciate imediat și categoric. Elevii sunt îndemnați să facă presupuneri despre ce se va întâmpla ulterior. După lectura integrală a textului, se va relua discuția privind detaliile cele mai relevante. Elevii colaborează la realizarea sarcinilor. Se formulează concluziile, morala textului.

Exemplu:**Ariciul înțelept**

A fost odată ca niciodată, într-o pădure oarecare, o furnică care a întâlnit (**Ce?**) un licurici. Furnica și licuriciul au hotărât să se cunoască unul pe altul (**De ce oare?**), ca să rămână prieteni. Însă nu și-au dat seama că în pădure erau o mulțime de obstacole, lipsite de importanță pentru alții, dar care pe ei i-ar putea despărți (**Ce obstacole?**): o crenguță, o pietricică, un izvor, o frunză... Și atunci, furnica și licuriciul au hotărât (**Ce au hotărât?**) să se țină tot timpul de mână, pentru ca nimic să nu-i poată despărți. Se plimbau împreună prin pădure și erau foarte fericiți. Dar într-o zi (**Ce s-a întâmplat?**) a venit o furtună puternică și licuriciul a observat că furnica dispăruse.

Licuriciul, singur, s-a întristat (**Ce a făcut?**), a căutat furnica sub fiecare frunză, sub fiecare crenguță, dar nu a găsit-o. Licuriciul era din ce în ce mai trist și i se părea că pădurea nu mai are niciun gust, niciun sens, niciun farmec... Și cum se plimba foarte trist, s-a întâlnit (**Cu cine?**) cu un arici. Licuriciul i-a povestit ce i se întâmplă, iar ariciul (**Cum a procedat?**) i-a dat un sfat:

– Doar ești licuriciul, de ce nu strălucești? Poate dacă **ai străluci** tare, tare, furnica te-ar vedea, oricât de departe ar fi, și s-ar întoarce la tine. **Așa că... nu înceta niciodată să strălucești!**

– Știi că ai dreptate? a spus licuriciul. Eram așa de trist, încât **am uitat să strălucesc!**

Sarcini:

1. Este bine să ne cunoaștem unul pe altul? De ce?
2. Depășim obstacolele mai bine de unul singur sau împreună cu ceilalți?
3. Cum apreciați sfatul ariciului?
4. Ce greșală a făcut licuriciul?
5. Voi ce ați fi făcut dacă erați în locul lui?
6. Prin ce se aseamănă cele trei personaje din text? Prin ce se deosebesc?
7. Vă place cum s-a terminat povestea? Cum v-ar fi plăcut să se termine?
8. Care este învățătura textului?

Deducem concluzia:

De cele mai multe ori, când pierdem ceva sau nu obținem, indiferent ce, tristețea și panica ne copleșesc în așa măsură, încât uităm cât de valoroși suntem. Uneori, durerile provocate de eșecuri, de nereușite, ne îmbracă într-o culoare lipsită de strălucire, pentru că nu ne cunoaștem unul pe altul. Ne scufundăm în apatie, în victimizare, refuzând, de cele mai multe ori, fără să ne dăm seama, să ne evidențiem.

În baza lecturii ghidate și realizării sarcinilor, profesorul propune elevilor să completeze enunțuri cu expresii potrivite.

Numele, prenumele _____ Clasa _____

1. Completează enunțurile cu cuvinte și expresii dintre paranteze.

Să ne cunoaștem _____, pentru a trece peste obstacolele care apar în calea noastră. Împreună reușim _____.

Fiecare este _____.

(valoros, important, să facem lucruri frumoase, unul pe altul, deosebit)

Grila de evaluare a elevilor în cadrul activității

Elevul	Cunoașterea și înțelegerea informației 2 p. – Înțelege esența deosebiri- lor dintre perso- naje. 1 p. – Înțelege parțial esența de- osebirilor dintre personaje; 0 p. – Nu înțelege esența deosebiri- lor dintre perso- naje.	Formularea ideilor de soluționare a problemei 2 p. – Poate formula 1-2 idei de soluționare a problemei. 0 p. – Nu poate formula 1-2 idei de soluționare a problemei.	Comunicarea cu semenii 2 p. – Comunică cu toți semenii. 1 p. – Comunică numai cu unii. 0 p. – Nu comu- nică.	Manifestare 2 p.– Demon- strează interes pentru a alege o variantă de soluționare a problemei. 0 p. – Nu demon- strează interes pentru a alege o variantă de soluționare a problemei.	Total puncte
A					
B					
C					

Interpretarea rezultatelor:

Nivel de competență interculturală:

- scăzut – 1-3 p.
- mediu – 4-6 p.
- înalt – 7-8 p.

Referințe bibliografice:

1. Educație interculturală pentru viitorii pedagogi. Materiale didactice distributive. Chișinău: C. E. PRO DIDACTICA, 2020.
2. Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău, 2015.

Instrumentul 10. Floarea emoțiilor

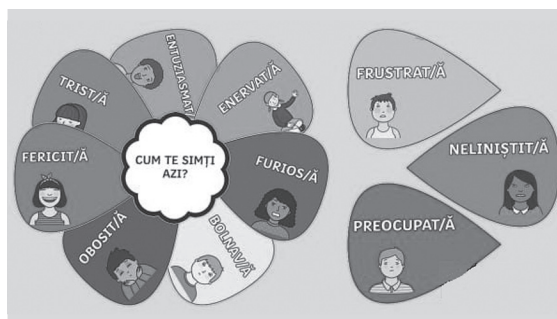
Grup-țintă: 9-11 ani

Obiectiv de evaluare: explicarea impactului diferitelor emoții asupra gândirii și comportamentului propriu

Descrierea tehnicii:

Floarea emoțiilor reprezintă o activitate creativă, distractivă, axată pe identificarea și exprimarea emoțiilor.

Fiind atenți la emoțiile și trăirile elevilor, îi încurajăm să se exprime, le oferim încrederea necesară pentru a-și gestiona emoțiile, ei înțelegând și explicând impactul acestora asupra propriului comportament.

Condiții prealabile și resurse:

Se organizează grupuri din 3-4 persoane, utilizând diverse criterii. Profesorul pregătește fișe cu textul redactat (pentru toți elevii), fișe sub formă de petale ale unei flori pe care sunt trasate linii vizibile pentru scrierea unei povești scurte (pentru fiecare grup), fișe individuale cu enunțuri lacunare.

Algoritm:

Tehnica are la bază interpretarea de către elevi a impactului diferitelor emoții asupra gândirii și comportamentului propriu. Această tehnică se desfășoară în 5 etape:

1. Se propune lectura unui text care abordează problema în cauză.
2. Elevii reflectează asupra învățăturii textului.
3. Grupurile creează o poveste scurtă și o prezintă în fața colegilor.
4. Fiecare elev explică impactul unor emoții asupra gândirii și comportamentului propriu.
5. Elevii alcătuiesc un poster comun *Floarea emoțiilor*.

Exemplu:

Tehnica poate fi utilizată la disciplinele *Educație moral-spirituală*, *Dezvoltare personală*. O prezentăm pentru disciplina *Dezvoltare personală*, la sfârșitul unității de conținut *Arta cunoașterii de sine și a celui alt*. În clasele I-III, elevii au studiat conținuturi despre trăiri, emoțiile plăcute și neplăcute, controlul și exprimarea emoțiilor.

Copilul și emoțiile

A fost odată un copil care voia să fie tot timpul fericit. Cu toate acestea, i se întâmplau lucruri care ba îl întristau, ba îl speriau sau îl mâniiau. Cum nu-i plăceau emoțiile neplăcute,

a rugat o zână să-l scape de ele. Zâna, binevoitoare, a răspuns chemării, spunându-i că fără acestea ar fi mult mai sărac, ceea ce l-a uimit.

Așa că atunci când se afla în fața unei ape adânci în care scăpase mingea, zâna i-a apărut din umbră și i-a spus:

– **Frica** te ajută să știi să te aperi de ceea ce este periculos!

Atunci când era trist pentru că nu obținuse calificativul maxim la o evaluare, Zâna și-a făcut din nou apariția, explicându-i:

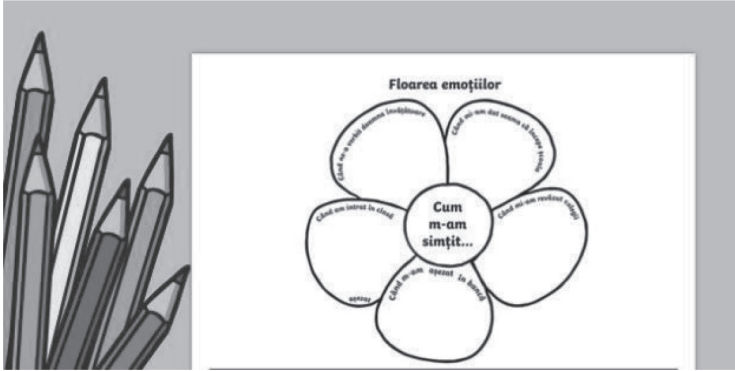
– Acum ești trist. **Tristețea** te ajută să înțelegi mai bine viața și să cauți fericirea și lucrurile bune, să înveți mai mult pentru a obține rezultatul dorit. Cum altfel ai putea să prețuiești ceva fără a ști ce înseamnă pierderea?

Altădată, când copilul era **furiOS** pentru că părinții nu-l lăseau să se joace la calculator, zâna i s-a arătat din nou:

– Vezi câtă putere și energie ai? Să nu uiți că energia și puterea trebuie folosite cu mare înțelepciune, încât să te ajute, dar nu ca să rănești sau să distrugi.

A trecut mult timp de la întâlnirea copilului cu Zâna și, pe parcursul anilor, el și-a dat seama cât de folositoare erau acele emoții – **pentru că ele îi arătau calea schimbării**. Astfel, copilul putea deveni, cu fiecare zi, mai puternic, mai viguros, mai pregătit pentru viață. Și, odată împrietenit cu emoțiile mai puțin plăcute, de care nu-i mai era frică, el le privea ca pe niște prieteni sinceri care îți spun adevărul. El știa că nu vor dura mult, așa cum nici norii negri nu pot ascunde soarele prea mult timp. Iar fericirea lui, asemenea soarelui, strălucea tot timpul pe cerul cu sau fără nori. De-abia acum el putea să fie cu adevărat împlinit, să se **bucure** deplin de viață, să prețuiască fiecare clipă.

1. Se propune lectura poveștii *Copilul și emoțiile* de Carla Ruse.
2. Elevii reflectează asupra învățăturii textului, încercuiesc cu creionul roșu cuvintele ce desemnează emoțiile și subliniază cu creionul verde enunțurile care redau comportamente generate de emoțiile trăite.
3. Echipele creează un text scurt *Povestea emoțiilor*, îl scriu pe o fișă care are forma unei petale, colorează petala și o prezintă colegilor.
De exemplu: *Am alcătuit o scurtă poveste cu un urs și un cățeluș. Ursulețul s-a bucurat că s-a întâlnit cu cățelușul. Dar s-a înfuriat repede, deoarece cățelușul i-a răsturnat borcanul cu miere și mierea a curs în iarbă. Cățelul s-a întristat și el, fiindcă voia să se joace cu ursul. Împreună au încercat să găsească o soluție. Deodată, a apărut o albină, iar cei doi au rugat-o să le împrumute miere. Albina le-a împrumutat. Apoi toți au dorit să se joace, deoarece erau fericiți.*
4. Fiecare elev explică impactul asupra gândirii și comportamentului propriu prin completarea orală/în scris a enunțurilor „Atunci când trăiesc emoții de..., am gânduri... și comportament...”.
5. Elevii alcătuiesc un poster comun *Floarea emoțiilor*.

Referințe bibliografice:

1. Educație interculturală pentru viitorii pedagogi. Materiale didactice distributive. Chișinău: C.E. PRO DIDACTICA, 2020.
2. Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău, 2015.

Grilă de evaluare

Grup	Identifică emoțiile de bază	Abordează problema în cauză	Explică impactul unor emoții asupra gândirii și comportamentului propriu	Demonstrează abilități de colaborare
Elevul I				
Elevul II				

Instrumentul 1. Aranjăm împreună figurile

Grup-țintă: copii din grupele mică și mare, 3-5 ani

Competențe interculturale: interacțiune, implicare, colaborare, comunicare, soluționare de probleme, atitudine pozitivă în realizarea sarcinii

Obiectiv de evaluare: interacționarea cu colegii și implicarea în realizarea sarcinii prin colaborare și comunicare

Condiții prealabile și resurse:

Cadrul didactic va pregăti:

- bețișoare de la înghețată sau ață groasă;
- 4 coșuri cu piese de construit, fiecare conținând 3 piese de culori diferite, numărul pieselor este calculat reieșind din mărimea figurilor geometrice;
- 4 foi de hârtie colorată: verde, albastră, roșie, galbenă.
- Activitatea se desfășoară cu 4 echipe.
- Se pregătește spațiul, se aranjează bețișoarele/ața sub formă de figuri geometrice: triunghi, pătrat, romb, dreptunghi (pentru fiecare grup).
- Se pune câte o foaie de hârtie colorată în mijlocul figurilor geometrice.
- Se pregătește o cutie cu piese de construit de 4 culori, în funcție de numărul copiilor prezenți. Piesele sunt împărțite egal.

Timp alocat: 20-30 minute.

Algoritm:

1. Copiii sunt invitați să ia din cutie o piesă de construcție.
2. Fiecare copil se apropie de spațiul pregătit pentru activitate, conform culorii alese, foaia colorată este indicatorul (de ex., verde la verde).
3. Cadrul didactic explică sarcina de îndeplinit, asigurându-se că preșcolarii au înțeles.
4. Copiii realizează sarcina în grup, având 4 figuri.
5. Atunci când au terminat de realizat sarcina, strigă „Bingo”.

Sarcină: Aranjați piesele de construit doar de culoarea grupului vostru sub formă de figuri geometrice. În caz că găsiți o piesă de altă culoare, o întoarceți echipei care a pierdut-o sau echipei căreia nu îi ajunge o piesă și este nevoită să o caute la alte echipe. Atunci când terminați de aranjat toate piesele, strigați „Bingo”.

Model de grilă pentru evaluator

Instrucțiuni: Încercuți cifra corespunzătoare (1 – deloc, 2 – ușor, 3 – uneori, 4 – mult, 5 – foarte mult) pentru fiecare element al competenței interculturale.

Echipa	Interacțiune	Implicare	Colaborare	Comunicare	Atenție	Realizare	Total
I	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
II	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
III	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
IV	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
Total grupă							

Scorarea rezultatelor: Se sumează răspunsurile încercuite pe orizontală, obținându-se rezultatul privind competențele interculturale pentru fiecare echipă. Apoi, pe verticală, se adună punctajele încercuite și se obțin rezultatele pentru fiecare element care formează competențele interculturale, cât și rezultatul total al întregii grupe privind competențele interculturale.

Interpretarea punctajului	Echipă	Element al CI	Total grupă
Nivel înalt al competențelor interculturale	21-30 p.	15-20 p.	89-120 p.
Nivel mediu al competențelor interculturale	13-20 p.	9-14 p.	57-88 p.
Nivel scăzut al competențelor interculturale	6-12 p.	4-8 p.	24-56 p.

Referințe bibliografice:

1. Barnen-Suedi R. Nu există dezvoltare fără joc. Ghid pentru educatoare și părinți. UNICEF-Moldova. Chișinău: ARC, 2004.
2. UNICEF-Moldova. Ghidul cadrelor didactice pentru educația timpurie și preșcolară. Ajută-l să crească om mare.

Instrumentul 2. Desen cu creta pe asfalt

Grup-țintă: copii din grupele medie și pregătitoare, 4-7 ani.

Competențe interculturale: implicare, relaționare, comunicare, rezolvarea conflictului, acceptare, empatie, respect, toleranță.

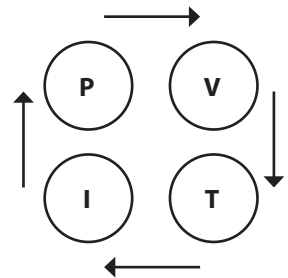
Obiectiv de evaluare: manifestarea abilității de lucru în echipă, de colaborare, de comunicare eficientă, de rezolvare a situațiilor de conflict (în cazul apariției lor), de acceptare a părerilor colegilor de echipă.

Condiții prealabile și resurse:

- cretă de diferite culori;
- spațiu pentru a desena pe asfalt, în siguranță.

Evaluarea se desfășoară cu 4 echipe.

Timp alocat: 45-60 minute

Algoritm:

1. Grupa este împărțită în 4 echipe, în mod aleatoriu.
2. Copiii își aleg un anotimp al anului (iarna, primăvara, vara, toamna).
3. Cadrul didactic trasează cercurile și apoi citește sarcina (vezi imaginea).
4. După realizarea desenelor, echipele formează un cerc mare în jurul tuturor desenelor, apucându-se de mâini și mergând în direcția săgeților notate de cadrul didactic, conform schimbării anotimpului (iarna, primăvara, vara, toamna).
5. Este nominalizat anotimpul și copiii prezintă, pe rând, desenele realizate de ei.
6. La finele activității, se oferă un set de întrebări.

Sarcină: Desenați un peisaj cu anotimpul ales de echipă. Desenul trebuie să conțină imaginea unor, copaci. Reprezentați jocurile voastre preferate care corespund anotimpului și, desigur, adăugați tot ceea ce vă doriți.

Întrebări:

1. Ce formează cele 4 anotimpuri ? UN AN
2. Ce formează cele 4 echipe care au desenat ? GRUPA NOASTRĂ
3. Anotimpurile sunt la fel sau sunt diferite? SUNT DIFERITE
4. Noi toți suntem la fel sau suntem diferiți? SUNTEM DIFERIȚI
5. Prin ce vă deosebiți cel mai mult? (În cazul în care copiii nu se descurcă, le sugerăm prin gesturi: păr lung, cosiță, fustă, pantaloni, chipiu etc.) FETE ȘI BĂIEȚI
6. Anotimpurile se schimbă, formând un... (Demonstrare prin săgețile desenate între cele 4 cercuri.) CERC

7. Cum este cercul? FRUMOS
8. Cele 4 echipe ce formează? GRUPA... (numele grupei)
9. Cum sunt copiii din grupa noastră? FERICIȚI, BUCUROȘI, IȘTEȚI, CREATIVI
10. Copiii din grupă... (numele grupei) sunt prietenoși? DA / NU

N.B. În caz că sunt mai mulți copii în grupă, rămâne timp sau sunt energici se poate lăsa echipa formată inițial sau se creează grupuri mici pentru a se implica mai mult în discuții, creând mai multe ocazii copiilor de a răspunde la întrebări

Model de grilă pentru evaluator

Instrucțiune: Încercuțiți unul din criteriile de evaluare (1 – deloc, 2 – ușor, 3 – uneori, 4 – mult, 5 – foarte mult) pentru fiecare element al competenței interculturale.

Echipa	Implicare	Comuni- carea în echipă	Rezolva- rea con- flictului	Accep- tare	Creativi- tate	Răspunsuri la întrebări	Total
I	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
II	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
III	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
IV	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
Total							

Scorarea rezultatelor: Se sumează răspunsurile încercuite pe orizontală, obținându-se rezultatul pentru fiecare echipă. Pe verticală, adunăm rezultatele și obținem scorul pentru fiecare element, care formează competențele interculturale, cât și rezultatul întregii grupe, privind competențele interculturale.

Interpretarea punctajului	Echipă	Element al CI	Totalul grupului
Nivel înalt al competențelor interculturale	21-30 p.	15-20 p.	89-120 p.
Nivel mediu al competențelor interculturale	13-20 p.	9-14 p.	57-88 p.
Nivel scăzut al competențelor interculturale	6-12 p.	4-8 p.	24-56 p.

Referințe bibliografice:

- Barbu H., Popescu E., Șerban F. Activități de joc și recreativ-distractive. București: EDP RA, 1994.
- Breben S. et al. Fulga M. Metode interactive de grup. București: Arves, 2007.

Instrumentul 3. Împart iubirea mea

Grup-țintă: copii din grupele medii și pregătitoare, 4-7 ani

Competențele interculturale: empatie, acceptare, implicare, ascultare, comunicare

Obiectiv de evaluare: obținerea unui tablou general despre domeniile de dezvoltare afectivă, emoțională și comportamentală prin acceptare, comunicare și iubire

Condiții prealabile și resurse:

- fișa cu poezia *Copilul se simte iubit când este încurajat*;
- foi A4, creioane colorate.

Timp alocat: 30-40 minute.

Algoritm:

1. Copiilor li se prezintă tema despre care se va discuta.
2. Se discută pe baza următoarelor întrebări:
 - Cum explicați sentimentul de „iubire”?
 - Cine dintre voi se simte iubit?
 - Ce emoții simțiți atunci când sunteți iubiți?
 - Dar ce emoții aveți atunci când iubiți voi?
3. Cadrul didactic citește poezia *Copilul se simte iubit atunci când este încurajat*.
4. Apoi se continuă cu seria de întrebări:
 - Cum credeți, toți copiii, oamenii, în general, ar trebui să fie iubiți?
 - Iubim doar când ne iubește cineva?
 - Pentru ce /De ce iubim pe cineva?
 - Cu cine n-ați împărți iubirea?
 - Dacă ar fi multă iubire între oameni, cum ar fi pe planeta noastră?
5. Copiii sunt rugați să ia loc și să realizeze un desen cu genericul *Iubesc și sunt iubit*.
6. La final, odată îndeplinită sarcina, copiii își iau desenul și formează un cerc mare. Ei aranjează foile cu desene jos, pe podea, în față. Apoi, se iau de mâini și se deplasează încet pe cerc conform acelor de ceasornic, studiind lucrările colegilor, până ajung la propria lucrare. În final, fiecare își ridică desenul și dezvăluie ce i-a plăcut cel mai mult în timpul acestei activități.

N.B. 1: În cazul numărului mare de copii, se pot crea grupuri mici încât să fie cât mai mulți copii implicați în oferirea de răspunsuri la întrebările puse.

N.B. 2: În caz că în grup la un copil lipsește mama sau tata, prin discuții se înlocuiește cu persoana de atașament/persoana importantă din viața copilului.

Grilă de observare

Instrucțiune: Cadrul didactic completează grila de observare a copiilor pe parcursul activi-

tății sau la final, bifând pentru fiecare afirmație unul dintre cele trei niveluri: puțin, mediu, mult.

Nr.	Impresii despre activitatea copiilor	Puțin	Mediu	Mult
1	Explică semnificația cuvântului <i>iubire</i> .			
2	Se simt iubiți.			
3	Enumeră emoțiile.			
4	Cred că toți merită să fie iubiți.			
5	Iubesc doar atunci când sunt iubiți.			
6	Consideră că, pentru a fi iubiți, trebuie să dea dovadă de fapte bune.			
7	Sunt copii care nu ar împărți iubirea*.			
Total grupă				

* Sunt notate atât răspunsurile argumentate, cât și răspunsurile negative (de ex.: privind oamenii care bat copiii etc.).

Scorarea rezultatelor: Se adună rezultatele și se determină cifra cea mai mare. Concluzie: Copilul se simte acceptat, deschis, apreciat, iubit necondiționat, empatic; poate dăru; analizează cum ar trebui să fie în întreaga societate.

Fișă. Copilul se simte iubit când este încurajat

Și dacă am o jucărie sau ceva gustos,
După ce împart cu un norocos,
Mami vine lângă mine și în brațe ea mă ține!
– Mami, mami! Hai aici!
Vreau să împart mărul cu trei furnici!
Și apoi îmi dăruiești o-mbrățișare
Și eu o primesc cu fața zâmbitoare!
Mă simt atât de bine când iubirea-i e cu mine!
Când iubesc și sunt iubit și-o spun că-s fericit!

Tatăl meu

Tata e eroul meu,	Uneori tata mă ceartă,
Cu mine e atent mereu.	El nu uită, dar mă iartă.
E corect, puternic, tare,	Tati, tare TE IUBESC,
E prietenul cel mare.	Pentru tot îți MULȚUMESC!

Concluzie: *Iubirea înseamnă să împarți cu bucurie: o gustare, o carte, o jucărie!*

Referințe bibliografice:

- PETI. Educație timpurie individualizată. Ghidul educatoarei. Chișinău: Cartier, 1999.
- Șuhani S. Vreau o îmbrățișare! +70 de jocuri și activități pentru conectare între părinți și copii. București, 2021.

Instrumentul 4. Adăpost pentru animalele de la Zoo

Grup-țintă: copii din grupele mare și pregătitoare, 5-7 ani

Competențele interculturale: relaționare, luare a deciziilor, comunicare în echipă, empatie, orientare în sistemul de valori (bine versus rău), găsim de soluții, muncă în echipă

Obiectiv de evaluare: copilul va putea să comunice și să găsească soluții pentru construirea adăposturilor la menajerie, folosind empatia și creativitatea

Condiții prealabile și resurse:

- scrisoarea directorului menajeriei;
- seturi de jucării *Animale sălbatice și domestice*;
- 4-5 foi A1;
- carioci și creioane;
- materiale naturale: frunze, paie, iarbă etc.;

Evaluarea se desfășoară în 4-5 grupuri egale numeric, copiii sunt repartizați aleatoriu.

Timp alocat: 40-60 minute, cu o pauză, la necesitate.

Algoritm:

1. Grupa este împărțită în 4-5 echipe.
2. Fiecare echipă are spațiul său, masă, foaie A1, set de jucării *Animale sălbatice și domestice* (câte 2 jucării per copil), set de materiale și creioane.
3. Cadrul didactic citește scrisoarea.
4. Membrii fiecărei echipe urmează să comunice și să înceapă să construiască adăposturile pentru animale și păsări.
5. Echipele prezintă lucrările realizate.

Scrisoarea directorului de la Zoo

Bună ziua.

Mă numesc Ion. Sunt angajat în funcție de director la Zoo și vin să vă cer ajutor, deoarece cred că vă plac animalele și aveți multe idei creative. Îmi doresc să construiesc mai multe adăposturi, căsuțe, cuiburi, pentru siguranța și confortul animalelor de aici. În special, mă refer la construirea unei colivii pentru o pereche de papagali aduși din Africa.

Este important să comunicați și stabiliți ce fel de adăpost se potrivește pentru fiecare animal și pasăre.

Vă mulțumesc și vă doresc succes!

Model de grilă pentru evaluator

Instrucțiune: Încercuți unul din criteriile de evaluare (1 – deloc, 2 – ușor, 3 – uneori, 4 – mult, 5 – foarte mult) pentru fiecare element al competenței interculturale pentru fiecare echipă.

Echipa	Înțeleger rea mesa- jului	Comuni- carea în echipă	Găsirea de soluții	Creativi- tatea	Empatia	Realiza- rea activi- tății	Total
I	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
II	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
III	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
IV	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
V	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
Total grupă							

Scorarea rezultatelor: Se sumează răspunsurile încercuite pe orizontală, obținându-se rezultatul privind competențele interculturale pentru fiecare echipă. Apoi, se adună punctajele încercuite de pe verticală și se obțin rezultatele pentru fiecare element care formează competențele interculturale, cât și rezultatul total al întregii grupe privind competențele interculturale.

Interpretarea punctajului	Echipă	Element al CI	Totalul grupului
Nivel înalt al competențelor interculturale	21-30 p.	15-20 p.	89-120 p.
Nivel mediu al competențelor interculturale	13-20 p.	9-14 p.	57-88 p.
Nivel scăzut al competențelor interculturale	6-12 p.	4-8 p.	24-56 p.

Referințe bibliografice:

1. Dumitrana M. Jocuri și jucării pentru preșcolari. Ed. Compania, 2005.
2. Moldovanu I. 55 de jocuri și activități. Ghidul animatorului. Chișinău: TRIGRAF-TIPAR, 2005.
3. Curriculum pentru formarea continuă a cadrelor didactice în domeniul educației timpurii. Ministerul Educației, Centrul Educațional PRO DIDACTICA. Chișinău, 2010.

Instrumentul 5. Suntem băieți și fete, într-un cuvânt – COPII

Grup-țintă: copii din grupele mare și pregătitoare, 5-7 ani

Competențe interculturale: deschidere, respect, toleranță, acceptare, implicare în grup, alegere responsabilă

Obiectiv de evaluare: dezvoltarea toleranței de gen

Condiții prelabile și resurse:

- imagini decupate cu fete și băieți (Anexele 1-2), conform numărului de copii din grupă;
- imagini cu diverse accesorii pentru băieți și fete, jucării (decupate din reviste, ziare etc.);
- clei, cutii;
- fișa *Jocul fetelor și băieților* (Anexa 3), un zar, un nasture/capac.

Timp alocat: 40-50 minute.

Algoritm:

Etapa I. Copiii lucrează individual.

1. Copiii aleg din cutia de pe masă imaginea unei fete sau a unui băiat și accesoriiile care le plac cel mai mult, pentru fiecare dintre subiecți. Aleg și o imagine cu o jucărie preferată.
2. Individual, fiecare copil lipește accesoriiile, fie că e vorba de fată, fie de băiat, și jucăria preferată.

Etapa II. Copiii lucrează în grup, împreună cu cadrul didactic.

3. Copiii acroșează lucrările pe o coală mare de hârtie. Rezultatul final va fi o lucrare constituită din fete și băieți, fiecare cu jucăriile preferate.
4. Copiii se așază în jurul fișei *Jocul fetelor și băieților*. Pe rând, aruncă cu zarul și răspund la întrebările adresate de cadrul didactic corespunzător fișei. Jocul începe la START și se termină la FINIȘ.

Model de grilă pentru evaluator

Instrucțiune: Încercuțiți unul din criteriile de evaluare (1 – deloc, 2 – ușor, 3 – uneori, 4 – mult, 5 – foarte mult) pentru fiecare element al competenței interculturale din fiecare echipă.

Echipa	Toleranța	Implica- rea	Accepta- rea	Comuni- carea	Atenția	Realiza- rea	Total
I	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
II	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
III	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
IV	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	
Total grupă							

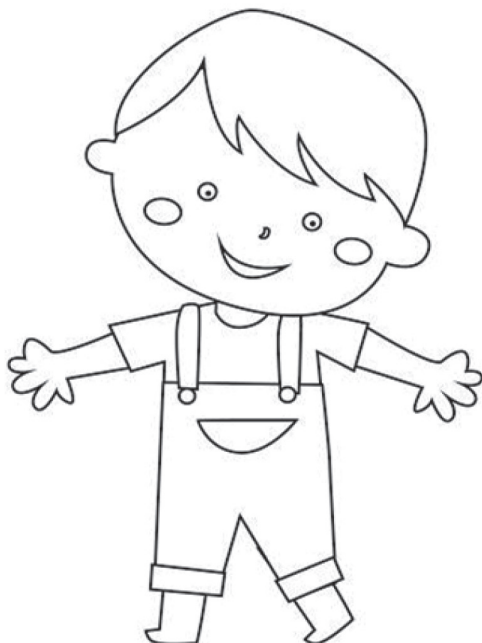
Scorarea rezultatelor: Se sumează răspunsurile încercuite pe orizontală, obținându-se rezultatul privind competențele interculturale pentru fiecare echipă. Apoi, pe verticală, se adună punctajele încercuite și se obțin rezultatele pentru fiecare element care formează competențele interculturale, cât și rezultatul total al întregii grupe privind competențele interculturale.

Interpretarea punctajului	Echipă	Element al CI	Total grupă
Nivel înalt al competențelor interculturale	21-30 p.	15-20 p.	89-120 p.
Nivel mediu al competențelor interculturale	13-20 p.	9-14 p.	57-88 p.
Nivel scăzut al competențelor interculturale	6-12 p.	4-8 p.	24-56 p.

Referințe bibliografice:

1. Bolboceanu A., Vrânceanu M. Ghid psihologic. Preșcolarul. Chișinău: Lumina, 1996.
2. <https://bit.ly/3lrPLjL>

Anexa 1
Fișa Băiat

Anexa 2
Fișa Fată

Anexa 3
Fișa Jocul fetelor și băieților

- Zâmbește.

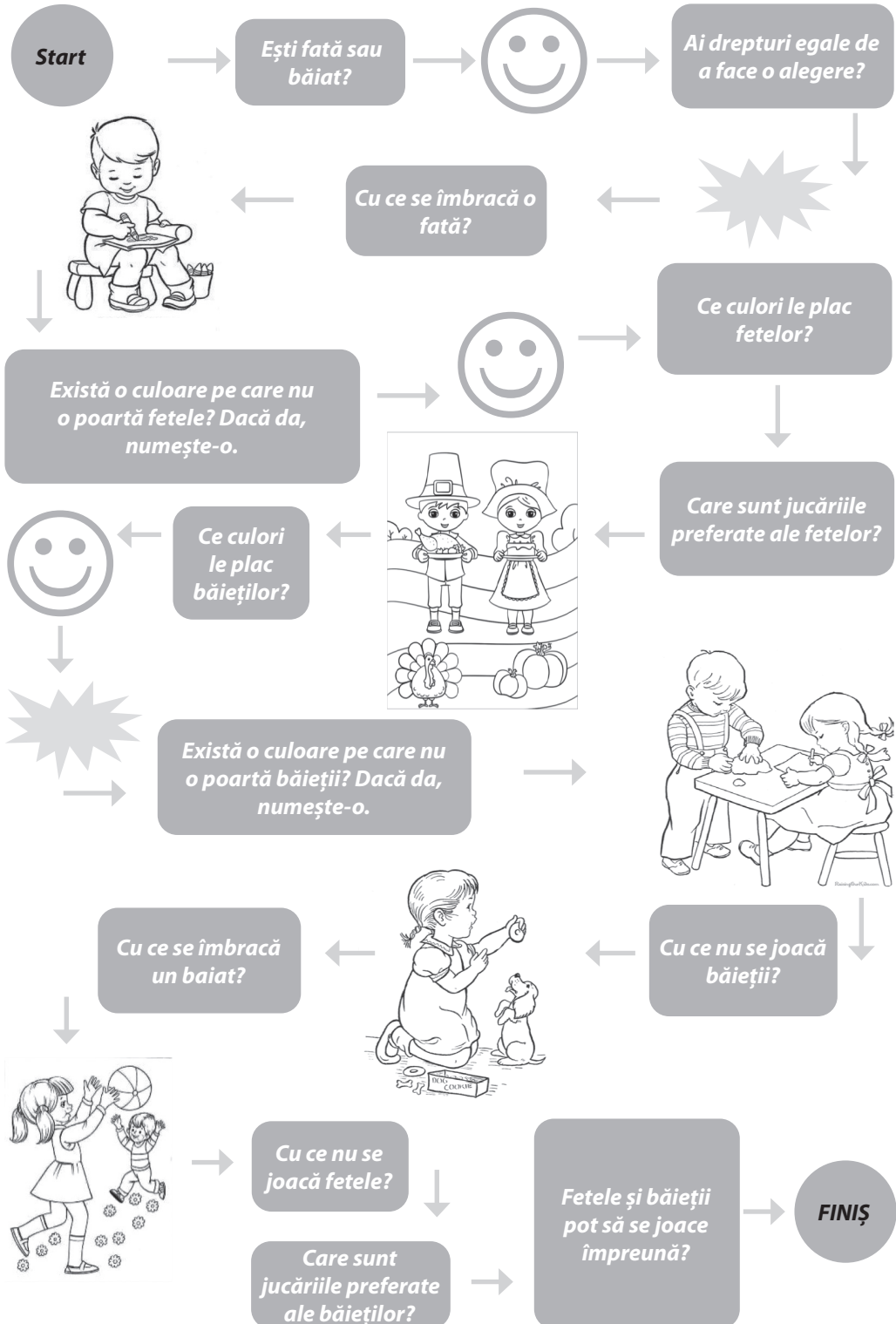
- Întoarce-te înapoi la START.

Întrebare

- Răspunde la întrebare.

- Spune ce vezi în imagine.

Instrumentul 6. Planetă inventată

Grup-țintă: elevi din clasele primare, 7-10 ani

Competențe interculturale: toleranță; empatie; respect față de alte culturi, ființe umane, țări; curiozitate; deschidere; comunicare; compromis; abilități de ascultare și de observare; flexibilitate; autocunoaștere; solidaritate

Obiective de evaluare:

- exprimarea unor nevoi, dorințe, aspirații personale referitoare la mediul în care trăiește familia, școala, societatea interculturală;
- promovarea solidarității și a respectului față de alte culturi, ființe umane, țări etc.

Condiții prealabile și resurse:

- foi A5;
- creioane simple și colorate, carioci, rigle, radiere.

Timp alocat: 2 ore academice, cu pauză între ele.

Algoritm:

Fiecare etapă durează 45 de minute.

Etapa I

1. Cadrul didactic împarte clasa în grupuri a câte 4 elevi. Se distribuie rechizitele și se explică sarcina pe care o au de realizat grupurile.
2. Fiecare grup va fi îndemnat să-și imagineze, cu ochii închiși, și să deseneze o „planetă inventată”, respectiv o lume nouă, realizată după propriile preferințe, căreia să-i dea un nume, să o populeze și să o construiască astfel încât aceasta să reprezinte idealul grupului.

Puneți accentul pe descrierea amănunțită bazată pe interculturalitate: cum este viața de familie pe planeta X, cum sunt copiii, cum sunt relațiile între oameni, la general, și între copii din diferite țări, de diferite culturi, în special etc.

Etapa II

„Planetele” vor fi prezentate întregii clase. Grupurile vor răspunde la următoarele întrebări:

1. A fost complicat să realizați o nouă „planetă”?
2. Lucrând în echipă a câte 4 elevi, ați întâmpinat dificultăți?
3. Care sunt acele dificultăți?
4. Dacă ați fi lucrat individual, credeți că ar fi fost mai ușor?
5. A fost dificil să reprezentați viața mai multor culturi pe „planeta inventată”?
6. Pe „planeta inventată” există conflicte?
7. Conflictele, mari sau mici, pot fi soluționate?
8. Cum v-ar plăcea să trăiască oamenii de acolo?
9. Ce nu ați permite să existe pe această planetă?

10. Ce ați adăuga în viața oamenilor de pe „planeta inventată”, din ceea ce nu se regăsește pe Terra?

Recomandări: Aceste descrieri îl poate ajuta pe elev să-și exprime liber opiniile legate de diferite aspecte ale subiectului. Prin urmare, este bine să stimulăm emiterea de păreri despre „planet a inventată ” și să evităm judecarea critică a acestora.

Sugestii pentru cadrele didactice:

- În multe cazuri, modul în care elevul își va imagina „planetele”, enunțând idei complexe și interesante, ține și de felul în care este prezentat exercițiul. Acesta trebuie adus la cunoștința elevilor cât mai incitant, pentru a-i motiva să se implice activ în realizarea acestuia.
- Orice idee interesantă sau controversată merită a fi susținută. De exemplu, cineva poate afirma: „Pe planeta mea nu se face școală!”. În loc să desconsiderăm din start această afirmație, putem aprofunda discuția: „Să ne imaginăm cum ar fi dacă nu s-ar face școală. Ce s-ar întâmpla?” etc.

Fișa cu afirmații

Instrucțiune: Citiți cu atenție afirmațiile și expuneți-vă opinia privind fiecare dintre ele, încercuind unul din cele 3 răspunsuri: 1 – nu, 2 – uneori, 3 – da.

Nr.	Itemi	Nu	Uneori	Da
1.	A fost ușor să realizăm o nouă planetă?	1	2	3
2.	Mi-a plăcut să colaborez cu colegii din grup la crearea „planetei inventate”.	1	2	3
3.	Colegii mei au fost atenți la ideile oferite de mine la crearea „planetei”.	1	2	3
4.	Atunci când am cerut ajutor, acesta mi-a fost oferit.	1	2	3
5.	A fost dificil să reprezentăm viața mai multor culturi pe „Planeta inventată”.	1	2	3
6.	Pe „Planeta inventată” există migranți în alte țări.	1	2	3
7.	Drepturile fiecărui om este respectat indiferent de naționalitate, limbă și sex (M/F).	1	2	3
8.	Pe „Planeta inventată” sunt prezente conflictele.	1	2	3
9.	Există soluționarea conflictelor mari/mici.	1	2	3
10.	Dacă s-ar uni toți oamenii de pe „Planeta inventată”, pe un continent nedescoperit până acum, ar putea trăi toți împreună fericiți?	1	2	3

Total grup

Scorarea rezultatelor: se adună toate rezultatele încercuite și se determină nivelul competenței interculturale.

Interpretarea punctajului:

- nivel înalt al competenței interculturale – 24-30 p.
- nivel mediu al competenței interculturale – 17-23 p.
- nivel scăzut al competenței interculturale – 10-16 p.

Fișa de evaluare a elementelor competenței interculturale pe clasă

Instrucțiune: Notați în rubrica corespunzătoare numele și prenumele elevilor. În dreptul fiecărui nume scrieți răspunsurile din Fișa cu afirmații.

Nr.	Numele, prenumele elevilor	Scăzut	Mediu	Înalt
1	A			
2	B			
Total				
Scorarea rezultatelor: Adunați răspunsurile de pe verticală și scrieți-le rezultatul în dreptul fiecărui nivel. Competențe interculturale: nivel scăzut _____ nivel mediu _____ nivel înalt _____				

Referințe bibliografice:

1. Barbu H., Popescu E., Șerban F. Activități de joc și recreativ-distractive. București: EDP RA, 1994.
2. Curriculum pentru formarea inițială a cadrelor didactice în domeniul educației timpurii. Ministerul Educației, Centrul Educațional PRO DIDACTICA. Chișinău, 2010.

Instrumentul 7. Mandala

Grup-țintă: elevii din clasele primare, 7-10 ani

Competențele interculturale: empatie, deschidere, gândire critică, toleranță, flexibilitate, acceptare, abilități de meta-comunicare, non-discriminare

Obiectiv de evaluare: utilizarea capacităților de cooperare, de exprimare a emoțiilor individuale sau/și de grup, datorită negocierii, care se derulează într-o ambianță de respect reciproc

Descrierea tehnicii:

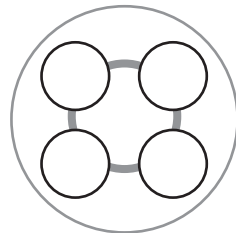
Mandala face parte din tehnicile de art-terapie. Exercițiile, în practica art-terapiei, sunt un instrument grație căruia copilul explorează idei, evenimente, sentimente, dezvoltă relații interpersonale, abilități, respectul de sine și încrederea de sine, își creează o imagine mai reușită a propriului „eu” și, nu în ultimul rând, își evaluează starea, gândirea, atitudinea.

Acest instrument constă din două părți. Prima parte vizează latura creativă a elevului, de natură nonverbală, adică nu include o structură specifică a conduitei. A doua parte este dominată de mecanisme verbale ce vizează discuțiile despre activitățile creative în grup, cu aplicarea eficientă a comunicării, negocierii și realizarea mandalei.

Condiții prealabile și resurse:

- foi cartonate de culoare albă (A1);
- creioane simple și colorate, carioci, vopsele (guașă), reviste;
- materiale care pot fi reciclate (sfori, stofă, mărgel).

Timp alocat: 45 de minute.

Algoritm:

1. Se formează echipe a câte 4 elevi, conform preferințelor.
2. Fiecare echipă are câte o coală de hârtie pe care este desenat un cerc mare. În interiorul acestuia sunt 4 cercuri mai mici, iar în centru – un cerc care unește cele 4 cercuri laterale (vezi imaginea).
3. Fiecare elev „se poziționează” pe unul dintre cele 4 cercuri.
4. În grup, elevii discută, găsind o amintire comună, decid mai întâi individual ce să deseneze în centrul cercului care îi unește, apoi în comun.
5. Elevii încep realizarea sarcinii, aleg materialele de care au nevoie.
6. După realizarea sarcinii, elevii prezintă lucrarea – mandala de grup, povestesc amintirea sau motivul care i-a inspirat la realizarea acesteia.
7. Ulterior, le sunt împărțite fișele cu afirmații. Cadrul didactic citește fiecare întrebare și elevii încercuiesc unul dintre cele trei răspunsuri cu care sunt de acord.

Fișă cu afirmații

Instrucțiune: Citiți cu atenție afirmațiile și încercuiți unul dintre cele 3 răspunsuri (1 – puțin, 2 – mediu, 3 – mult), conform nivelului care vă caracterizează.

Nr.	Itemi	Puțin	Mediu	Mult
1.	Mi-a plăcut să fac parte dintr-o echipă cu colegii cu care am creat mandala.	1	2	3
2.	Colegii mei au fost atenți la ideile oferite de mine.	1	2	3
3.	M-am simțit ascult/ă și respectat/ă.	1	2	3
4.	Atunci când am cerut ajutor, am fost ajutat/ă.	1	2	3
5.	Ne-am bucurat împreună, când ne-am adus aminte de evenimente din trecut.	1	2	3
6.	A fost realizată sarcina fără situații de problemă în grup.	1	2	3
7.	Am realizat sarcina împreună cu toți colegii.	1	2	3
8.	Am prezentat cu toții mandala grupului.	1	2	3
9.	Am urmărit cu atenție mandalele colegilor noștri.	1	2	3
10.	Îmi doresc să fim împreună într-o clasă, în continuare.	1	2	3
Total grupă				

Scorarea rezultatelor: Se adună toate cifrele încercuite și se determină nivelul competenței interculturale.

Interpretarea punctajului:

- Nivel înalt al competenței interculturale – 24-30 p.
- Nivel mediu al competenței interculturale – 17-23 p.
- Nivel scăzut al competenței interculturale – 10-16 p.

Referințe bibliografice:

1. Barbu H., Popescu E., Șerban F. *Activități de joc și recreativ-distractive*. București: EDP RA, 1994.
2. Yurchenko, T. *Lumea magică a copilăriei. Art pedagogie, art-terapie în dezvoltarea copiilor preșcolari*. București: Litera, 2018.

Instrumentul 8. Toleranța

Toleranța este respectul, acceptarea și aprecierea bogăției și diversității culturilor lumii, a felurilor și manierelor de exprimare a opiniilor proprii de către ființele umane. Este încurajată prin cunoașterea și deschiderea spiritului, comunicare, libertatea gândirii, conștiinței și credinței.

În 1995, la inițiativa UNESCO, a fost declarat Anul internațional al Toleranței. De atunci, cuvântul „toleranță” a intrat ferm în viața de zi cu zi... Reprezentanții a peste 185 de țări au semnat Declarația de principii pentru toleranță, care definește clar termenul. Se formulează astfel: „Toleranța (din latină *tolerantia* – răbdare; toleranța față de modul de viață, comportament, obiceiuri, sentimente, opinii, idei, credințe ale altcuiva) înseamnă respect, acceptare și înțelegere corectă a diversității bogate a culturilor noastre. Formele noastre de auto-exprimare sunt modalități de manifestare a individualității umane”.

Toleranța – atitudine activă generată de recunoaștere a drepturilor universale ale persoanei și a libertăților fundamentale ale altora, face parte din competențele interculturale. Toleranța mai este numită și *armonie în diferențe*.

Screening-ul la toleranță ne ajută să identificăm în timp restrâns nivelul de toleranță al unui elev sau al unui grup de elevi.

Grup-țintă: elevii de gimnaziu, 10-15 ani

Competențele interculturale: toleranță, deschidere, acceptare, gândire critică, iertare, empatie, flexibilitate

Obiectiv de evaluare: aprecierea atitudinilor interculturale manifestate prin toleranță

Condiții prealabile și resurse:

Screening-ul la toleranță, propus elevilor pentru completare individuală.

Timp alocat: 10-15 minute, în funcție de vârsta elevilor.

Algoritm:

1. Chestionarea elevilor (completarea screening-ului);
2. Prelucrarea datelor și analiza rezultatelor;
3. Prezentarea rezultatelor.

Screening la toleranță

Instrucțiune: Citește afirmațiile de mai jos și alege o variantă de răspuns, Da/Nu care îți este caracteristică:

Nr.	Itemii scalei	Da	Nu
1	Sunt deschis/ă la schimbare.		
2	Cred în egalitatea între toți colegii.		

3	Îi înțeleg pe colegii care gândesc diferit de mine.		
4	Îi înțeleg pe colegii care au un comportament diferit de al meu.		
5	Încerc să iert și să uit când mi se face o nedreptate.		
6	Îmi e milă de cei care provin din familii social - vulnerabile.		
7	Port pică celor care mi-au făcut ceva rău. (I)		
8	Îmi este greu să îi iert pe ceilalți. (I)		
9	Nu îmi place ideea de schimbare. (I)		
10	Ader la principiul „ochi pentru ochi”. (I)		
Totalul răspunsurilor			
TOTAL			
Indicații privind scorarea rezultatelor:		<i>Scala sumativă.</i> Itemii marcați cu (I) sunt inverși (0 se calculează ca 1), scorurile astfel obținute pentru itemi sunt apoi însumate.	
• 7-10 p. – nivel înalt al toleranței; • 3-6 p. – nivel mediu al toleranței; • 0-2 p. – nivel scăzut al toleranței.			

Referințe bibliografice:

1. Țurcan L. Formarea toleranței pedagogice la cadrele didactice. Chișinău 2015. Pe: http://www.cnaa.md/files/theses/2015/22788/lilia_turcanu_thesis.pdf (Accesat la 18.08.2022)
2. Norina A.I., Formarea umană și socială a toleranței. Curs: Modalități de formare a toleranței la adolescenți. Pe: <https://megagiper.ru/ro/chelovek-i-obshchestvenno-formirovanie-tolerantnosti-kursovaya-rabota/> (Accesat la 20.08.2022).

Instrumentul 9. Identitatea mea

Identitatea personală este percepția individuală pe care o persoană o are despre sine; este conștiința existenței. Aceasta întrunește o serie de date care sunt dobândite de-a lungul vieții, capabile să modeleze tiparul de comportament și personalitatea. Dezvoltarea acesteia începe atunci când copilul este conștient de prezența altora, precum și a sa în lume, procesând pas cu pas, rolul pe care îl reprezintă pentru societate.

Felul în care persoana se definește depinde și de modul în care percepe contextul social, istoric și cultural în care trăiește și se dezvoltă.

Deoarece toți oamenii seamănă unii cu alții, dar în același timp sunt diferiți, pentru a se integra cu succes în societate și a înțelege deosebirea dintre oamenii, culturi, generații, istorii și altele, se pune la bază cunoașterea identității proprii.

Conturarea propriei identități este un proces complex, o încercare a persoanei de a proiecta și a întrepătrunde toate aspectele într-o combinație holistă singulară, care-i conferă unicitate, individualitate, în ciuda asemănărilor, dar și a diferențelor pe care le manifestă în raport cu ceilalți.

Grup-țintă: elevii de gimnaziu, 10-15 ani

Competențe interculturale: respect, acceptare, dorința de a cunoaște, deschidere, curiozitate, empatie, flexibilitate, conlucrare, comunicare, eliminarea judecăților, valorizarea diferențelor

Obiectiv de evaluare: identificarea propriilor repere de identitate culturală, prin raportare la sisteme de referință interculturale

Condiții prealabile și resurse:

- foi, carioci/pixuri, diagrama *Cercurile identității* (opțional).

Timp alocat: 45 de minute

Algoritm:

1. La prima etapă, elevii sunt rugați să reflecteze individual și să răspundă în scris la întrebarea: „Cine sunt eu?”. Ulterior, ei vor descrie diferite aspecte ale propriei identități în cadrul activității *Cercurile identității*. Pe cercurile desenate, elevii pot nota: numele, vârsta, genul, naționalitatea, rolul în familie, religia, experiența de voluntariat/de muncă, preferințele muzicale, hobby-urile, sporturile practicate etc.
2. La cea de-a doua etapă, se propune elevilor să discute cu câți mai mulți colegi despre aspectele prezentate în *Cercurile identității*. Discuțiile se realizează în perechi, care se schimbă la fiecare 5 minute. Odată ce elevii identifică un aspect comun, ei scriu, în dreptul razei respective, numele colegului lor. După discuțiile cu colegii, unele aspecte ar putea fi comune mai multor elevi, iar altele vor rămâne unice în grup.

3. Cadrul didactic inițiază o discuție de grup, în baza următoarelor întrebări:
 - Cât de ușor a fost să descrieți aspectele propriei identități?
 - Sunt elevi care au desenat mai mult de 5 cercuri? Mai puține? Cum ați luat decizia?
 - Ce aspecte ale identității au fost regăsite de mai multe ori?
 - Cine definește identitatea unui om? Care este rolul altor oameni în acest proces?
 - Credeți că felul în care noi ne percepem propria identitate este aceeași cu felul în care ceilalți oameni ne percep pe noi?
 - Interculturalitatea influențează identitatea noastră?
 - Credeți că recunoașterea identității altor persoane va ajuta la o concluzie?

Grilă de observare a atitudinii interculturale

Evaluarea nivelului atitudinii interculturale a grupului de elevi

Sarcină: Observați implicarea grupului de elevi și alegeți nivelul căruia îi corespunde.

Nr.	Grupul a manifestat pe parcursul activității:	Scăzut	Mediu	Înalt
1	Încredere în propria persoană	1	2	3
2	Respect	1	2	3
3	Acceptare	1	2	3
4	Dorința de a cunoaște	1	2	3
5	Deschidere	1	2	3
6	Curiozitate	1	2	3
7	Empatie	1	2	3
8	Flexibilitate	1	2	3
9	Conlucrare	1	2	3
10	Comunicare	1	2	3
11	Eliminarea prejudecăților	1	2	3
12	Valorizarea diferențelor	1	2	3
Total				
Total general				
Scorarea rezultatelor: Se adună toate rezultatele și se determină nivelul competenței interculturale.				
Interpretarea punctajului:				
• nivel scăzut – 12-20 p. • nivel mediu – 21-28 p. • nivel înalt – 29-36 p.				

Referințe bibliografice:

1. Pintilii R. E. Formarea competențelor interculturale. În: ECOSTUDENT, revistă de cercetare științifică a studenților economiști, nr. 3/2014, p p. 83-90.
2. Barbănoaie V., Chicu V., Cîrhană V. Repere ale educației interculturale. Material elaborat în cadrul proiectului „Dialog Intercultural în Moldova”. Chișinău, 2013.

Instrumentul 10. Toleranța la incertitudine

„Ai dreptul să te răzgândești oricând și să-mi adaptez deciziile în funcție de modul în care evoluează situația!”

Toleranța la incertitudine este un ansamblu de răspunsuri pozitive de tip cognitiv, emoțional și comportamental, provocate de conștientizarea unor aspecte ale vieții, în anumite situații.

Conștientizarea gândirii, a comportamentului ne oferă posibilitatea de a fi sociabili; deschiși spre a cunoaște locuri, oameni, culturi noi; cu gândire critică, empatici, creativi; curioși și mai puțin anxioși, fiind o componentă importantă a competenței interculturale.

Analizând tipurile de situații ce ne produc incertitudine, observăm că incertitudinea se referă la viitor (modul cum evoluează acea situație), la trecut (ce anume a determinat acea situație), dar și la prezent (cum stau lucrurile acum). Evaluând toleranța la incertitudine și determinând nivelul la fiecare elev, punem accent pe modul de percepție individuală al trecutului, prezentului și viitorului.

Grup-țintă: elevii de liceu, 15-18 ani

Competențe interculturale: toleranță la incertitudine, autocunoaștere, flexibilitate, adaptabilitate

Obiectiv de evaluare: identificarea atitudinilor elevilor față de intoleranță și incertitudine în momentul evaluării

Condiții prealabile și resurse:

- chestionar, propus elevilor pentru completare individuală.

Timp alocat: 15-20 minute, în funcție de vârsta elevilor.

Algoritm:

1. Chestionarea elevilor (completarea individuală a chestionarului);
2. Prelucrarea datelor și analiza rezultatelor;
3. Prezentarea rezultatelor.

Scala intoleranței la incertitudine

Instrucțiune: Citiți afirmațiile de mai jos și alegeți o variantă de răspuns, care vă este caracteristică (1 – deloc, 2 – ușor, 3 – uneori, 4 – mult, 5 – foarte mult):

Nr.	Itemi	1	2	3	4	5
1	Mă supără teribil evenimentele neprevăzute.					
2	Mă frustrază faptul că nu dispun de toate informațiile de care am nevoie.					
3	Incertitudinea mă împiedică să am o viață împlinită.					

4	Întotdeauna ar trebui să fiu cu un pas înainte, pentru a evita surprizele.					
5	Mă deranjează persoanele de sex opus.					
6	Chiar și cu o planificare bine pusă la punct, un simplu eveniment imprevizibil poate să strice totul.					
7	Când e timpul să acționez, nesiguranța mă blochează.					
8	Nu pot funcționa atunci când mă confrunt cu incertitudinea (nesiguranță, îndoială, ezitare).					
9	Mereu vreau să știu ce îmi rezervă viitorul.					
10	Nu pot suporta să fiu luat pe nepregătite.					
11	Cea mai mică urmă de îndoială mă împiedică să acționez.					
12	Trebuie să pot planifica totul în avans.					
13	Trebuie să scap de toate situațiile imprevizibile.					
14	Nu mă simt în siguranță dacă nu am un plan zilnic.					
Total răspunsuri						
TOTAL						
Scorarea rezultatelor:		Scorare:				
• 30-40 p. – nivel înalt al intoleranței; • 19-29 p. – nivel mediu al intoleranței; • 8-18 p. – nivel scăzut al intoleranței.		Se calculează 2 factori ai scalei: • intoleranța (itemii 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8); • incertitudinea (9, 10, 11, 12, 13, 14).				
• 23-30 p. – nivel înalt al incertitudinii; • 14-22 p. – nivel mediu al incertitudinii; • 6-13 p. – nivel scăzut al incertitudinii.						

Referințe bibliografice:

1. Ticu C. Chestionarul Toleranței la Incertitudine (TI). Care este toleranța sa față de incertitudine/ambiguitate? Pe: <https://www.psihoprofile.ro/Content/Questionnaires/1/42/DetailpentrucercetareTlv2.pdf> (Accesat la 06.08.2022).
2. Pop M. Intoleranta la incertitudine – „Que sera, sera!” Pe: <https://drmiriapop.wordpress.com/intoleranta-la-incertitudine-que-sera-sera/> (Accesat la 10.08.2022).

Instrumentul 11. Acceptare și acțiune

Acceptarea este considerată o componentă fundamentală și normală a relațiilor interumane. Există două niveluri de acceptare: acceptarea diferențelor la nivel comportamental, inclusiv în ceea ce privește limbajul, simbolurile nonverbale, stilurile de comunicare etc. și acceptarea trăsăturilor culturale mai puțin evidente – sistemele de valori, normele sociale, interpretările realității etc.

În orice situație, indiferent de acceptare sau nu, urmează acțiunea, doar că se face diferență: în cazul în care se manifestă acceptarea, nominalizăm acțiunile pozitive (comunicare, relaționare, empatizare etc.), dar în cazul în care acceptarea nu este – sunt acțiuni, de cele mai multe ori, negative (supărări, conflicte, refuz, respingere etc.).

Chestionarul de față determină nivelul individual de acceptare și acțiune al elevului referitor la situații, culturi, limbi, drepturi și altele.

Grup-țintă: elevii de liceu, 15-18 ani

Competențe interculturale: acceptare, relaționare, empatizare, comunicare, ascultare, interacțiuni, conștiință de sine, multi-perspectivitate, gândire critică, rezolvare de probleme, colaborare

Obiectiv de evaluare: identificarea deprinderilor, a relațiilor din grupul de elevi prin acceptarea și acțiunea personală

Condiții prealabile și resurse:

– chestionarul este propus elevilor pentru completare individuală.

Timp alocat: 25-30 de minute, în funcție de vârsta elevilor.

Algoritm:

1. Chestionarea elevilor (completarea individuală a chestionarului);
2. Prelucrarea datelor și analiza rezultatelor;
3. Prezentarea rezultatelor.

Chestionarul de acceptare și acțiune

Instrucțiune: Vă rugăm să citiți cu atenție afirmațiile de mai jos și să alegeți cât de adevărată este fiecare dintre ele în ceea ce va privește, folosind următoarea scală: 1 – niciodată adevărat; 2 – aproape niciodată; 3 – câteodată; 4 – în mod regulat; 5 – des; 6 – foarte des; 7 – întotdeauna adevărat.

Nr.	Itemi	1	2	3	4	5	6	7
1.	Preocupările și prejudecățile mele afectează modul în care interacționez cu colegii, care au păreri diferite.							
2.	Am nevoie să-mi schimb gândurile negative despre colegi, pentru a avea interacțiuni sociale bune.							
3.	Renunț să fac lucruri pe care le consider importante atunci când este implicat cineva care nu-mi place.							

4.	Întâmpin dificultăți la schimbarea părerilor mele despre colegi.								
5.	Simt că gândurile mele legate de prejudecăți mă sensibilizează din punct de vedere cultural.								
6.	Întâmpin dificultăți la eliminarea gândurilor negative referitor la ceilalți.								
7.	Când am păreri negative despre colegi, mă îndepărtez de ei.								
8.	Părerile mele despre alții sunt neschimbătoare.								
9.	Când vorbesc cu cineva, cred că ar trebui să acționez în funcție de ceea ce simt față de el/ea, chiar dacă este un gând negativ.								
10.	De regulă, critic greșelile celorlalți.								
11.	Lucrurile rele pe care le cred despre colegi trebuie să fie neschimbate.								
12.	Sunt conștient/ă de propriile prejudecăți.								
13.	Gândurile mele negative despre colegi nu sunt niciodată o problemă în viața mea.								
14.	Observ când preiau părerea altei persoane.								
15.	Când evaluez pe cineva negativ, sunt capabil/ă să recunosc că aceasta este doar o reacție subiectivă.								
16.	Sunt conștient/ă când îmi trec prin minte păreri negative despre ceilalți.								
17.	Este bine să am printre prieteni persoane despre care am păreri negative din când în când.								
18.	Nu mă deranjează gândurile mele negative despre alții.								
19.	Nu mă deranjează atunci când văd o persoană care se comportă și se îmbracă diferit de sexul lui (M/F).								
20.	Când vorbesc cu cineva de care nu-mi place, sunt conștient/ă de atitudinile mele.								
21.	Accept că voi avea uneori gânduri neplăcute despre alți oameni.								
22.	În ultima lună, mi-am schimbat atitudinea față de cei care mă înconjoară.								
Total răspunsuri									
Total									

Scorarea rezultatelor:

122-154 p. – nivel scăzut de acceptare și acțiune.
 89-121 p. – nivel sub mediu de acceptate și acțiune.
 55-88 p. – nivel mediu de acceptate și acțiune.
 22-54 p. – nivel înalt de acceptare și acțiune.

Suma la itemii 1-11 determină inflexibilitate psihologică, iar la 12-22 – flexibilitate psihologică. Suma totală pe ambele subscale determină nivelul de acceptare și acțiune.

Referințe bibliografice:

1. Paladi O. Orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescenților. Chișinău, 2022. Pe: http://www.cnaa.md/files/theses/2022/58697/oxana_paladi_thesis.pdf (Accesat la 22.08.2022).

Instrumentul 12. Competențe interculturale (cunoștințe, atitudini, abilități)

Competența interculturală este un echilibru adaptat situațional între: cunoașterea și experiența altor culturi, oameni, națiuni, comportamente etc.; curiozitate, deschidere și interes pentru implicarea în alte culturi, oameni și națiuni; empatia, capacitatea de a te pune în locul celuilalt și recunoașterea și interpretarea corectă a sentimentelor și nevoilor altora; încredere în sine, cunoașterea propriilor puncte forte, puncte slabe, nevoi și stabilitate emoțională; manipularea critică și reflectarea propriilor prejudecăți/stereotipuri față de alte culturi, oameni, națiuni, comportamente etc..

Grup-țintă: elevii de liceu, 15-18 ani

Competențe interculturale: empatie, toleranța la ambiguitate, deschidere, gândire poli-centrică, distanță de rol, flexibilitate, abilități de metacomunicare

Obiectivele evaluării: aprecierea cunoștințelor, a abilităților și atitudinilor interculturale manifestate prin competențe și comportamente contextuale specifice

Condiții prealabile și resurse: Grila de observare este propusă elevilor în format foaie-hârtie sau electronic pentru a fi completată în mod individual.

Timp alocat: 20-30 de minute, în funcție de vârsta elevilor.

Algoritm:

1. Completarea grilei de observare;
2. Prelucrarea datelor și analiza rezultatelor;
3. Prezentarea rezultatelor.

Nume _____ Prenume _____

Vârsta _____ Sexul _____ Clasa _____

Grilă de observare

Instrucțiune: Identificați și notați orice evidență (pe o scală de la 0% la 100%) privind autodezvoltarea atitudinilor, cunoștințelor și abilităților legate de competențele interculturale.

Cunoștințe						
Nr.	Care crezi că este nivelul tău de:	0%	25%	50%	75%	100%
1.	Conștientizare culturală de sine?					
2.	Înțelegere a complexității identității de gen?					

3.	Conștientizare a faptului că, contextele culturale influențează modul de a vedea lumea, valorile etc. a unei persoane?					
4.	Cunoaștere a aspectelor istorico-culturale, geografice, politice?					
Atitudini						
Nr.	Care crezi că este nivelul tău de:	0%	25%	50%	75%	100%
5.	Curiozitate față de oamenii pe care îi percepi ca având trecut cultural diferit?					
6.	Deschidere pentru a experimenta lucruri noi?					
7.	Respect pentru ideile, credințele, punctele de vedere ale altor persoane?					
8.	Interes pentru problemele globale precum ecologie, drepturile omului?					
Abilități						
Nr.	Care crezi că este nivelul tău de:	0%	25%	50%	75%	100%
9.	Gândire critică?					
10.	Adaptare a comportamentului și stilului de comunicare în contextul sociocultural?					
11.	Exprimare a punctelor de vedere?					
12.	Gestionare și rezolvare a conflictelor culturale din perspectiva interculturală?					
Total: cunoștințe _____						
atitudini _____						
abilități _____						
Totalul general: _____						

Scorarea rezultatelor: Grila se împarte în trei subscale, observând rezultatul la *nivel de cunoștințe* (1-4), *atitudini* (5-8), *abilități* (9-12). Determinarea nivelului total al competenței interculturale – *suma totală a scalelor*.

Interpretarea pentru un participant:

- În cazul **rezultatelor pe dimensiune**, adunăm rezultatele pe dimensiune (*cunoștințe* – răspunsul 1, 2, 3, 4; *atitudini* – răspunsurile 5, 6, 7, 8; *abilități* – răspunsurile 9, 10, 11, 12). Suma pe fiecare dimensiune se împarte la 4. Rezultatele, pe dimensiuni, le găsim în tabelul de calcul și determinăm nivelul personal al competenței pe dimensiune.
- În cazul **rezultatului total** adunăm toate răspunsurile la chestionar. Apoi suma totală se împarte la 12. Rezultatul final îl găsim în tabelul de calcul și identificăm nivelul individual al competenței interculturale.

Interpretarea pentru un grup de participanți:

- În cazul **rezultatelor pe dimensiune** adunăm rezultatele pe dimensiune (*cunoștințe* – răspunsul 1, 2, 3, 4; *atitudini* – răspunsurile 5, 6, 7, 8; *abilități* – răspunsurile 9, 10, 11, 12). Suma pe fiecare dimensiune se împarte la numărul de participanți. Rezultatele pe dimensiuni le găsim în tabelul de calcul și determinăm nivelul competenței pe dimensiune.

- În cazul **rezultatului total**, adunăm toate răspunsurile la chestionar. Apoi suma totală se împarte la numărul de participanți. Rezultatul final îl găsim în tabelul de calcul și identificăm nivelul competenței interculturale.

Tabel de calcul

Răspunsuri	Rezultatele pe dimensiuni	Rezultatul total	Rezultatul în procente	Nivelul pe dimensiuni/total al competențelor interculturale
5	17-20	50-60	100%	înalt
4	14-16	40-49	75%	ridicat
3	11-13	30-39	50%	mediu
2	8-10	21-29	25%	scăzut
1	4-7	12-20	0%	lipsa competențelor interculturale

Referințe bibliografice:

1. Baiutti M. Protocollo di valutazione Intercultura. Comprendere, problematizzare e valutare la mobilità studentesca internazionale. Education 14, Edizioni ETS. 2019.
2. Pintilii R. E. Formarea competențelor interculturale. În: ECOSTUDENT – Revista de cercetare științifică a studenților economiști, nr. 3, 2014. Pe: https://www.utgjiu.ro/ecostudent/ecostudent/pdf/2014-03/11_Ramona%20Elena%20Pintilii.pdf. (Accesat la 02.08.2022).
3. Recunoașterea competenței interculturale Cum știu dacă sunt competent/competență intercultural? Pe: <https://www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Source/Documentation/ICCTool2014/ICToolRO.pdf> (Accesat la 01.08.2022).

Instrumentul 13. Competențe interculturale (respect, deschidere, curiozitate)

Competențele interculturale au la bază sensibilitatea și încrederea de sine, înțelegerea altor comportamente și modele de gândire, precum și capacitatea de a transmite propriul punct de vedere în mod transparent, de a fi înțeles și respectat, de a arăta flexibilitate acolo unde este posibil și de a fi clar acolo unde este necesar.

Grup-țintă: elevii de liceu, 15-18 ani

Competențe interculturale: empatie, toleranță la ambiguitate, deschidere, gândire critică, flexibilitate, abilități de metacomunicare

Obiectiv al evaluării: aprecierea cunoștințelor, a abilităților și atitudinilor interculturale manifestate prin competențe și comportamente contextual-specifice

Condiții prealabile și resurse:

– Grila de observare, în format fizic sau electronic, va fi completată de elevi în mod individual.

Timpul alocat: 20-30 de minute, în funcție de vârsta elevilor.

Algoritm:

1. Completarea grilei de observare;
2. Prelucrarea datelor și analiza rezultatelor;
3. Prezentarea rezultatelor.

Nume _____ Prenume _____

Vârsta _____ Sexul _____ Clasa _____

Grilă de observare

Instrucțiune: Identificați și notați nivelul de dezvoltare (pe o scală de la 0% până la 100%) a fiecăreia dintre dimensiunile enumerate.

Respect						
Nr.	Bifează cota procentuală care te caracterizează în conformitate cu afirmațiile:	0%	25%	50%	75%	100%
1.	Apreciez atunci când oamenii se respectă.					
2.	Prețuiesc diversitatea culturală.					
3.	Consider că oamenii și culturile au o valoare și o importanță în sine.					

Deschidere						
Nr.	<i>Bifează cota procentuală care te caracterizează în conformitate cu afirmațiile:</i>	0%	25%	50%	75%	100%
4.	Doresc să interacționez cu alți semeni.					
5.	În interacțiunea cu alți colegi sunt prezente prejudecăți.					
6.	Mă implic în activități care evidențiază valorile mele și valorile altora.					
Curiozitate						
Nr.	<i>Bifează cota procentuală care te caracterizează în conformitate cu afirmațiile:</i>	0%	25%	50%	75%	100%
7.	Sunt deschis/ă de a învăța despre noi culturi, perspective, context și oameni.					
8.	Doresc să cunosc și alte culturi, tradiții, oameni din prisma valorilor, tradițiilor, culturii autohtone.					
9.	În ultima perioadă, sunt mai interesat/ă de diversitatea culturilor, păstrând ceea ce este autohton, dar formând un grup nou intercultural.					
Total: respect _____ deschidere _____ curiozitate _____ Totalul general: _____						

Scorarea rezultatelor:

Grila se împarte în trei subscale, evidențiind rezultatul la nivel de *respect (1-3), deschidere (4-6), curiozitate (7-9)*. Determinarea nivelului total al competenței interculturale – *suma totală a scalelor*.

Interpretarea pentru un participant:

- În cazul **rezultatelor pe dimensiune** adunăm rezultatele pe dimensiune (*respect* – răspunsul 1, 2, 3; *deschidere* – răspunsurile 4, 5, 6; *curiozitate* – răspunsurile 7, 8, 9). Suma pe fiecare dimensiune se împarte la 3. Rezultatele pe dimensiuni le găsim în tabelul de calcul și determinăm nivelul personal al competenței pe dimensiune.
- În cazul **rezultatului total** adunăm toate răspunsurile la chestionar. Apoi suma totală se împarte la 9. Rezultatul final îl găsim în tabelul de calcul și identificăm nivelul individual al competenței interculturale.

Interpretarea pentru un grup de participanți:

- În cazul **rezultatelor pe dimensiune** adunăm rezultatele pe dimensiune (*respect* – răspunsul 1, 2, 3; *deschidere* – răspunsurile 4, 5, 6; *curiozitate* – răspunsurile 7, 8, 9). Suma pe fiecare dimensiune se împarte la numărul de participanți. Rezultatele pe dimensiuni le găsim în tabelul de calcul și determinăm nivelul competenței pe dimensiune.

- În cazul **rezultatului total** adunăm toate răspunsurile la chestionar. Apoi suma totală se împarte la numărul de participanți. Rezultatul final îl găsim în tabelul de calcul și identificăm nivelul competenței interculturale.

Tabel de calcul

Răspunsuri	Rezultatele pe dimensiuni	Rezultatul total	Rezultatul în procente	Nivelul pe dimensiuni/total al competențelor interculturale
5	14-15	37-45	100%	înalt
4	11-13	30-36	75%	ridicat
3	8-10	23-29	50%	mediu
2	5-7	16-22	25%	scăzut
1	3-4	9-15	0%	lipsa competențelor interculturale

Referințe bibliografice:

1. Baiutti M. Protocollo di valutazione Intercultura. Comprendere, problematizzare e valutare la mobilità studentesca internazionale. Education 14, Edizioni ETS. 2019.
2. Pintilii R. E. Formarea competențelor interculturale. În: ECOSTUDENT – Revista de cercetare științifică a studenților economiști, nr. 3, 2014. Pe: https://www.utgjiu.ro/ecostudent/ecostudent/pdf/2014-03/11_Ramona%20Elena%20Pintilii.pdf. (Accesat la 02.08.2022).
3. Recunoașterea competenței interculturale: Cum știi dacă sunt competent/competentă intercultural? Pe: <https://www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Source/Documentation/ICCTool2014/ICToolRO.pdf> (Accesat la 04.08.2022).

Activitatea 1. Puteți negocia valorile

Grup-țintă: elevi de la 14 la 18 ani (mărimea grupului: 8-35 de participanți)

Competențe interculturale: toleranța; empatia și decentrarea; conștientizarea de sine și autocunoașterea

Obiective de evaluare:

- să înțeleagă conceptul de *valoare* și să reflecteze asupra lui;
- să învețe să asculte perspectivele celorlalți, să prezinte argumente și să negocieze.

Condiții prealabile și resurse:

- o încăpere suficient de mare pentru ca participanții să se plimbe.
- cărți de carton (fișe), fiecare axată pe o valoare (de exemplu, *Trebuie de avut încredere în toți oamenii, Oamenii ar trebui să trăiască în deplină armonie cu natura* etc.). Fiecare participant trebuie să aibă 8 cărți. Pot exista duplicate, dar ar trebui să existe, cel puțin, 20 de cărți de valoare diferite.

Timp alocat: între 1 și 2 ore (aproximativ 10 minute pentru a explica exercițiul, 20 de minute de tranzacționare, între 20 și 60 de minute pentru discuție și găsirea de compromis și 30 de minute pentru debriefare).

Algoritm:

1. Pregătiți cărțile. Asigurați-vă că acestea conțin valori, credințe adânc înrădăcinate despre ce este bine și ce este rău. De asemenea, asigurați-vă că fiecare valoare abordată ar putea fi susținută activ de, cel puțin, un participant.
2. După ce le-ați explicat participanților exercițiul, împărțiți aleatoriu cărțile, asigurându-vă că toată lumea primește 8 cărți.
3. Cereți participanților să „actualizeze” cărțile prin tranzacționare – adică să schimbe valorile pe care le au cu valorile pe care le preferă. Nu există nicio obligație de a tranzacționa 1:1, singura regulă este ca fiecare participant să aibă, cel puțin, 2 cărți.
4. Odată ce tranzacționarea s-a oprit, cereți participanților să se reunească în grupuri, criteriul fiind deținerea de cărți cu valori similare. Ei vor discuta despre ceea ce au în comun. Dacă doriți, le puteți cere să se concentreze asupra originii acestor valori și asupra faptului de ce dețin valori similare.
5. Apoi cereți-le să găsească pe cineva care deține valori diferite. Perechi formate ar trebui să încerce să formuleze valori asupra cărora se convine de comun, pe baza celor notate pe cărți. Deși participanții ar putea fi tentați să găsească pur și simplu compromisuri prin găsirea unor afirmații din ce în ce mai abstracte și fără sens, motivați-i să rămână cât mai concrete posibil.
6. Terminați exercițiul atunci când majoritatea perechilor au venit cu două sau trei de-

clarității de compromis. Împreună cu întregul grup, organizați un debriefing, punând următoarele întrebări:

- Cum v-ați simțit în timpul activității? A fost ușor să schimbați valorile? Ce v-a ajutat să fie ușor/difcil?
- Ce lucruri noi ați aflat despre propriile valori? De unde vin ele?
- Cum a fost să vă "compromiteți" valorile? Ce a făcut acest pas să fie deosebit de difcil? Cum poți face compromisuri cu valorile?
- Valorile sunt deseori văzute că stau la baza „culturii” și sunt atât de adânc înrădăcinate, încât majorității oamenilor le este greu să negocieze în legătură cu ele. Atunci cum putem trăi împreună din punct de vedere intercultural? Există niște valori comune asupra cărora toată lumea poate fi de acord? Cum trăiți împreună, dacă nu vă puteți pune de acord asupra unor valori? Ce fel de „aranjamente de lucru” ai putea face?

Recomandări:

Formularea valorilor de pe cărți este foarte importantă – acestea nu trebuie să fie prea ample (toată lumea ar fi de acord cu ele), nici prea specifice. Cel mai bine ar fi să discutați în echipa dvs. și să vedeți dacă puteți găsi o varietate bună de opinii cu privire la valorile pentru cărți.

Activitatea 2. Schimbă-ți ochelarii

Grup-țintă: elevi de la 14 la 18 ani

Competențe interculturale:

- prețuirea/respectul față de alte ființe umane;
- aprecierea/respectul față de diferențe și diversitatea culturală;
- toleranța;
- empatia și decentrarea;
- flexibilitatea și adaptabilitatea;
- conștientizarea comunicativă;
- gândirea critică;
- multiperspectivitatea;
- de ascultare și observare.

Obiective de evaluare:

- să conștientizeze inegalitățile din societate;
- să dezvolte abilitățile de observare, imaginația și gândirea critică;
- să promoveze solidaritatea și respectul față de alte ființe umane.

Condiții prealabile și resurse:

- Ochelari vechi (dintr-un magazin second-hand sau dintr-o piață) ori doar ramele;
- Foi mari de hârtie și pixuri;
- Reviste vechi, cărți poștale, resturi pentru colaj, lipici;
- Bandă pentru agățarea pozelor;
- O cameră digitală sau un telefon mobil care poate face fotografii; ideal ar fi unul per persoană sau unul ori mai multe pentru întregul grup;
- Computer și imprimantă.

Nota bene! Se recomandă desfășurarea activității în aer liber.

Timp alocat: 90 de minute.

Algoritm:

1. Organizați un brainstorming de grup, cu oamenii care sunt dezavantajați sau trăiesc la marginea societății, sau care au o cultură diferită.

Exemple de persoane care sunt dezavantajate de societate: o mamă singură cu copii mici, un pensionar, un imigrant, o persoană într-un scaun cu rotile sau o persoană cu HIV/SIDA.

Exemple de persoane aflate la marginea societății: o persoană fără adăpost, un imigrant ilegal, o persoană analfabetă, o persoană bolnavă mintal sau un membru al comunității de romi.

Acestea sunt exemple de grupuri de oameni care nu beneficiază de oportunitățile disponibile pentru majoritatea. Toți oamenii dezavantajați și marginalizați sunt săraci și suferă din cauza prejudecăților și a stereotipurilor, fiind adesea discriminați, de exemplu, în ceea ce privește accesul la locuințe și la locuri de muncă decente, din cauza situației în care se află. De asemenea, pot viza o persoană care are o cultură diferită, cum ar fi un imigrant sau cineva care are o altă religie etc.

2. Cereți fiecărui participant să aleagă o astfel de persoană, pentru a explora localitatea prin ochii acelei persoane.
3. Subliniați că scopul activității nu este de a juca rolul ales, ci a-și imagina cum ar fi să fi o altă persoană, cum ar fi să fii în locul acelei persoane. De exemplu, s-ar putea bucura de toate facilitățile? De unde ar cumpăra pâine (dacă își permite)? Unde ar locui? S-ar identifica cu afișele publicitare de pe stradă?
4. Distribuți ochelarii. Spuneți-le participanților că, pe măsură ce se deplasează prin localitate, ar trebui să facă fotografii fie cu camere digitale, fie cu telefoanele mobile, ca documentare. Acordați activității o oră.
5. La întoarcere, cereți fiecărui participant să transfere imaginile pe computer, apoi să aleagă două, trei sau patru pentru a le imprima. Se realizează un colaj, pe o coală mare de hârtie, care este acroșată ulterior pe perete. Pozele ar trebui să fie fără titlu.
6. Când toate imaginile sunt afișate, rugați participanților să ghicească ce grupuri sunt reprezentate. Apoi, invitați-i, pe rând, să-și prezinte imaginile și să explice de ce sunt deosebit de interesați de grupul ales să-l „vadă”. Întrebați-i ce au văzut și au experimentat:
 - Ce s-a întâmplat?
 - Care a fost cel mai surprinzător lucru pe care l-ați descoperit?
 - De ce ați ales anume acest exemplu?
 - Ce idei preconceptuate sau stereotipuri ați avut despre persoana aleasă? Ce influență au avut acestea asupra modului în care ați desfășurat activitatea și a ceea ce „ați ales să vedeți”?
 - Exercițiul v-a permis să empatizați în vreun fel cu persoana marginalizată? De ce? De ce nu?
 - Ce ați învățat despre propria persoană?

Discutați despre câteva probleme mai ample:

- „Știu că nu văd lucrurile așa cum sunt, văd lucrurile așa cum sunt”, a spus Laurel Lee. Ce efect au stereotipurile și credințele noastre asupra modului în care vedem lumea din jur?

- De unde obținem informațiile despre grupurile dezavantajate și marginalizate?
- Cât de riscant este să faci presupuneri despre cineva pe baza unei generalizări despre grupuri, în ansamblu?
- Cât de riscant este să faci generalizări despre un grup de oameni pe baza unuia sau a două exemple?
- Ce drepturi ale omului protejează în mod specific persoanele dezavantajate sau pe cele care trăiesc la marginea identificată?
- Cum sunt încălcate cel mai frecvent drepturile acestor persoane?
- Cât de ușor le este să își revendice drepturile?
- Cine ar trebui să fie responsabil de respectarea drepturilor lor?

Recomandări:

Instrucțiunile sugerează că participanții lucrează individual, dar activitatea se poate face în grupuri mici. Considerentele practice, precum dimensiunea grupului și disponibilitatea camerelor vor determina, cel mai probabil, modul în care organizați activitatea. Rețineți că este nevoie de timp pentru ca participanții să își prezinte fotografiile, așa că, în funcție de dimensiunea grupului, restricționați numărul de imagini pe care fiecare persoană alege să le afișeze.

Este foarte important ca participanții să înțeleagă că se uită prin propriii ochi și își imaginează cum este să fii cineva care trăiește la marginea societății sau cineva cu o altă cultură. Ei ar trebui să fie conștienți de faptul că, aducând în activitate stereotipurile și sentimentele de empatie, riscă să întărească convingerile distorsionate sau greșite.

Ei ar trebui să știe, de asemenea, că stereotipurile sunt generalizări (utile) despre un grup de oameni, care ar trebui să fie folosite cu prudență, deoarece în cadrul grupului vor exista variații mari și generalizarea nu se va aplica fiecărui individ.

Activitatea 3. Ritualuri de salut

Grup-țintă: elevi de la 14 la 18 ani

Competențe interculturale:

- conștientizarea de sine și autocunoașterea;
- cunoașterea și înțelegerea altor culturi;
- comportamentul intercultural.

Obiective de evaluare:

- să inițieze o discuție despre diferite moduri de conduită în diferite culturi;
- să reflecteze asupra reacției la diferențele culturale.

Condiții prelabile și resurse:

– fișe cu instrucțiuni (în mai multe exemplare).

Timp alocat: 30 de minute.

Algoritm:

- Participanții sunt rugați să-și imagineze următoarea situație: proaspăt sosită la aeroport, toată lumea încearcă să-și găsească gazda. Întrucât suntem într-o societate multiculturală, ritualurile de salut pot fi foarte diferite.
- Fiecare primește un cartonaș cu instrucțiuni legate de ceremonia de salut pe care trebuie să o respecte. Grupul este împărțit în gazde și oaspeți; o gazdă poate avea mai mult de un oaspete.
- Acum toată lumea, în timp ce îndeplinește ritualul prescris pe fișe, trebuie să găsească persoana/persoanele asociate, care face/fac parte din aceeași cultură. Nu este permisă folosirea cuvintelor.

Debrifarea activității:

- Ce ritualuri de salut v-au făcut să vă simțiți confortabil/mai puțin confortabil? De ce?
- Au existat formule de salut care au fost înțelese greșit (de exemplu, ca abordări ostile)?
- Ce sentimente au generat formele necunoscute de salut? Cum le-ar fi plăcut participanților să reacționeze în unele cazuri?
- Cum ar trebui să reacționăm atunci când ne confruntăm cu alte obiceiuri? Ce reguli ar trebui să se aplice?

Referințe bibliografice:

1. T-kit 4, p. 54.
2. <http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/1667917/tkit4.pdf/1e4f2f12-6448-4950-b0fd-5f4c94da38e2>

Forme de salut. Ritualuri

Anexa 1. Exemple de forme de salut

Instrucțiuni: Faceți două copii ale acestei fișe, o fișă A și o fișă B.

1. În funcție de numărul de participanți, decideți câte ritualuri de salut urmează să utilizați și tăiați casetele cu instrucțiunile din fiecare fișă.
2. Împărțiți participanții în două grupuri: INVITAȚI și GAZDE. Gazdele așteaptă unul sau mai mulți oaspeți.
- 3.. Distribuți instrucțiunile din fișa A INVITAȚILOR și instrucțiunile din fișa B GAZDELOR.

Exemple de forme de salut (numele țărilor pot fi eliminate):

Thailanda: Salutați cu „wai”: puneți palmele împreună într-un mugur de lotus la piept, coatele în jos și plecați ușor capul.
Egipt: Strângeți mâna ferm și lung, priviți zâmbind în ochii celeilalte persoane.
Filipine: Strângeți ușor mâna și priviți în jos.
Malaezia: Atingeți mâinile celeilalte persoane cu ambele mâini, apoi puneți-le înapoi la piept.
India: Salutați cu „namaste”: palmele sunt împreunate ca și cum vă rugați, aplecați-vă sau dați din cap.
Franța: Sărut pe ambii obraji, de două ori.
Maori din Noua Zeelandă: Frecați-vă nasul de nasul celeilalte persoane.
Turcia (cu un bătrân): Luați mâna persoanei, sărutați-o pe partea exterioară, apoi atingeți cu ea fruntea.
Republica Central Africană: Strângeți palmele mâinii drepte, apucați unul altuia degetul mijlociu folosind degetul mare și degetul mijlociu.
Grenada: Atingeți pumnii strânși.
Belgia: Sărută cealaltă persoană pe obrazul drept.
Singapore: Glisați palmele împreună înapoi spre piept, apoi duceți mâna la inimă.
Coreea: Fluturați cu mâna și zâmbiți, dar fără contact fizic.
America Latină: Îmbrățișați strâns („abrazo”) și bateți ușor pe spate.
Japonia: Înclinați-vă ușor, cu palmele pe coapse și călcâiele împreună.
Țările din Orientul Mijlociu: Salutați cu „salaam”: spuneți „Salaamu alaykym” (= Pacea fie asupra voastră) și puneți mâna dreaptă pe inimă.
Triburi tibetane: Salutare de Tashi Delek: Scoateți limba.

Activitatea 4. Să mergem împreună

Grup-țintă: elevi de la 14 la 18 ani

Competențe interculturale:

- toleranța;
- empatia și decentrarea;
- conștientizarea de sine și autocunoașterea;
- conștientizarea comunicativă;
- multiperspectivitatea;
- lingvistice și comunicative;
- ascultare și observare.

Obiective de evaluare:

- să exprime motivații, dorințe și visuri;
- să transforme motivațiile, dorințele și visele personale și abstracte în acțiuni concrete;
- să construiască un program care să țină cont de motivațiile fiecăruia.

Condiții prelabile și resurse:

- fișe cu un plan de călătorie pentru fiecare elev: necompletate, 20 de zile, țara trebuie să fie diferită de țara pe care elevii au vizitat-o deja. Unele detalii ar trebui să fie aceleași: ora și orașul de sosire, ora și orașul de plecare (diferit de sosire) și 1 sau 2 alte informații;
- o hartă a țării pe care ați ales-o;
- ghiduri de călătorie;
- markere colorate;
- carton;
- o foaie mare de plan de călătorie (identică cu cele individuale).

Timp alocat: o dată

Algoritm:

1. Distribuți-le elevilor câte o fișă cu planul de călătorie și cereți-le să o completeze pentru a crea „călătoria ideală până la ei” (20 de minute). Fiecare elev va trebui să aleagă o țară cu o cultură substanțial diferită.
Fiecare participant trebuie să planifice:
 - locul de cazare (ce fel? unde?);
 - transportul (ce vehicul? Câți km pe zi?);
 - diferite staționări, vizite etc.;
 - descrierea culturii din țara aleasă.
2. În grupuri mici (4-5 elevi), cereți fiecărui participant să-și împărtășească planul de călătorie (10 minute).

3. Activitate în plen. Obiectivul este acum de a crea *Great Travel Plan*, 1 plan de călătorie în care fiecare poate identifica și găsi o parte din dorințele și motivațiile sale (20 min. Facilitați dezbateră între elevi:
 - Cazare: Unii aleg hoteluri, alții family hosting etc. Ce se află în spatele preferințelor? Cum poți să găsești o soluție care să funcționeze pentru toată lumea?
 - Culturi: Prin ce diferă culturile și care este unul dintre aspectele importante în alegerea unei țări?

4. Atunci când grupul a terminat *Marele plan de călătorie* prin consens, inițiați o discuție (10 minute).
 - Sunteți mulțumiți de rezultatul acestui plan? De ce?
 - A fost greu să găsiți un plan de călătorie comun, cu care să se poată identifica toată lumea? De ce?
 - Puteți descrie diferențele de cultură? Cum a influențat acest plan de călătorie comun în final concluziile la care ați ajuns?

Activitatea contribuie la conștientizarea decalajului, uneori considerabil, dintre motivațiile personale ale fiecărui membru al grupului. Ar trebui să subliniați că diverse motivații pot duce la alegeri de planificare foarte diferite. Mai mult decât atât, nu sunt întotdeauna compatibile în ceea ce privește planificarea la fața locului. În acest caz, este important să gândim ca un grup.

Referințe bibliografice:

1. CCFD Terre Solidaire, Visa pour le voyage. Pe: <http://ccfd-terresolidaire.org/mob/nos-outils-d-animation/visa-pour-le-voyage/>

Activitatea 5. Istoria mea

Grup-țintă: elevi cu vârsta între 14 și 18 ani

Competențe interculturale:

- conștientizarea de sine și autocunoașterea;
- empatia și decentrarea;
- cunoașterea și înțelegerea altor culturi.

Obiective de evaluare:

- să trezească curiozitatea și empatia față de culturile celorlalți participanți, pentru a genera o abordare critică a propriei noastre istorii;
- să conștientizeze diversitatea istoriei lumii.

Condiții prealabile și resurse:

- un calendar, pe tablă sau pe o foaie mare de hârtie. Ar trebui să fie delimitat în ani, să înceapă cu anul nașterii celui mai în vârstă participant și să se termine în prezent.
- pix cu pâslă.

Timp alocat: o dată

Algoritm:

1. Rugați participanții să se gândească la 3 evenimente „publice” care le-au marcat viața și apoi să-și scrie numele în raport cu anul în care au avut loc evenimentele. Evenimentele pot fi legate de politică, istorie, sport, muzică...
2. Apoi cereți-le să spună de ce aceste date sunt importante, ce reprezintă și de ce le-au ales.
3. Invitați participanții să spună dacă au fost surprinși sau șocați de vreuna dintre date sau de vreunul dintre evenimente și dacă le cunoșteau pe toate. De asemenea, poate fi interesant să discutați de ce acordăm importanță unor evenimente, iar altora nu.

Recomandări: Această activitate funcționează cu orice grup. Este binevenit la începutul anului școlar, ca activitate de „cunoaștere”. Dacă lucrați cu un grup local, îi ajută pe participanți să realizeze că, deși pot locui pe aceeași stradă, oamenii acordă adesea grade diferite de importanță aceluiași evenimente. Poate fi, de asemenea, interesant de observat că un anumit eveniment i-a marcat pe majoritatea participanților, indiferent de originea sau mediul lor educațional – suntem „toți egali”. Într-un grup multicultural, activitatea este utilă pentru a stimula curiozitatea cu privire la trecutul nostru recent și influențele culturale, dar și pentru a încuraja oamenii să aibă un respect mai mare pentru credințele și convingerile celuiilalt.

Referințe bibliografice:

1. All different – All equal, Education Pack. European Youth Centre, 1995.

Activitatea 6. Răspuns la discriminare

Grup-țintă: elevi de 14 -18 ani

Competențe interculturale:

- prețuirea/respectul altor ființe umane;
- prețuirea/respectul pentru diferența și diversitatea culturală;
- prețuirea/respectul pentru alte culturi/alteritatea culturală;
- toleranța;
- empatia și decentrarea;
- conștientizarea de sine și autocunoașterea;
- conștientizarea comunicativă;
- gândirea critică;
- cunoașterea și înțelegerea altor culturi.

Obiective de evaluare:

- să aprofundeze înțelegerea diferențelor culturale și a discriminării instituționale;
- să dezvolte abilități de participare democratică, de comunicare și de cooperare;
- să promoveze responsabilitatea, justiția și solidaritatea.

Condiții prealabile și resurse:

- foi mari de hârtie sau flipchart și markere;
- 4 voluntari pentru un joc de rol;
- carduri de rol;
- card de incident critic;
- orientări pentru facilitatori;
- copii ale politici și liniilor directoare ale școlii privind incidentele rasiale;
- copii ale fișei *Câteva aspecte practice de luat în considerare* (aspectele pot fi scrise pe a coală mare de hârtie);
- hârtie și pixuri.

Timp alocat: 120 de minute

Algoritm:

Această activitate este constituită din două părți: 1) trecerea în revistă a ceea ce înțelegem prin termenul de *discriminare*; 2) elaborarea unei politici de abordare a comportamentelor discriminatorii în școala voastră.

PREGĂTIRE:

- Analizați incidentul și, dacă este necesar, adaptați-l la propria situație.
- Alegeți 4 voluntari și rugați-i să pregătească un joc de rol foarte scurt, bazat pe inci-

dente critice, pentru a fi prezentat restului grupului.

- Faceți 5 copii ale cărții cu scena incidentului (una pentru fiecare jucător și una pentru facilitator).
- Faceți o copie a ghidurilor pentru facilitator.

Partea 1. O revizuire: ce înțelegem prin discriminare?

1. Începeți activitatea cu un brainstorming despre termenul *discriminare*.
2. Incidente discriminatorii și potențiale neînțelegeri interculturale au loc în fiecare zi. Continuăți să discutați despre tipurile de incidente și comportamente pe care oamenii le identifică ca fiind discriminatorii.
3. Numiți 4 voluntari pentru jocul de rol. Dați-le cărțile cu rolurile și copii ale incidentului critic. Acordați-le 15 minute pentru a se pregăti.
4. Explicați-le celorlalți participanți că sunt observatori și că vor viziona trei scenete. Distribuți-le coli de hârtie și pixuri. Între scenete vor exista scurte pauze, pentru ca observatorii să scrie cuvinte-cheie care rezumă răspunsul.
5. Cereți voluntarilor să joace jocul de rol.
6. La sfârșit, desfășurați o activitate de debriefare în baza comentariilor participanților:
 - a) Ce au scris observatorii în prima pauză? Ce i-a determinat să tragă asemenea concluzii?
 - b) Ce au scris observatorii în cea de-a doua pauză? Ce i-a condus la aceste concluzii?
 - c) Ce au realizat observatorii la final? Ce presupuneri au făcut?
7. Continuăți să discutați despre ce ar fi putut – sau ar fi trebuit – să facă, în opinia participanților, profesorii, tatăl lui Gyula și directorul pentru a asigura un rezultat corect.

Partea 2. Elaborarea unei politici de abordare a comportamentelor discriminatorii

1. Explicați că obiectivul acestei părți a activității este de a dezvolta linii directoare cu privire la modul în care ar trebui tratate comportamentele discriminatorii și de a elabora o politică pentru școală.
2. Efectuați o scurtă activitate de brainstorming cu diferite grupuri de oameni din școală, de exemplu, elevi, profesori, un director, personal de serviciu, bibliotecari, șoferi de autobuz școlar și personalul de supraveghere.
3. Apoi, cereți-le participanților să formeze grupuri mici de 5-5 persoane pentru a discuta pe marginea îndatoririlor și responsabilităților diferitelor categorii de oameni ai școlii cu privire la comportamentele discriminatorii. Acordați 30 de minute pentru discuții și pregătirea unui raport cu punctele-cheie, pe hârtie de flipchart.
4. Invitați participanții să revină în plen pentru a prezenta produsul activității. Facilitatorul ar trebui să facă un rezumat al punctelor, pe flipchart sau pe tablă.
5. Cereți-le participanților să revizuiască politicile sau liniile directoare care există deja în școala lor. Ce trebuie actualizat?
6. Încurajați-i să lucreze la dezvoltarea politicii, fiecare grup fiind responsabil de un as-

pect (pas sau măsură). De exemplu, dacă este nevoie de o declarație generală a școlii despre discriminare, elaborarea acesteia va fi sarcina unui grup. Grupurile ar trebui să discute, de asemenea, despre modalitățile de prezentare a rezultatelor în plen, pentru a-și transmite mai bine sentimentele, de exemplu, folosind nu numai textul scris, ci și imagini, colaje și sculpturi corporale.

7. În plen, cereți grupurilor să raporteze rezultatele și să discute despre felul în care pot să-și pună în aplicare ideile.

DEBRIFARE:

Începeți cu o trecere în revistă a activității propriu-zise, a abordării drepturilor omului prin joc. Apoi, discutați despre ceea ce au învățat participanții și ce ar trebui să facă în continuare.

Exemple de întrebări pe care le-ați putea adresa:

- Cât de răspândită este discriminarea în școala dvs. și în societate, în general?
- Cunoașteți comportamente discriminatorii care au avut loc în școala sau comunitatea dvs.?
- Sunt grupuri vizate mai des decât altele? Care? De ce? Aceleași grupuri au fost vizate acum 20 sau 50 de ani?
- Cum sunt tratați romii în țara noastră? Dar în alte țări din Europa?
- Ce fel de stereotipuri aveți despre romi? De unde vin aceste stereotipuri? Cum pot fi prevenite sau depășite?
- Ce drepturi ale omului sunt vizate de incidentul dat?
- Ca urmare a activității, s-au schimbat ideile participanților despre ceea ce constituie un comportament discriminatoriu? Solicitați exemple.
- Cine are misiunea de a asigura lipsa în școală a comportamentelor discriminatorii?
- Este important să existe o politică de abordare a comportamentelor discriminatorii (ar fi mai bine să nu avem nevoie de ea)? Ce ar trebui de făcut pentru a aborda cauzele comportamentului discriminatoriu atât în școală, cât și în societate, în general?

Recomandări:

- Fiți conștienți de trecutul membrilor grupului și adaptați în consecință activitatea. Grupul se va implica mai activ, dacă veți aborda probleme care îl vizează direct. Pe de altă parte, trebuie să fiți pregătit pentru emoțiile care pot apărea. Este important să acordăm atenție sentimentelor acelor participanți care au fost discriminați în școală.
- Brainstormingul este o modalitate clasică de a începe o activitate, dar ați putea anima auditoriul, spunând o glumă cu "tentă discriminatorie".
- Ar fi indicat să alegeți o glumă reprezentată în grupul de tineri. În fiecare țară circulă bancuri despre alți cetățeni. Puteți ironică despre o categorie de persoane care nu este începe discuția cerând grupului să împărtășească unul sau două.
- Continuați prin a vorbi despre linia de demarcație dintre glumele discriminatorii și cele nediscriminatorii. De exemplu, glumele despre romi sau evrei sunt discrimina-

torii? Acest lucru vă poate conduce la definiția unei glume discriminatorii și a unui comportament discriminatoriu (vezi mai jos în „definiția discriminării”).

- În partea 1, pasul 5, ați putea utiliza tehnica *Teatrul forum* sau *Teatrul de imagine*.
- În partea 1, pasul 6, ați putea observa că participanții sunt emoționați. Acest lucru se poate reflecta în notele de la sfârșitul fiecărei scenete. Pentru a continua cu succes activitatea, concentrați-vă pe ceea ce ar trebui să facă actorii.
- La sfârșitul părții 2, pasul 4, concluziile ar putea să nu fie suficient de încheiate pentru ca participanții să le folosească pentru următorul pas. În acest caz, utilizați fișa *Câteva aspecte practice de luat în considerare* și încurajați grupurile să dezvolte primii patru pași.

Referințe bibliografice:

1. Compass: Manual for Human Rights Education with Young People, Council of Europe.
Pe: <http://www.coe.int/en/web/compass>

Răspuns la discriminare

Anexa 1. Definiții și clarificări privind noțiunea de *discriminare*

Discriminarea presupune aplicarea unui tratament diferit față de două sau mai multe persoane aflate în situații identice sau, dimpotrivă, tratarea identică a unor persoane aflate în situații diferite, atât timp cât un asemenea tratament nu are nicio justificare obiectivă. În R. Moldova discriminarea este interzisă, iar persoanele care consideră că au fost discriminate pot depune o plângere la Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității sau o cerere de chemare în judecată.

„Pentru a considera că tratamentul este discriminatoriu, acesta trebuie să fie condiționat de unul din criteriile protejate de lege, mai exact: rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar”, se arată în răspunsul Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității.

Discriminarea presupune aplicarea unui tratament diferit față de două sau mai multe persoane aflate în situații identice sau, dimpotrivă, tratarea identică a unor persoane aflate în situații diferite, atât timp cât un asemenea tratament nu are nicio justificare obiectivă.

Care sunt formele discriminării?

Discriminarea directă se caracterizează prin prezența unui tratament mai puțin favorabil, spre exemplu: excludere, deosebire, refuz sau preferință. Aceasta se întâmplă în comparație cu o altă persoană sau grup de persoane care se află în situație analogică sau comparabilă. Pentru a considera discriminarea ca fiind directă, trebuie să existe un criteriu protejat și un drept lezat.

Spre exemplu, doi copii trebuie să meargă la grădinița din sectorul în care locuiesc. Pe

unul îl acceptă, iar pe celălalt – nu, deoarece are diabet.

Discriminarea indirectă presupune existența unei reguli, a unui criteriu sau a unei practici aparent neutre, care se aplică tuturor, însă care dezavantajează anumite persoane sau grupuri de persoane. Aceasta, de asemenea, se produce pe baza unui criteriu protejat.

„Regulamentul intern al unei întreprinderi conține, fără o justificare obiectivă, prevederea potrivit căreia angajații cu normă parțială nu pot beneficia de anumite avantaje. Dacă majoritatea persoanelor cu normă parțială din întreprindere sunt femei, avem de-a face cu o discriminare indirectă determinată de sexul angajaților”, menționează Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității.

Discriminarea prin asociere este orice faptă de discriminare săvârșită împotriva unei persoane care, deși nu face parte dintr-o categorie de persoane identificată, potrivit criteriilor protejate, este asociată cu una sau mai multe persoane aparținând unei astfel de categorii de persoane. Spre exemplu, părintele care îngrijește un copil cu dizabilități este concediat, pentru că angajatorul este nemulțumit de faptul că acesta pleacă frecvent în concediu de boală cu copilul.

Segregarea rasială este acțiunea sau inacțiunea care a condus direct sau indirect la diferențierea sau separarea persoanelor pe criteriu de rasă, culoare, origine națională sau etnică. Dacă într-o școală copiii sunt separați în clase diferite după etnie – moldovenii într-o clasă, romii în altă clasă, asistăm la o segregare rasială.

Hărțuirea este comportamentul nedorit care a condus la crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator. Scopul acestui comportament este să lezeze demnitatea. Și în acest caz trebuie să existe un criteriu protejat.

„Într-un colectiv de bărbați în care există o singură doamnă, adesea se fac glume urâte despre femei și/sau se afișează postere indecente în biroul comun”, exemplifică Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității.

Instigarea la discriminare este comportamentul prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată cu scopul discriminării unei terțe persoane. Comportamentul este de natura unui îndemn la excludere, restricție, preferință sau deosebire în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane. Și în cazul instigării la discriminare, trebuie să existe un criteriu protejat de lege. Instigare la discriminare este atunci când directorul unui local de noapte solicită agenților de la pază să nu permită accesul persoanelor de orientare homosexuală.

Victimizarea este orice acțiune sau inacțiune soldată cu consecințe adverse, ca urmare a depunerii unei plângeri sau înaintării unei acțiuni în instanța de judecată în scopul asigurării aplicării Legii cu privire la asigurarea egalității sau în scopul furnizării unor informații, inclusiv a unor mărturii, care se referă la plângerea sau la acțiunea înaintată de către o altă persoană.

Spre exemplu, asistăm la un caz de victimizare, atunci când o persoană s-a adresat cu o plângere la Consiliu privind o presupusă hărțuire din partea directorului, iar acesta, imediat ce a aflat despre acest fapt, o concediază.

Cine și în ce cazuri poate fi afectat de discriminare?

„Orice persoană aflată pe teritoriul R. Moldova poate fi afectată de fenomenul discriminării atunci când i s-a încălcat un drept într-un anumit domeniu, precum câmpul muncii, acces la bunuri și servicii disponibile publicului, educație, iar respectivul comportament discriminator, fără a avea o justificare obiectivă și rezonabilă, a fost condiționat de unul sau mai multe criterii protejate de lege, precum rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar”, menționează Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității.

Cum trebuie să procedeze o persoană în cazul în care consideră că a fost discriminată?

O persoană, victimă a discriminării, poate depune o plângere la Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității. Plângerea poate fi depusă personal la sediu, prin poștă sau prin platforma „Depune o plângere” de pe site-ul <https://egalitate.md/>.

„Dacă persoana se adresează Consiliului printr-o plângere cu privire la fapta de discriminare, aceasta trebuie să conțină o descriere a încălcării dreptului persoanei, momentul în care a avut loc această încălcare, faptele și eventualele dovezi care susțin plângerea, inclusiv materiale audio sau video, numele și adresa persoanei care o depune, precum și datele de identificare ale persoanei/instituției despre care se presupune că a comis fapta de discriminare”, se arată în răspunsul oferit de Consiliul Pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității.

Plângerea poate fi depusă la Consiliu, în termen de un an de la data săvârșirii faptei sau de la data la care se putea lua cunoștință de săvârșirea ei. În funcție de complexitatea cauzei, examinarea unei plângeri adresate Consiliului poate dura până la 90 de zile. Consiliul examinează gratuit orice plângere privind discriminarea.

Cererea de chemare în judecată – o altă metodă de protecție

O altă modalitate de protecție este ca persoana care se consideră victimă a discriminării să depună o acțiune în instanța de judecată și să solicite stabilirea faptului încălcării drepturilor sale, interzicerea încălcării în continuare a drepturilor, dar și restabilirea situației anterioare încălcării drepturilor, repararea prejudiciului material și moral care i-a fost cauzat, precum și recuperarea cheltuielilor de judecată. De asemenea, persoana poate solicita declararea nulității actului care a condus la discriminarea sa.

„Acțiuni în instanța de judecată pentru protecția persoanelor ce se consideră a fi victime ale discriminării pot înainta și sindicatele sau asociațiile obștești din domeniul promovării și protecției drepturilor omului”, precizează Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității.

La solicitarea victimei discriminării, se poate interzice răspândirea informației despre viața privată și identitatea acesteia. Înregistrarea, păstrarea și utilizarea informațiilor cu caracter personal privind victimele discriminării se fac cu respectarea regulilor speciale de confidențialitate, stabilite prin lege.

Faptele de discriminare se sancționează

Discriminarea este interzisă în Republica Moldova, iar faptele de discriminare se sancționează. Orice faptă de discriminare atrage o anumită răspundere, în funcție de natura fetei: disciplinară, civilă, contravențională sau penală.

Mai multe informații la subiectul discriminării pot fi accesate pe pagina Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității – www.egalitate.md, de unde persoanele pot afla informații despre procedurile inițiate de Consiliu, despre modul în care se depune o petiție, datele din Ghidul petiționarului fiind accesibile în șase limbi, având inclusiv o versiune audio în limbile română și rusă.

În anul 2020, Consiliul a examinat 297 de adresări, cu 16% mai mult decât în 2019. O treime din deciziile de constatare au vizat acțiuni de discriminare comise în câmpul muncii.

(Sursa: <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/consultanta-juridica/discriminarea-ce-este-si-cum-sa-ti-aperi-drepturile/>)

Răspuns la rasism

Anexa 2. Fișe de rol

Fișă de rol <i>Director</i>   Preocuparea ta cea mai mare este reputația școlii în ceea ce privește siguranța și furtul.
Fișă de rol <i>Profesor 1</i>   Ai observat că alte lucruri, nu doar banii, au dispărut din școală. Ați observat că săptămâna trecută Gyula a venit la școală cu un telefon mobil.
Fișă de rol <i>Profesor 2</i>   Ești profesorul lui Gyula. Îl cunoști destul de bine și îl plăci. Este un băiat bun, grijuliu, care muncește din greu, dar nu are prieteni.
Fișă de rol <i>Tatăl</i>   Gyula este un băiat bun. Știi cât de importantă este educația și verifici mereu că Gyula și-a făcut temele înainte de a-i permite să iasă la fotbal. A fost ziua lui săptămâna trecută

Răspuns la discriminare

Anexa 3. Incidente

Fiecare scenetă are loc în biroul directorului.

Sceneta 1: Directorul, profesorul 1 și profesorul 2

Directorul, profesorul 1 și profesorul 2 discută problema și reacțiile la o serie de hoții de buzunare în școală. Au fost mai multe asemenea incidente: de exemplu, a început cu un stilou, apoi au dispărut alte câteva lucruri, dar, mai ales, bani.

Există zvonuri despre cine ar putea fi hoțul, vinovat pare să fie Gyula, un băiat rom.

Timp: 3-5 minute.

Sceneta 2: Directorul, tatăl lui Gyula și profesorul 1

Directorul îl presează pe tatăl lui Gyula să recunoască că fiul său a furat. Părintele subliniază că Gyula nu ar face așa ceva. Cu toate acestea, el își cere scuze și se oferă să restituie banii furați. Profesorii se simt stânjeniți din cauza situației și promit să o păstreze în secret. Gyula poate rămâne la școală, dar tatăl ar trebui să-l supravegheze mai atent pe fiul său.

Timp: 3-5 minute.

Sceneta 3: Directorul și profesorul 2

Directorul și profesorul 1 discută despre atmosfera îmbunătățită din școală. Sunt încântați că problema pare a fi rezolvată.

Întră profesorul 1: El/ea anunță vestea că poliția tocmai a arestat un elev (nu Gyula) la poarta școlii, pentru furt de buzunare. Se pare că a mărturisit că a furat toți banii.

Ei discută despre reacțiile la știre.

Timp: 3-5 minute.

Răspuns la discriminare

Anexa 4. Recomandări pentru facilitator

Voluntarii realizează jocul de roluri. În pauzele dintre scenete, ar trebui să interveniți cu întrebări și să le cereți observatorilor să noteze cuvinte-cheie care rezumă răspunsul lor în acea etapă a prezentării.

Prima pauză: întrebare adresată observatorilor: Dacă ați fi director, ce ați face?

A doua pauză: întrebare adresată observatorilor: Credeți că problema a fost rezolvată satisfăcător?

A treia pauză: întrebare adresată observatorilor: Ce părere aveți acum?

Câteva aspecte practice de luat în considerare în legătură cu dezvoltarea unei politici de nediscriminare.

În abordarea comportamentelor discriminatorii, pentru dezvoltarea și implementarea de politici, este necesară o viziune din partea întregii școli (organizații). Este important ca abordarea comportamentelor discriminatorii să se potrivească cu politica și practica generală a școlii/organizației. Problemele ar trebui considerate „speciale, dar nu separate”. Aspectele practice care trebuie luate în considerare sunt:

- Trebuie elaborată o declarație clară de politică care să menționeze că nu va fi tolerat niciun comportament discriminatoriu.
- În cadrul politicii, școala trebuie să facă o declarație cu privire la procedurile care ar trebui urmate atunci când are loc un comportament discriminatoriu.
- Abordarea școlii, inclusiv procesele și acțiunile pentru tratarea incidentelor, trebuie să se extindă asupra tuturor membrilor comunității școlare: guvernanți, personal (didactic și auxiliar), părinți, elevi, elevi, vizitatori.
- Trebuie să existe o înțelegere clară a faptului că toată lumea din comunitatea școlară are responsabilitatea de a monitoriza comportamentele discriminatorii și a acționa în conformitate.
- Ar trebui să existe o consecvență în abordare, astfel încât toți cei implicați să fie conștienți de ceea ce se așteaptă de la ei.
- Trebuie să se înțeleagă că răspuns la incident trebuie vină în momentul în care incidentul are loc sau este raportat. Răspunsurile ulterioare trebuie să urmeze în intervalul de timp convenit.

Activitatea 7. Aisbergul culturii

Grup-țintă: 14-18 ani

Competențe interculturale:

- cunoașterea și înțelegerea culturii, în general;
- cunoașterea și înțelegerea altor culturi;
- prețuirea/respectul pentru diferențele culturale și diversitate.

Obiective de evaluare:

- să înțeleagă conceptul de *cultură*;
- să devină conștient de propria cultură și să recunoască influența acesteia asupra comportamentului și atitudinii cuiva;
- să învețe și să înțeleagă obiceiurile, tradițiile, practicile și problemele actuale dintr-o anumită țară;
- să poată discuta despre culturi fără stereotipuri sau face declarații de judecată.

Condiții prelabile și resurse:

- foi de flipchart și markere;
- imaginea și teoria aisbergului cultural și descrierea (vezi Anexa 1);
- obiecte și imagini aduse de elevi.

Timp alocat: 45-60 minute

Algoritm:

1. Cereți elevilor să aducă un obiect sau o imagine care reprezintă cultura lor și să explice modul în care cred că reprezintă cultura lor.
2. Desenați un aisberg, pe un flipchart. Puneți desenul pe o masă. Adăugați toate obiectele sau imaginile pe vârful de deasupra apei.
3. Explicați modelul de cultură aisberg: ceea ce este vizibil reprezintă doar 10% din întreg.
4. Rugați participanții să poziționeze caracteristicile culturii enumerate în Anexa 2 fie sub, fie deasupra liniei de plutire. Amintiți-vă că ceea ce este deasupra, vizibil, sunt comportamentele și artefactele observabile, iar ceea ce se află sub linie – credințele, valorile și tabuurile invizibile transmise prin cultură.
5. Facilitați discuția despre relația dintre aspectele vizibile și cele invizibile ale culturii. De exemplu, credințele religioase se manifestă clar în anumite obiceiuri de sărbătoare; pe de altă parte, preceptele modestiei pot afecta stilurile de îmbrăcăminte.
6. Facilitați o discuție despre obiectele aduse din perspectiva unor valori și credințe invizibile (partea de 90% a aisbergului). Scrieți-le în partea de sub apă a aisbergului (sau legați-le între ele, dacă au fost menționate în listă).

7. Gândiți-vă la modul în care aceeași valoare ar putea cauza comportamente diferite. De exemplu, cum este demonstrat respectul pentru cei de vârstă înaintată în diverse culturi: cedându-le locul în transportul public, aprovizionându-i cu alimentele, ajutându-i să traverseze strada etc.
8. De asemenea, gândiți-vă la comportamente similare care ar putea fi cauzate de valori diferite (opuse?): cineva care lucrează ore suplimentare. Prioritatea lor sunt ambiția și cariera sau bunăstarea familiei?
9. Concluzie: Atunci când întâlnim o altă cultură, avem tendința de a interpreta comportamentul observat prin prisma propriului nostru aisberg, a propriului nostru set de valori și credințe, ceea ce se poate solda printr-un șoc cultural. *Nota bene!* Comportamentul demonstrat este înrădăcinat în valori care nu sunt clar vizibile.

Referințe bibliografice:

1. AFS Student Learning Journey Curriculum, Culture Matters (The Peace Corps Cross-Cultural Workbook)

Aisbergul culturii

Anexa 1. Modelul

Unul dintre cele mai cunoscute modele de cultură este aisbergul. Accentul său principal este pus pe elementele care alcătuiesc cultura și pe faptul că unele dintre aceste elemente sunt foarte vizibile, în timp ce altele sunt greu de descoperit.

Ideea din spatele acestui model este că cultura poate fi reprezentată ca un aisberg: doar o parte foarte mică a aisbergului poate fi văzută deasupra liniei de apă. Acest vârf al aisbergului este susținut de partea mult mai mare a aisbergului, sub linia de apă și, prin urmare, invizibil. Cu toate acestea, această parte inferioară a aisbergului este fundația puternică. Tot în cultură, există câteva părți vizibile: arhitectură, artă, gătit, muzică, limbă, ca să numim doar câteva. Dar fundamentele puternice ale culturii sunt mai greu de reperat: istoria grupului de oameni care dețin cultura, normele, valorile lor, ipotezele de bază despre spațiu, natură, timp etc. Modelul aisberg implică faptul că părțile vizibile ale culturii sunt doar expresii ale părților sale invizibile. De asemenea, subliniază cât de dificil este uneori să înțelegem oameni cu medii culturale diferite – pentru că putem identifica părțile vizibile ale „aisbergului lor”, dar nu putem vedea imediat care sunt bazele pe care se sprijină aceste părți.

Aisbergul culturii

Anexa 2. Caracteristicile culturii

expresii faciale	obiceiurile alimentare	concepția despre curățenie
crediința religioasă	modestia	conceptul de <i>dreptate</i>
ritualuri religioase	mâncarea	abordări ale rezolvării problemelor
importanța timpului	viziunea generală asupra lumii	drama
picturi/tablouri	înțelegerea lumii naturale	limbajul corpului
valorile	dansuri populare	noțiunea de adolescent
literatura	stiluri de îmbrăcăminte	ordonarea timpului
convingerile de creștere a copiilor	conceptul de spațiu personal	arhitectură
conceptul de leadership	reguli de etichetă socială	muzica populara
gesturi	conceptul de sine	gestionarea emoțiilor
obiceiuri de sărbători	etica muncii	modele de luare a deciziilor
conceptul de corectitudine	concepția despre frumos	natura prieteniei

Activitatea 8. Ce sunt stereotipurile și prejudecățile?

Grup-țintă: 14-18 ani

Competențe interculturale:

- prețuirea/respectul pentru alte ființe umane;
- prețuirea/respectul pentru diferența și diversitatea culturală;
- aprecierea/respectul pentru alte culturi/alteritatea culturală;
- toleranța;
- conștientizarea de sine și autocunoașterea;
- gândirea critică.

Obiective de evaluare:

- să definească noțiunile de *stereotip* și *prejudecată* și să înțeleagă legătura dintre ele;
- să enunțe efectele dăunătoare ale stereotipurilor și prejudecăților;
- să poată da exemple de stereotipuri și să le identifice pe cele ilustrate de alți participanți.

Condiții prealabile și resurse:

- 4 fișe diferite;
- post-it-uri;
- mese, scaune și pixuri pentru participanți;
- un suport pentru tablă/flipchart.

Timp alocat: 2 perioade

Algoritm:

Lansarea activității:

Prezentați scopul activității. Invitați participanții să-și noteze așteptările și să le acroșeze undeva în clasă (de exemplu, perete, flipchart). Puteți reveni la acest lucru la sfârșitul trainin-gului, pentru a vă asigura că ați acoperit aceste puncte.

O scurtă introducere în domeniul prejudecăților și stereotipurilor

Prejudecata este o atitudine fără temei, de obicei negativă, față de membrii unui grup. Trăsăturile comune ale prejudecăților includ sentimente negative, convingeri stereotipizate și tendința de a discrimina membrii grupului. În timp ce definițiile specifice date prejudecăților de specialități diferă, majoritatea sunt de acord că prejudecățile (de obicei negative) vizează membrii unui grup.

Odată cu prejudecățile, pot apărea și stereotipurile, și diverse forme de discriminare. În multe cazuri, prejudecățile se bazează pe stereotipuri. Un stereotip este o presupunere simplificată despre un grup bazată pe ipoteze anterioare. Stereotipurile pot fi atât pozitive („fe-

meile sunt calde și îngrijitoare”), cât și negative („adolescenții sunt leneși”). Stereotipurile pot duce la credințe greșite, dar și la prejudecăți și discriminare. Prejudecățile se pot baza pe o serie de factori, inclusiv gen, rasă, vârstă, orientări sexuale, naționalitate, statut socioeconomic și religie. Unele dintre cele mai cunoscute tipuri de prejudecăți includ: rasism, sexism, clasicism, homofobie, naționalism, prejudecăți religioase, vârstă.

Etapa 1 (15 min.)

Formați perechi și oferiți-le definiții ale noțiunii de *stereotip* (Manual 1 – Anexa 1). Lăsați elevii să se gândească la exemple pentru fiecare informație din definiții.

Cereți perechilor să studieze exemple în care persoanelor li s-au încălcat drepturile din cauza discriminării (în biblioteca liceului). Încurajați-i să vină cu cel puțin un exemplu care nu a fost încă menționat în discuția din clasă. Împărtășiți rezultatele cercetării întregii clase.

Etapa 2 (10 min.)

Spuneți-le elevilor să formeze grupuri de 4-5, distribuiți textul *Dacă lumea ar fi 100 de oameni* (Manual 2 – Anexa 2). Elevii trebuie să-și analizeze percepțiile despre lume și să le compare cu date despre populație, sănătate, bogăție și resurse. Cereți-i să discute răspunsurile în grup, să ajungă la un consens și să completeze fișa de lucru.

Un elev din fiecare grup va scrie pe tablă statisticile pe care grupul le-a ales pentru fiecare element de pe foaia de lucru. Când toate grupurile au scris informațiile pe tablă, profesorul scrie (sau distribuie) statisticile reale (Anexa 3). Lăsați clasa să discute de ce statisticile reale pot diferi de răspunsurile lor.

Etapa 3 (10 min.)

Distribuiți elevii în grupuri și acordați-le timp să completeze tabelele finale *Stereotipuri* (părțile 1 și 2). Alocați timp pentru discutarea părții 1 și pentru parcurgerea părții a 2-a.

Recomandări:

Teme de discuție:

- Analizați evenimentele actuale pentru a găsi exemple de prejudecăți și discriminare în lume.
- Cum și unde ceilalți sunt tratați în mod nedrept pentru că nu sunt înțeleși pe deplin?
- Rugați elevii să le ceară părinților să le împărtășească exemple despre prejudecăți sau stereotipuri. Apoi, să le scrie pe o foaie de hârtie, pentru a le împărtăși colegilor de clasă.

Referințe bibliografice:

1. Freedom of Thought & Expression. The Pestalozzi Programme, Council of Europe Training Programme for education professionals.

Ce este stereotipul și prejudecata?

Anexa 1. Definițiile noțiunii de stereotip

Citiți câteva definiții ale noțiunii de *stereotip*. Lucrați cu un partener și găsiți cel puțin trei exemple pentru fiecare informație din definiții.

1. O imagine simplificată și fixă a tuturor membrilor unei culturi sau grup (pe baza rasei, religiei, etniei, vârstei, sexului, originilor naționale).
2. Generalizări despre oameni care se bazează pe informații limitate, uneori inexacte (din surse precum televiziune, desene animate sau benzi desenate, contact minim cu unul sau mai mulți membri ai grupului, informații second-hand)
3. Predicții inițiale despre străini bazate pe informații incomplete despre cultura, rasa, religia sau etnia lor
4. O singură afirmație sau atitudine despre un grup de oameni care nu recunoaște natura complexă, multidimensională a ființelor umane
5. Categoriile largi despre oameni care nu reușesc să facă diferența între indivizi, popoare și societăți.

Ce sunt stereotipul și prejudecata?

Anexa 2. Dacă lumea ar fi 100 de oameni...

1	57	50	21
6	70	59	52
30	1	80	70
48	8	6	1
14	1		

Instrucțiuni: Plasati următoarele numere în spațiile libere corespunzătoare:

Dacă lumea ar fi 100 de oameni, ar exista:

___ asiatici

___ europeni

___ americanii de nord și de sud

___ africani

___ femei

___ bărbații

___ non-alb

___ alb

___ la sută din bogăția lumii ar aparține doar a ___ persoane și toți ___ ar fi cetățeni ai Statelor Unite.

___ ar trăi în locuințe necorespunzătoare.

- _____ ar fi incapabil să citească.
- _____ ar suferi de malnutriție.
- _____ ar fi aproape de moarte.
- _____ ar fi aproape de naștere.
- _____ ar avea studii universitare.
- _____ ar avea un computer.

Ce sunt stereotipul și prejudecata?

Anexa 3. Dacă lumea ar fi 100 de oameni (pentru profesori)

Dacă lumea ar fi 100 de oameni...

Dacă lumea ar fi 100 de oameni, ar exista:

- 57 de asiatici;
- 21 de europeni;
- 14 americani de nord și de sud;
- 8 africani;
- 52 de femei;
- 48 de bărbați;
- 70 non-albi, 30 albi;
- 59% din averea lumii ar aparține doar a 6 persoane și toți cei 6 ar fi cetățeni ai Statelor Unite;
- 80 ar trăi în locuințe necorespunzătoare;
- 70 nu ar putea citi;
- 50 ar suferi de malnutriție;
- 1 ar fi aproape de moarte;
- 1 ar fi aproape de naștere;
- 1 ar avea studii universitare;
- 1 ar avea un computer.

Ce sunt stereotipul și prejudecata?

Anexa 4. Stereotipuri

Partea 1. Discutați aceste elemente și decideți dacă sunt adevărate sau false:

1. Stereotipurile pot fi pozitive sau negative.
2. Toate sunt nedrepte și înșelătoare.
3. Reduc indivizii la o imagine inflexibilă.
4. Ființele umane sunt unice și complexe, așa că nimeni nu ar trebui să fie stereotip.
5. Ei dezumanizează oamenii pentru că îi plasează pe toți membrii unui grup într-o categorie simplă.
6. Stereotipurile pot fi adevărate.
7. Puteți ști multe despre un popor dacă îi cunoașteți stereotipurile.
8. Stereotipurile nu sunt neapărat adevărate, dar există multă realitate în ele.

Partea 2. Asociați cuvintele ce caracterizează stereotipurile cu definițiile lor:

1. înstrăinarea	☐ convingerea că unul este mai bun decât alții
2. atitudinea de superioritate	☐ frica sau antipatia față de străini sau străini
3. discriminarea	☐ sentiment de a fi separat sau de a nu face parte
4. etnocentrismul	☐ tratament special (bun sau rău) bazat pe rasă, religie, aspect fizic, vârstă sau clasă social
5. intoleranța	☐ lipsa de bunătate sau înțelegere față de oamenii care sunt diferiți
6. prejudecata	☐ convingerea că propriul grup (țară, rasă sau cultură) este mai bun decât altul
7. rasismul	☐ caracteristici
8. țapul ispășitor	☐ O persoană sau un grup căruia i se dă vina pentru greșelile sau eșecurile altora
9. trăsături specifice	☐ Convingerea că un grup etnic este superior sau inferior altor grupuri
10. xenofobia	☐ O opinie negativă, nedreaptă despre o persoană sau un grup de persoane, bazată pe informații sau pe experiențe limitate.

Grila de răspunsuri: 2, 10, 1, 3, 5, 4, 9, 8, 7, 6

Instrumentul 1. Conversația euristică

Grup-țintă: 16-19 ani

Obiectiv de evaluare: dezvoltarea competenței de sensibilizare și exprimare culturală (în cadrul științelor socioumanistice), prin comunicare activă în grupuri, pe subiecte legate de prejudecăți

Descrierea metodei:

Conversația euristică este o metodă activă, prin care elevii sunt antrenați într-o discuție socratică, urmând să dobândească, să aprofundeze și să-și evalueze cunoștințele, respectând deontologia procesului și comunicării. Profesorul are pregătite întrebări, clar formulate și ordonate într-o anumită înălțuire, ce au ca scop îndrumarea elevilor spre formularea unor concluzii la subiectul lecției. Pot fi utilizate întrebări convergente și divergente. Metoda este utilă pentru a dezvolta gândirea independentă, abilitatea de a comunica, dar și pentru a forma o atitudine față de problema vizată. Se rezervă timp pentru formularea răspunsului. Elevii beneficiază de libertate în acțiune, manifestând inițiativă, spirit critic, curiozitate și spontaneitate.

Condiții prealabile și resurse:

Elevii sunt organizați în grupuri a câte 4. Pe fiecare masă sunt foi, pixuri, markere de 3 culori și fișe întocmite de profesor în baza manualului, la conținuturile învățate. Elevilor li se propune să discute ideile în grup, apoi să le prezinte. Sunt încurajați să se implice plenar, pentru a forma un grup activ.

Algoritm:

Profesorul anunță problema care urmează a fi analizată. Enunță regulile pentru o discuție constructivă, relevantă și utilă. Împreună cu elevii, sunt stabilite 3 norme obligatorii pentru buna desfășurare a conversației euristice: *acceptarea opiniei colegului; accent pe extinderea posibilităților de cunoaștere; formularea de soluții fezabile pentru o anumită problemă legată de comunicarea interculturală.*

Exemplu:

Unitatea de conținut *Regimul de suzeranitate otomană în Europa de Est în sec. XIV-XVI.*

1. Se prezintă elevilor termenul *regim otoman*, se solicită o asociere sau o explicație. Se acceptă 5-7 răspunsuri.
2. Elevii sunt rugați să descrie starea sufletească și perceperea emoțională privind această noțiune. Se solicită 4-7 răspunsuri.
3. Elevii răspund la următoarele întrebări: Care au fost efectele regimurilor otomane instituite în statele balcanice, dar și în Ungaria sau Țările Române în perioada analizată?

În ce condiții istorice a fost posibilă instaurarea unui regim politic străin axat pe control, jaf și asuprire? Ce trebuie să facă un popor amenințat din exterior de un stat care are alte principii de guvernare și credințe?

4. Propuneți guvernului/conducătorului de atunci o soluție pentru evitarea dominației, excluzând violența.
5. Descrieți comportamentul unui popor a cărui armată devine agresor pentru un stat vecin.
6. Propuneți poporului agresor o acțiune pe care o poate întreprinde pentru a rămâne în istorie o comunitate progresistă și pașnică.
7. Cum pot fi utilizate diferite norme și valori pentru evitarea conflictelor?
8. Ce influențe turcești în cultura materială sau în glotogeneza românească cunoașteți?
9. Recurgeți la un monolog interior și răspundeți la întrebarea: Poate fi justificat un regim de ocupație?
10. Dacă mai cunoașteți simbioze ale popoarelor de diferite credințe și limbi care au existat în istoria lumii, numiți-le.
11. Rezistența antiotomană a voievozilor Mușatini și Basarabi, dar și a altor suverani din estul continentului, poate fi un motiv de mândrie națională și ură față de turci?
12. Poate acest subiect, învățat la orele de istorie, să creeze stări de frustrare popoarelor vizate?
13. Recomandați autorilor de manuale școlare 3 idei pentru prezentarea obiectivă, nepărtinitoare a temei.

Deducem concluzia lecției:

Școala este mediul unde examinăm incidentele critice ale istoriei, realizăm sarcini orientate spre dezvoltarea abilităților de înțelegere a riscurilor ce creează disensiuni comunitare, cu scopul de a le evita.

Grilă de evaluare a elevilor în cadrul activității

Elevul	Gradul de implicare: pasiv/parțial activ/activ	Cunoașterea și utilizarea adecvată a informației	Aplicarea abilităților solicitate, formularea argumentelor	Originalitatea răspunsului	Maniera de prezentare (excluderea retoricii violente sau de condamnare)
A					
B					
C					

Referințe bibliografice:

1. Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău: CE PRO DIDACTICA, 2015.
2. Cartaleanu T. et al. Formare de competențe prin strategii didactice interactive. Chișinău: CEPRO DIDACTICA, 2016.
3. Lion Quest. Aptitudini pentru Adolescență. Ghid pentru profesori.
 1. Repere ale educației interculturale. CNTM, 2012.
 2. <https://www.scribd.com/doc/92705075/Conversatia-Euristica-Definitii-Characteristici-Exemple#>
 3. <https://www.qreferat.com/referate/pedagogie/Conversatia-didactica624.php>
 4. <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=3764>

Instrumentul 2. Ascultarea activă

Grup-țintă: 16-19 ani

Obiectiv de evaluare: dezvoltarea competenței de a învăța să înveți prin încurajarea elevilor să reflecteze asupra propriilor procese de gândire, demonstrând cunoștințe, abilități, dar și atitudine empatică față de alte etnii și tradițiile acestora

Descrierea tehnicii:

Elevii au pe mese harta etnică a Republicii Moldova, cu evidențierea etniei rome, care trăiește în mai multe localități din țară. În sală sunt acroșate colaje cu imagini ce fac referință la intimidare versus drepturi universale ale omului. Moderatorul activității prezintă câteva date din istoria acestui popor, inclusiv legate de răspândirea lor în spațiul pruto-nistean, pe fundalul filmului *Țiganul*, cu Mihai Volontir în rolul principal, dar și al filmului *O șatră urcă la cer*, regizat de Emil Loteanu, cu Svetlana Toma și Grigore Grigoriu. De asemenea, sunt trecute în revistă politicile totalitariste ale epocii contemporane împotriva romilor în diferite state ale continentului. Se propune vizionarea a 3 filmulețe (3-7 min.) despre romii din Republica Moldova în secolul al XX-lea. Față de această comunitate, cu care conviețuim de mai multe secole, există anumite stereotipuri, care se cer discutate și eradicate. Fiecare filmuleț abordează o temă: construirea caselor, tradiții de Paște, elemente din viața cotidiană, cultură, valori promovate. Activitatea implică un efort intens al elevului de a analiza, a înțelege și a comunica cu colegii despre cultura ascultării problemelor și despre afirmarea unei etnii în secolul al XX-lea, valorificând propriile cunoștințe, metode de acțiune, dar și trăirile afective, atitudinile caracteristice competenței interculturale.

Condiții prealabile și resurse:

Sala media, dotată cu, cel puțin, un laptop, boxe, caiete, pixuri, un stick cu materialul video selectat. Elevii au fost anunțați despre subiectul care urmează a fi discutat și cunosc cele mai frecvente prejudecăți despre romi. Imaginile incluse în colaj, care cristalizează stereotipurile colective, constituie reprezentări mai mult sau mai puțin fixate în memorie și indică asupra faptului că etnia romă este marginalizată în societate.

Algoritm:

Clasa este împărțită în 4 echipe. Elevii privesc filmulețele, timp de 7 min., fac notițe în caiete, selectează ideile care coincid cu cele ale altor colegi. Aleg un lider, care va prezenta produsul, respectând sarcina grupului:

- I. Așa am înțeles.
- II. Asta am simțit.

III. Cred că trebuie să....

IV. Pot să aplic ideile aici...

Elevii vor miza pe cunoașterea aprofundată și înțelegerea culturii personale, dar și a culturii etniilor conviețuitoare. Profesorul le va adresa întrebarea: Gândirea și emoțiile pozitive pot influența starea de bine a omului? Important este faptul ca elevii să se asculte reciproc, să se completeze – aceste păreri vor da plusvaloare constatării inițiale.

Fișa *Comportamente de ascultare*:

- Fă din vorbitor centrul atenției tale.
- Folosește limbajul corpului pentru a arăta că manifesti interes.
- Menține contactul vizual.
- Pune-te în locul vorbitorului și încearcă să vezi lucrurile de pe propria poziție.
- Formulează întrebări pertinente.

Exemplu: Tehnica poate fi utilizată la diferite discipline școlare, dar o prezentăm pentru ora de istorie, la subiectul *Minoritățile etnice din Republica Moldova în secolul XX*. La lecțiile anterioare, elevii au studiat grafice ale componenței etnice în republică, cunosc care este implicarea romilor în diferite evenimente ale istoriei locale. Astfel, în cazul nostru, competența *de a învăța să înveți* se va manifesta mai mult pe contul extensiei curriculare. Elevii vor demonstra un comportament ce presupune înțelegerea și acceptarea diversității și a complexității lumii în care trăim, a mândriei romilor, care se identifică din punct de vedere național, manifestând devotament față de tradiție și tendința de a fi originali. Li se solicită expunerea părerii față de afirmarea identității sociale, naționale a unei persoane. Poate acest fapt să-i creeze emoții negative? În prezentarea grupului, se vor utiliza argumente plauzibile, evitându-se cauzele apariției unor prejudecăți sau tensiuni.

Grilă pentru observarea abilităților de cercetare prin ascultare

Criteriul / Elevii	A	B	C	D
1) Face constatări pertinente.				
2) Cunoaște tradiția culturală în evoluție.				
3) Utilizează ideile colegilor în formularea propriilor argumente.				
4) Identifică diferențele.				
5) Selectează cu ajutorul colegilor principalele idei.				
6) Prezintă argumentat concluzia grupului.				

Referințe bibliografice:

1. Axentii I. Ascultarea – factor important în desfășurarea procesului de instruire. În: Buletinul Științific al Universității de Stat B.P. Hasdeu din Cahul, Nr. 2 (2), 2015, pp. 57-70;
2. Dumitrașcu C. Ascultarea activă – modalitate de optimizare a comunicării. În: Didactica Magna, revistă online a școlii de aplicație pentru ofițeri Mihai Viteazul, Nr. 13.
3. Dinu M. Comunicarea. București: Editura Științifică, 1997.
4. Pogoșă L., Morari N. Didactica disciplinelor școlare. Ascultarea activă – factor esențial în procesul didactic.

Instrumentul 3. Oglinda percepției

Grup-țintă: 16-19 ani

Obiectiv de evaluare: demonstrarea abilităților de prelucrare și integrare a informației despre lumea externă, utilizând imagini sintetice, unitare, în care fenomenele sunt reflectate în individualitatea lor specifică

Descrierea tehnicii:

În talmăcire directă, *percepția* reflectă însușiri concret-intuitive, accesibile simțurilor, în condițiile relației directe dintre obiect și subiect. Sunt însușiri furnizate prin intermediul analizatorilor și vizează aspecte de culoare, formă sau mărime. Prin urmare, percepția reflectă însușiri complexe, iar *Oglinda percepției* permite dublarea acestei stări. Elevilor li se propun imagini la un subiect controversat, pe care îl discută într-o manieră proprie. Mesajul educativ al tehnicii vizează valorificarea percepției în raport cu discernământul și abordarea științifică, realistă a evenimentelor.

Condiții prealabile și resurse:

Elevii formează perechi, în funcție de interese. Pe mese sunt foi și pixuri. Profesorul are pregătite imagini ce fac referință la interculturalitate și reprezintă un șir de monumente arhitecturale. Așteptările activității sunt enunțate de către profesor: implicarea activă a elevilor pentru a transforma percepția în cunoaștere, prin prelucrarea informației și selectarea elementelor similare, excluzând prejudecățile sau interpretările de pe poziție ideologică.

Algoritm:

Fiecare elev primește o imagine și o analizează în mod independent. Îi acordă un spațiu cronologic și geografic, o interpretează prin propria percepție. De exemplu, unele monumente comuniste, care au un mesaj ideologic, le impulsionează gândirea logică, le stimulează creativitatea și îi motivează spre cercetare. Elevilor li se propune să exprime starea emoțională a autorului.

Exemplu:

Sunt prezentate creații literare sau artistice, construcții, monumente. Imaginile ar trebuie să fie noi, necunoscute anterior elevilor. Invităm clasa să elaboreze răspunsuri creative și interesante.

Grilă de evaluare

Grup	Identificarea mesajului istoric	Aplicarea constructivă a informației	Valorificarea cunoștințelor anterioare	Fezabilitatea argumentelor	Demonstrarea abilităților de colaborare
Elevul I					
Elevul II					

Referințe bibliografice:

1. Cartaleanu T. et al. Formare de competențe prin strategii didactice interactive. Chișinău: C.E. PRO DIDACTICA, 2016.
2. Lion Quest. Aptitudini pentru Adolescență. Ghid pentru profesori.
3. <https://bit.ly/3P9ZeA1u>
4. <https://constantinluca.files.wordpress.com/2013/11/cap4-strategia-didactica-metode-si-procedee-didactice.pdf>

Instrumentul 4. Sunt în rol

Grup-țintă: 16-19 ani

Obiectiv de evaluare: constatarea convingerilor, a atitudinilor și a comportamentelor în abordarea unui subiect însușit la ore, exploatarea gândirii creatoare și potențialul intelectual. Valorificarea talentelor individuale și de grup ale elevilor. Consolidarea și sistematizarea cunoștințelor referitoare la situația instituției bisericești în evul mediu.

Descrierea tehnicii:

Jocul de rol facilitează socializarea elevilor; scoate în evidență propriul mod de gândire, trăire și acțiune; le dezvoltă capacitatea de a rezolva situații problematice dificile, de înțelegere a opiniilor, a trăirilor și a aspirațiilor celor din jur. De asemenea, oferă oportunități pentru validarea unor comportamente sau pentru sancționarea altora, pentru exersarea lucrului în echipă și a colaborării. Îndemnăm elevii să fie creativi, să utilizeze expresivitatea și să manifeste respect față de efortul colegului în realizarea/prezentarea produsului.

Condiții prealabile și resurse:

Profesorul elaborează scenariul, implicând în această activitate și elevii; distribuie rolurile, pornind de la aspirațiile, aptitudinile și preferințele fiecărui participant; organizează activități pregătitoare; creează o atmosferă plăcută de lucru, pentru a-i stimula pe interpreți și a evita blocajele emoționale în interpretarea rolurilor; dirijează desfășurarea jocului de rol. Un astfel de joc solicită din partea cadrului didactic, pe lângă aptitudini pedagogice speciale, abilități scenice, actorești. Propunem elevului să solicite ajutorul unui membru al familiei, pentru a-și dezvolta abilitățile de exprimare expresivă, cursivă, corectă.

Algoritm:

La finele studiului unității de conținut *Cruciadele medievale*, propunem elevilor să citească literatură suplimentară și să se pregătească de realizarea sarcinii *Sunt în rol*. Precizăm faptul că sarcina este aleasă cu discernământ, în funcție de condițiile concrete ale fiecărui colectiv de elevi, de scopul activității, urmând să contribuie la formarea unor deprinderi proprii învățării istoriei și, implicit, la un progres evident al proceselor psihice, al capacităților intelectuale. Propunem elevilor să se apropie de personajele istorice, de trăirile și sentimentele acestora, realizând o conectare cu perioada istorică și evenimentele acesteia. Dramatizarea este o metodă de simulare a realității, un exercițiu intelectual. Elevii se vor identifica și vor înțelege personajele pe care le interpretează. Ei vor face publice posibilele sentimente și trăiri ale acestora.

tora; vor fi capabili să-și evalueze acțiunile, să joace rolul, valorificând propria cunoaștere a problemei, a evenimentului, să înțeleagă și să învețe din situația simulată.

Exemplu:

Propunem elevilor să elaboreze un mesaj din numele unui voievod român, care să îndemne populația să-l însoțească într-o cruciadă europeană. Le amintim ce este o cruciadă, câte au avut loc de-a lungul istoriei și care a fost misiunea acestora. Ei vor reproduce o scenă a cruciadelor medievale timpurii, utilizând cel puțin 2 nume de personalități implicate, 2 repere cronologice și 2 dovezi ale interdisciplinarității, pentru formarea competenței interculturale. Se va aprecia respectarea vocabularului de epocă, a unor elemente de îmbrăcăminte și de mediu. Elevii însușesc diferite comportamente și dau dovadă de apreciere reciprocă, receptivitate, afecțiune, onestitate și încredere în forțele proprii.

Grilă de evaluare

Criteriul evaluat	1	2	3	4	5
Identificarea corectă a evenimentului					
Respectarea cerințelor stabilite					
Utilizarea elementelor istorice în comportament și ținută					
Relevanța mesajului transmis/dicția					

Referințe bibliografice:

1. Breben S. Metode interactive de grup. Ghid metodic. București: Arves, 2002.
2. Goraș-Postică V., Bezede R. Dezvoltarea competenței acțional-strategice prin intermediul elaborării proiectelor de intervenție. În: Competența acțional-strategică. Chișinău: CE PRO DIDACTICA, 2012.
3. Iosifescu Ș. et. al. Management educațional. București: Educația 2000+, 2005.
4. Cozma T. O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea. Iași: Polirom, 2001.
5. Cucoș C. Educația. Dimensiuni culturale și interculturale. Iași: Polirom, 2000.
6. Dasen P., Perregaux Ch., Rey M. Educația interculturală: experiențe, poliici, strategii. Iași: Polirom, 1999.
7. Hadîrca M. Competența interculturală: un punct de plecare spre integrarea națională și europeană, în: Educația interculturală în Republica Moldova. Chișinău: Arc, 2004.
8. Nedelcu A. Pedagogia diversității culturale – aspirații și realizări. În: Identitate și globalizare (coord. Lavinia Bârlogeanu). Centrul Educația 2000+. București: Humanitas, 2005.

Instrumentul 5. Creionul compatibil

Grup-țintă: 16-19 ani

Obiectiv de evaluare: exersarea abilităților de comunicare interpersonală, prin dezvoltarea inteligenței emoționale, a spiritului de echipă, a toleranței și a ajutorului reciproc, specific activităților prin cooperare

Descrierea tehnicii: Tehnica este orientată spre consolidarea activității elevilor din diferite grupuri sau care comunică mai puțin. Ei vor recunoaște din timp cu care dintre colegi nu au reușit să coopereze eficient. Li se propune să formeze grupuri din 4-5 persoane, care urmează să realizeze o sarcină, fiecare respectându-și individualitatea. Elevii își dezvoltă valorile pozitive în relațiile cu colegii, manifestă diverse atitudini și proiectează acțiuni pentru situații dificile sau confuze.

Condiții prealabile și resurse: Profesorul le cere elevilor să ascundă toate lucrurile de care nu au nevoie și să realizeze un simbol al echipei cu un singur creion, fără a comunica verbal. Produsul va fi rezultatul tuturor membrilor echipei. Se va insista pe delegarea eficientă a sarcinilor, pe încrederea reciprocă, pe realizarea creativă și calitativă a produsului.

Algoritm: Clasa va fi împărțită în 7-8 grupuri, fiecare având propria sarcină, foarte apropiată din punctul de vedere al conceptului de celelalte.

Exemple: La subiectul *Documente burgheze în cadrul revoluțiilor occidentale*, elevii vor desena un simbol al statului inclus în fișa cu informații suplimentare. După analiza individuală a sarcinii, vor începe să deseneze cu un singur creion, fără să vorbească între ei. Apoi, vor coopera la elaborarea produsului final, care va fi expus în galerie, un membru al grupului prezentându-l, împreună cu concluziile asupra activității desfășurate.

Grilă de evaluare

Elevul	Valorifică opiniile colegilor	Se implică activ în obținerea succesului în grup	Își exprimă clar și creativ gândurile
A			
B			
C			

Referințe bibliografice:

1. Educație interculturală în Republica Moldova. CE PRO DIDACTICA. Chișinău: ARC, 2004.
2. Frunjină I., Teșileanu A. Comunicare, negociere și rezolvare de conflicte. București: Mondia, 2002.
3. Nedelcu D. Educație democratică, incluziune și interculturalitate. București: EDP, 2007.

Instrumentul 6. Intra-act

Grup-țintă: 16-19 ani

Obiectiv de evaluare: valorificarea competenței de comunicare interpersonală și de grup, utilizând cunoștințele obținute de elevi anterior. Auto-evaluarea și determinarea gradului de înțelegere la auz a mesajului profesorului

Descrierea tehnicii:

Este o tehnică de motivare a comunicării eficiente, de soluționare a problemelor ce apar pe parcursul activităților de învățare. Presupune organizarea riguroasă a discuției în temeiul textului istoric și evaluarea randamentului acesteia.

Condiții prealabile și resurse:

Se formează grupuri de 4-5 persoane, utilizând diverse criterii. Profesorul are fișe pregătite pentru toți elevii. Aceștia urmează să lectureze, timp de 5 minute, un text, să discute în perechi, să completeze chestionarul. Este nevoie de un text pentru discuție și foi cu grila de apreciere.

Algoritm: Activitatea are la bază un text necunoscut. Tehnica poate fi utilizată la orice disciplină școlară. La lecțiile de istorie, recomandăm aplicarea acesteia la un șir de subiecte, de exemplu, *Modul de viață în Orientul Antic*.

Grilă de evaluare

Afirmația	Prenumele colegului care completează	Prenumele colegului de echipă	Prenumele colegului de echipă	Prenumele colegului de echipă
În India, organizarea castelor constituie un indicator al prejudecăților.				
În Egipt, faraonii au fost expresia despoției orientale.				

Referințe bibliografice:

1. Temple Ch. et al. Aplicarea tehnicilor de dezvoltare a gândirii critice. Adaptare: Cartăleanu T., Cosovan O. În: Didactica Pro..., Ghidul IV, Chișinău, 2003.
2. Leca C. (coord.) Evaluarea competențelor civice ale elevilor. Exemple de bune practici. București, 2004.
3. Racu T. Formarea competențelor civice la elevi. Ghid practic. SIEDO. Chișinău, 2010.

Instrumentul 7. Frisco

Grup-țintă: 16-19 ani

Obiectiv de evaluare: sistematizarea ideilor dintr-o problemă ce poate fi abordată din mai multe perspective și formularea concluziilor, sub îndrumarea profesorului. Se propune un schimb de idei pentru acumularea de soluții la o problemă din istorie cu impact negativ

Descrierea metodei:

Metodă interactivă de rezolvare a problemelor în mod creativ, are drept avantaj caracterul său ludic, atractiv. Prin intermediul acesteia, elevii interacționează, comunică, învață, devin participanți activi ai formării, emit judecăți de valoare. Oferă posibilitatea elevilor de a identifica probleme complexe, dificile ce pot fi soluționate creativ pe căi eficiente. Important este ca problema selectată spre abordare să aibă caracter de interpretare multiplă.

Condiții prealabile și resurse:

Fișe, foi, pixuri. Pot fi utilizate diferite emoticoane, în vederea instituirii unei atmosfere confortabile pentru desfășurarea activității în mod creativ. Se va atenționa asupra conformității ideilor cu problema discutată și rolul asumat.

Algoritm:

Metoda are la bază interpretarea de către participanți a unui rol specific, abordând o problemă din mai multe perspective. Aceasta presupune patru etape:

Se propune spre analiză o situație-problemă, considerată de istorici drept una gravă. Despre complexitatea și importanța ei va vorbi profesorul, cerându-le elevilor să fie creativi și să gândească în numele păcii și al colaborării.

Se stabilesc rolurile: conservatorul, exuberantul, pesimistul și optimistul, prin numărarea de la 1 la 4.

Are loc o dezbatere colectivă: se lansează idei, pe care fiecare elev le scrie, apoi le discută în grup și le prezintă în funcție de rolul asumat:

Conservatorul apreciază meritele situațiilor vechi, fără a exclude posibilitatea unor îmbunătățiri; generalizează, vorbind rezervat și atent. Colegii vor stabili similitudini cu alte variante conservatoare propuse de diferiți politicieni de-a lungul celor peste trei decenii de independență și se vor exprima în favoarea unor soluții fezabile.

Exuberantul emite idei, aparent imposibil de transpus în practică; acesta este vioi, euforic,

se complăce în soluțiile propuse, deși sunt inacceptabile, greu de realizat. Ceilalți colegi vor oferi feedback și vor evidenția lipsa de practicabilitate a soluțiilor oferite.

Pesimistul va relua aspectele nefaste ale îmbunătățirilor aduse; acesta este neîncrezător, subliniază doar momentele nefaste, este sceptic. În timpul feedbackului colegilor, se insistă pe evitarea unor asemenea abordări.

Optimistul va găsi posibilități de realizare a soluțiilor propuse de exuberant, contracarând ideile pesimistului și conservatorului. Acesta creează o stare de bine, de mobilizare în spirit pozitiv.

Se formulează concluziile și se sistematizează ideile enunțate.

Exemple:

Unitatea de conținut *Războiul de pe Nistru, 1992*. Problema: Soluții pentru depășirea problemelor de integrare a populației de pe teritoriul din stânga Nistrului.

Grilă de evaluare

Elevul	Lansarea și validarea ideilor	Utilizarea vocabularului adecvat	Corectitudinea argumentului	Implicarea în activitatea echipei	Abilități de colaborare
A					
B					
C					
D					

Referințe bibliografice:

1. Cozma T. O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea. Iași: Polirom, 2001.
2. Cucoș C. Educația. Dimensiuni culturale și interculturale. Iași: Polirom, 2000.
3. Dasen P., Perregaux Ch., Rey M. Educația interculturală: experiențe, politici, strategii. Iași: Polirom, 1999.
4. <https://youtu.be/3RdvPJdxrZs>

Instrumentul 8. Comerțul cu o problemă

Grup-țintă: 16-19 ani

Obiectiv de evaluare: dezvoltarea abilităților de evaluare reciprocă

Descrierea tehnicii:

Se recomandă utilizarea tehnicii *Comerțul cu o problemă* la etapa *Realizare a sensului*, pentru studiul unei teme dintr-un bloc. Aceasta valorifică abilitatea de a sesiza o problemă. Presupune implicarea unui număr mare de elevi, prin evaluare reciprocă, dar și în cadrul evaluării formative. Pentru realizare se vor aloca 40-45 de min., inclusiv 15 min. pentru lectură și 20-25 de min. pentru discuții în perechi.

Elevilor li se distribuie textul ce urmează a fi analizat. Perechile identifică 4-5 probleme importante, după care se reunesc în grup de 4 persoane și propun soluții pentru problemele respective. Membrii grupului își adresează întrebări și discută răspunsurile. Urmează o discuție în plen, monitorizată de profesor, în cadrul căreia se lansează o singură problemă per grup și un singur răspuns de la un alt grup, astfel ca fiecare grup să prezinte o întrebare și un răspuns.

Condiții prealabile și resurse: Situații autentice și surse informaționale potrivite activității, pregătite de profesor.

Algoritm: Profesorul ține o mini-prelegere, apoi formulează câteva întrebări de consolidare a cunoștințelor noi, pentru a simplifica activitatea. Elevii formează aleatoriu perechi și identifică, din textul propus, 4-5 probleme importante. Le discută în perechi și propun soluții. Acestea pot fi integrate creativ.

Exemplu: Unitatea de conținut *Orașul medieval: elemente autentice și împrumutate*. Elevii caută elemente ale orașului medieval care s-au păstrat până azi, determinând influențele occidentale, orientale.

Grilă de evaluare

Grupul	A	B	C
1			
2			
3			

Educația nonformală dezvoltată în cadrul unor proiecte instituționale: proiectul *Zbor cu Aripă*; proiectul *Cercul de Opal*; proiectul *Istoria îmi trezește emoții de mândrie*; proiectul *EU în Liceu*; proiectul *Mândru mi-i neamul și portul*.

Referințe bibliografice:

1. Cucos C. Educația. Dimensiuni culturale și interculturale. Iași: Polirom, 2000.
2. Cozma T. O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea. Iași: Polirom, 2001.
3. Educația interculturală în Republica Moldova. CE PRO DIDACTICA. Chișinău: Arc, 2004.
4. Macavei E. Pedagogie, Teoria educației. București: Aramis, 2001.
5. Nedelcu A. Învățarea interculturală în școală: ghid pentru cadrele didactice. București: Humanitas Educațional, 2004.
6. Roco M. Creativitate și inteligență emoțională. Iași: Polirom, 2004.
7. <https://youtu.be/u8VWO90JxJI>

